नं० ४६१०

नाम- ज्ञानार्णवः

कर्त्ता- ×

पत्रसंख्या ७८ पत्राणि सं० ×

विषयः- तन्त्रम्

ज्ञानार्णवः

४९१०

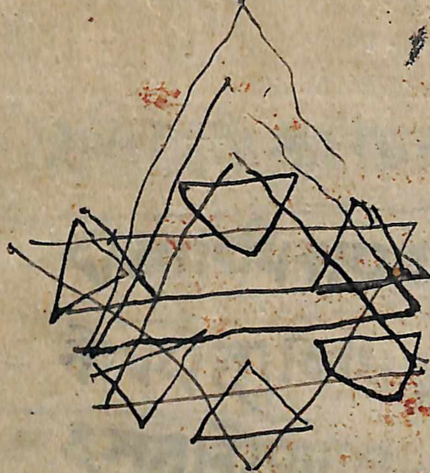
+4910

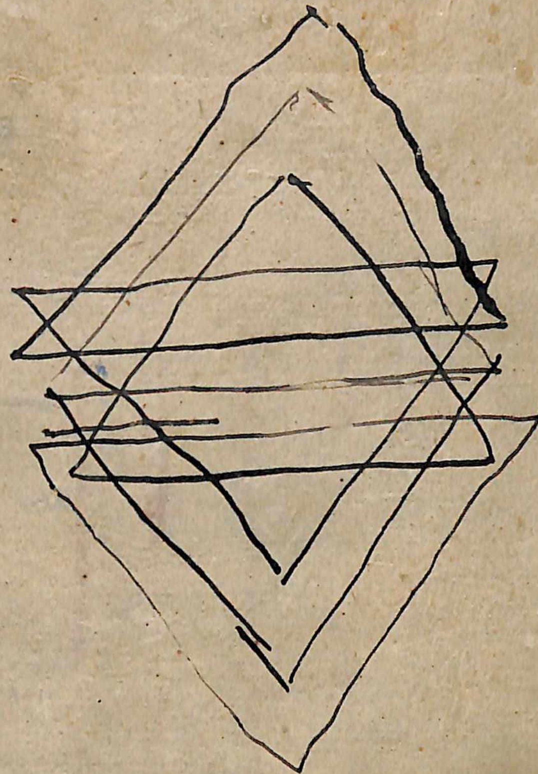
Introduction = 2

F. = 78+2 = 80

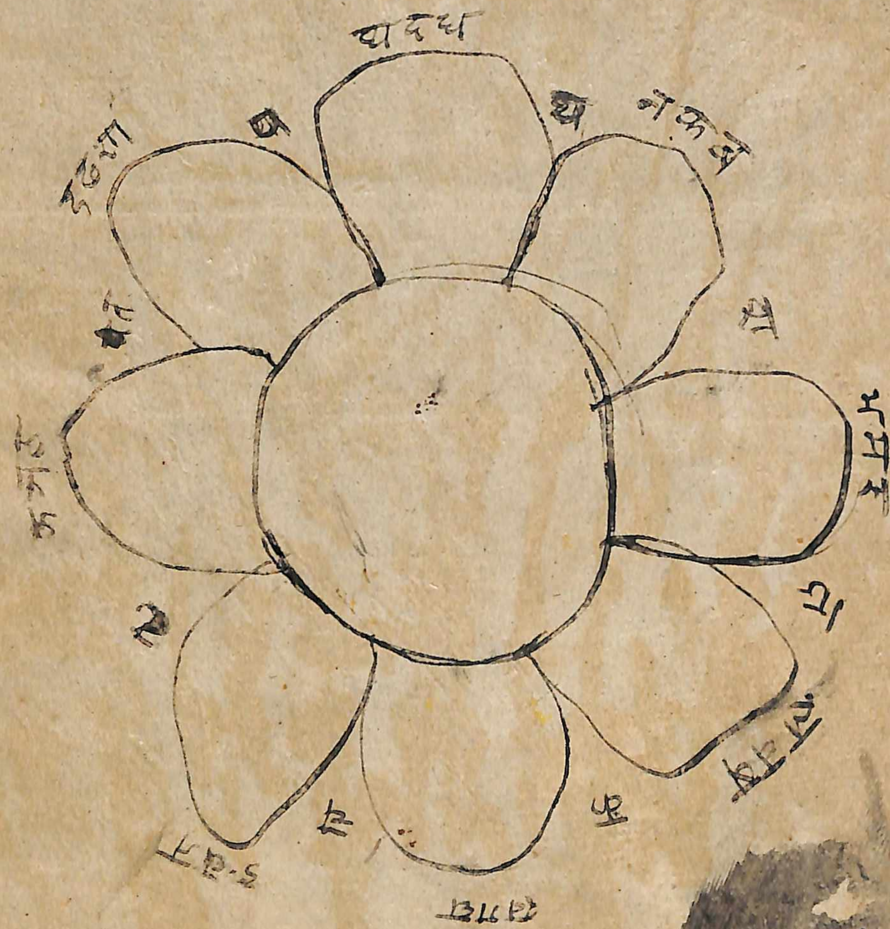

अथ परागमातिव सूचीपत्रम्

2

इति श्रीज्ञानार्णवसूचीपत्रं

ॐ श्रीदेव्यै सकलसफलदायिन्यै नमः ॐ श्रीदेव्युवाच ॐ गणेशानं महादेवं दे॰
वासुरेशपरिवारितं जगद्वयगणाधीशा कितयाजप्यते सदा प्रतमाले
नकितनामसंख्यायामे हृदि स्थितः शाद्वानीनेपरंब्रह्म तन्मेवपरमार्थ॰
वित् कथयानंदनिष्यंदसाद्रमानसनिश्चयात् श्रीईश्वरउवाच
कथयामि वरारोहे ययाजप्यते सदा अकारादि क्षकारांता मातृका
वर्णरूपिणी चन्द्रमास्वरोपेता बिंदुत्रयविभूषिता प्रतमालेण दे
वेशि बिन्दुने केवलमंडिता विसर्गाणवबिंदुभासितला भाषा विराजिता
कलामंडलमाम्याय शक्तिरूपमहेश्वरि ककारादि क्षकारांता॰
वर्णास्तारीवरूपिणः व्यंजनेनान्तस्तानेदेनोश्वारसहितायतः उ
श्वारस्तु संमित्रालदादेवि तत्संशायः पंचाशद्वर्णभेदेन शाद्वात्वेव
तारूयते प्रकाराः प्रथमदेवि क्षकारांतमतः परम् प्रतमालेति वि
ख्यातामातृकावर्णरूपिणी शाद्वब्रह्मस्वरूपेयं शाद्वानीनेजप्यते १

याज्ञानीतेपरेधामगगणनारहितंसदा आत्मस्वरूपंजानीहि ईशालपर
मेश्वरः श्रीस्मिन्नेवपरेतत्वे बिंदुत्रयविभूषिते मातृकासंभवत्वेनसं
स्थितेवाक्समानस्य बिंदुत्रयस्वरूपामिबीजत्रयंप्रगल्भते हकारेबि
न्दुत्रयेणात्रयस्थाणीविहितापार्वती सकारेसर्गबिन्दुभ्यांहरिरुद्रौहरसर्व
वि श्विनामावेसन्नेवथालोकेहरिहरावितिः अस्यांबिन्दुमेहेशानिवा
मायाक्रियेतिगीयते विश्वंवमतियस्मात्स्वात्मस्येयपरेकीर्तिता ज्येष्ठा
स्वेवैस्वेवीशक्तिःपालयन्तीजगत्त्रयं ततोरौद्रीग्रसंतीत्क्रमेणपर
मेश्वरी एवंबिंदुत्रयंविद्यात्रगुणात्रविभाषितम् बिन्दुशाहेनसूत्रं
त्वेनत्याणिगुणस्त्रवकम् इच्छाज्ञानक्रियारूपंभूर्भुवःस्वःस्वरूपक
म् शरत्रयात्मकंबिन्दुतत्त्वत्रयमयंपिये बिन्दुत्रयमहेशानिसर्वम
तोव्याप्तिनिश्चितम् एवंकारबिन्दुभिर्देवि गुणत्रयपरापरा जाग्रत्स्वप्नःसु
षुप्तिस्वबिन्दुत्रयमवाःप्रिये जाग्रत्स्वप्नगुणातीतास्ताकेवलशक्तिरपि

श्री

२

णी मनोव्याप्तिविस्तारात्स्वेच्छाभिलाषिणी शिवस्वरूपास्प
ष्टिस्तसर्वव्याप्तिविहारिणी देहप्रमेयपरित्यक्तानिष्कलाभिन्नवि:
नी नमोऽनुत्तमया कर्माग्रसंनी मोहरूपिणी स्वप्नध्यानेजागरतो
लज्ञावस्थावजोमयी उभयैर्लक्षणोक्ता सूक्ष्मा लक्षणालक्षिता
घ्रवस्थात्रयमेतत्कथितं बिन्दुसम्भवम् एतस्मिन्नैवयद्वस्तानेन
धावस्था शुद्धविद्ये निद्रालोजागरस्थाने स्फुरत्तामात्रलक्षणा ।
घ्रवस्थापञ्चितेन समानाख्यावस्था पराकला भावाभावपरित्यक्ताऽ
णानीनारदानिष्कला ईदृशेव महादेवि समनाख्या तत्तदा उन्म
नीनाम सद्रूपा ज्ञानवल्ली विलासिका बिन्दुत्रयेणनादेन सहला
कररूपिणी बिन्दुत्रयसमायोगात्त्रिपुरानाम सौख्यपरा वर्णानु
नामवर्णानाकेवलज्ञानविकला एतावियासमवायसर्वेतत
समस्थिये उपास्तेनमयादेविविचित्रवाचालमालया इति श्रीज्ञाना

2

२

।।वेनित्यातंत्रे प्रथमः पटलः १ श्रीदेव्युवाच ॐ त्रिपुरापरमेशानी
ज्ञानमार्गेण सूचिता मे त्वद्रूपेण कथयस्व यथ हे नववल्लभा त्रिपुरा
याः प्रकारश्च मंत्रभेदस्तु कोविदः सर्वतन्त्रोत्तमं मंत्रं त्वामियेन सौ
प्रा भाग्यमाप्नुयात् श्रीईश्वर उवाच त्रिपुरा त्रिविधा देवि बालाद्यं
प्रथमं स्मृतं यदि विज्ञानयादेवि सांप्रतं सर्वगुह्यमेव तु सूर्यस
येसत्व तूर्यं विन्दुनादकलात्मकम् सर्वान्तर्पार्थिवी मेस्यन्तर्यं सर्वम
मृत्तिनम् विन्दुनादसमाक्रान्तं सर्गं बिम्बं गुरुत्रयः प्रोक्तसर्वसमो न
पेनां विधिवधश्चरीमता गंगातरंगकल्लोलवाग्गुम्फप्रदायिनी म फल
हासौभाग्यजननी महामारविनयप्रदा महासौन्दर्यसंभरणा महामन्त्र
विनाशिनी मंत्रविन्नहेवंनादिवर्दिनी पापहारिणी सर्वसौख्यमयी
देवी सर्वरत्नप्रदायिनी महामोहप्रशमनी महाभाग्यप्रदा मता वह्नि क्र
कोटिसहस्राणां जिह्वाकोटिशतैरपि न शक्यानेवर्णितुं देवि यथावत्

श्री
२

गिणा पंचवक्त्रेणाग्निकृताभिः पंचभिर्बैंदवशक्ताने वाग्भवेनेंद्रमहसा
वागीशानत्वप्रदायिनी कामराजेन तु बीजेन शाक्तगोपस्फुरणिका त्रैलो
क्यमोहदायिनी यशक्तिबीजेन सत्वने स्फुरन्सर्वागवीर्यगसौभाग्यंतनु
मेहिरे एतस्याः साधनं देवि कथयामि समासतः स्नातकस्नायदेवे
शावभूरेणुनिजगृहम् स्मृत्वा देवीमयो भूत्वा नस्यभूपटलाकृतः
स्नानकर्मततः कुर्यात् मूलमंत्रस्मरन्बुधः त्रिवारमंजलीन्वारिमं
त्रयित्वा तु मूर्धनि निक्षिपेत्तु पुरे पश्चात् त्रिरावृत्त्या च तर्पयेत् त्रि
पाव्यशोतयेद्देहसूर्याया याष्टिं निवेदयेत् मूलमंत्रेण वा देवि स्वयं
मंत्रेण वाप्रिये शैवबीजे वा किंस्यवा मनेत्रेणाम्बाथिनम् बिंदुना
हसमाश्रकं हसः परमयालिखेत् अनेनमंत्रुनादेवि सूर्यायार्घ्यं नि
वेदयेत् यथाशक्त्याजपेन्मंत्रं गायत्रीं परमाक्षराम् न्त्रिविद्याय
शाघ वागीश्वरीशिवाविग्रहे हृत्कृतीय बीजमंत्राय कामेश्वराविधीम २

महासौभाग्यदायिनी

मूलमन्त्रस्यान्यदेवतकत्वेपि सूर्यै तद्देवाभेदबुध्याहुर्व्याघ्यं निवेदयेदित्युक्तमिति नासङ्गतिः

ल

ह्रि तृतीयं बीजमस्त्रायेनतत्र यथाक्रियं वोऽय्यात् यथाशक्ति जपेन्मन्त्री
यागमण्डलमाविशेत् धानावचाविधानाद्गगणाचयमनानन्तरं ह्रां वि
गेदेहलीं वक्त्रकं च वामलं मेनतकम् मंस्त्रपरमेष्ठानिशुजयेत्सामनंतुथः
मायाबीजमस्त्रायेनतत्रापर्यस्वर्वकम् शांक्षानिपरमालिख्य कमला
सनमालिखेत् ॐ नेनमः परस्कन्नापामस्मामन्त्रः श्रिये उपविश्यनतोऽरे
न विश्वंतांमन्त्रामयेस्नतः भूतशुद्धिं विधिं ऋषींन्यासाणांयामक्रमेणतु वा
युबीजमस्त्रायेपंकोणाकारागलमहेत् कल्पवर्णमहं ध्यानि शोषये
लेनवेनतत्रम श्वासमनेमस्मागसीनावामेनामयेबोरम् ॐ भकेनवीण
हूम्रहंरग्निवरेवयेत् कांनेष्ठानामिकांगुष्ठैर्यन्त्राप्तासाष्टदयागणम् शा
णायामाः सविन्ते यान्नतैर्नामस्यमेविना वामन्नाहोस्थितेनपायत्रकंबकजा
लश्मम अस्य हृन्माश्रीरायमस्वर्णांशुजेहृयम उपपानकरोमामांमनाः
मस्मगपानकम हृदायानहरसेशुकंशुकनलमकांहृदयम खिङ्गनवमेयरं

ग

श्री: क्लंह्रूंपादंक्रंहौंविविधिंनयेत् शोषयेद्वायुबीजेनदेहंचपरमेश्वरि पापेनस
४ हितंशुष्कंकृशानुनातेनक्रमेणतं वह्निबीजेनसंदह्यपापेनसहितंप्रिये पा
पेनदग्धंदेहंतंभस्मीकृत्यप्लावयेत्स्मृतात्मना प्राणापानौनिरुध्याथपश्चाज्जीवंदेहंहिने
यापयेत् सुधावृष्टैःसमुत्थायदेहमप्यनुविपरीतैः अङ्गैःस्वरैःसुधानिर्विघ्नं
त्य यन्त्रीभवेत् प्राणप्रतिष्ठामन्त्रोयंसर्वकर्माणिचयेत् तेनैवावीर्यः
नादेविद्ध्येदेवक्रियांचिज्ञानतःस विशुद्धदेहोदेवताभ्यासंकुर्यात्समाहि
तः ऋष्यादिन्यासमुद्दिश्यानिदक्षिणाम्बानिरव्ययः न्यासं चिन्तयेत्सिद्धये जपानां
नू ऋषिःश्रीरामदेवपुत्र देवताहृदयेबालात्रिपुरापरमेश्वरी बीजंत्वाग्भ
वंशक्तिःक्लींकीलकंतः कामराजंमहेशानिहंसौन्यासतु
तः नाभ्यादिपादपर्यन्तंगलादानाभिवाग्भवम् मूर्धादिगलपर्यन्तंतृ त्य
तीयंविन्यसेत्क्रमात् वामपाणितलेवैकेदक्षिणेपाणितलेतथा उभयो :
मध्यदेशेचत्रिबीजांविन्यसेत्प्रिये पञ्चबाणान्क्रमेणैवकामरागलेखवि ४
नू

न्यसेत् गुह्यादिकन्तिष्ठान्तं क्रमेण परमेश्वरि ध्यानद्वयं समालिख्य वह्नि
कोणे क्रमेण तु [illegible] वह्निमेनले [illegible] वामेन परि [illegible] मेडितम् कामद्वयमिदं
प्रोक्तं मातृका [illegible] मिसंस्थितम् [illegible] विद्याकोणानां [illegible] पञ्चबाणान्ते १
फान्तान्तक्रमेण [illegible] वामकर्णिकाम्भ्य स्थितम् विन्दुनादसमायुक्तं सर्गं वा
[illegible] माः प्रिये पञ्चबाणा मदनस्थानानि नामानि शृणु पार्वति लोभणं द्राव
णं [illegible] ककः वशीकरणं [illegible] नामानि परमेश्वरि
कामाख्ये [illegible] बीजानि मे शृणु [illegible] बीजानि [illegible]
[illegible] परमेश्वरि [illegible] पञ्चबाणान् [illegible] बीजेन क्रमात् प्रिये पञ्चका
मा [illegible] नामानि शृणु पार्वति काम मन्मथ कन्दर्प मकरध्वज मनो
भवः मीनकेतन [illegible] पञ्चमाः परिकीर्तिताः [illegible]
[illegible] न्यासः ततः परं [illegible] न्यासं [illegible]
[illegible] मातृकान्यासस्ततः मातृका [illegible] न्यासा

श्री
मा
५

न्यापप्रणाशिनीम् अस्य श्री ह्यास्यमंत्रस्य गायंत्रेछन्दस्तुच्याते देवतामातृ
कादेवी बीजं व्यञ्जनानि शक्तयः मातृकेयस्त्वसमाहे विषडङ्गन्यासमाचरेत्
अं आं मध्ये कवर्गेन इं ईं मध्ये चवर्गकम् उं ऊं मध्ये टवर्गेन एं ऐं मध्ये तव
र्गकम् ओं औं मध्ये पवर्गेन बिन्दुयुक्तेन सोम्प्रिये ग्रन्थसाविसर्गान्त
यशवर्गौसलहक्षा हृदयं च शिरो देवि शिखा चाकवचं तनः नेत्रमस्त्रं
न्यसेत् ततः नमः स्वाहाक्रमेणतु वषट्नेवौषट्नेफडन्तेयोजयेत्प्रिये ब
ङ्गेयं मातृकायाः सर्वपापहराः स्मृताम् ध्याष्टपत्रमम्बुजे केन्द्रे सं षाड
शविन्यसेत् द्वादशाङ्गदलेन्यसेत् काद्विद्वादशविन्यसेत् दशपत्रमम्बुजे
नाभौ डादीफान्सेद्दश षट्पत्रे मध्यलिङ्गस्य बकाराद्यान्न्यसेत्सुधीः ध्याये
तत्रैव र्णान्वादीन्न्यसेत्सुन्दर्दले हृत्सौ मूलमध्ये गोपदो हि दले विन्यसेत्प्रि
ये इत्मनमातृकान्यासं सर्वाङ्गन्यासमाचरेत् मूर्ध्न्याले शवहन्यसेत् नेत्र
वर्णेषु पार्वति नासागण्डोष्ठदन्तेषु मूर्ध्यास्ये तु विन्यसेत् पाणिपादस्

५

श्री

गसंनेतेसंयत्रेषुक्रमान्निये पार्श्वहृदयेप्रहृनाभिजन्तवेक्रमान्निये यानी
मध्यान्तकोरेविक्रमेणैवततोन्यसेत् नगस्य ममेतेरास्यमज्ञाशुक्राणि
धातवः प्राणात्मा चैवजीवात्मापरमात्माचविन्यसेत् हृदयेवाङ्मले
वेतस्यापरमलेश्विये केसयोर्हृदयेनीनपाणिपादद्वगेतस्या जन्यानन
योर्दैविद्यापकृचक्रमान्यसेत् पंचाशदक्षरोपाचकपदेशाशीर्षयणा
म शुद्धस्फटिकसंकाशांशुद्धसौम्यविराजिताम् शुक्लाभरणस्फुरद्वीजप
मालाकमंडलम् शुक्लकुंकुमदानेचविभूतीपरमेश्वरीम् एवंध्याना

दि=

न्यसेन्यस्थानाद्विध्यात्वापरमेश्वरि मत्रोजवीजमुद्राहृदेत्रिभिर्वीजैः क्रमा
न्निये करयोर्विन्यसेत्तत्वोमाणिवेयेनलेयके वामसवविन्यसेक
न्यकुंदरणानिषु पुनर्देहेचवामेचपादयोस्तुतयान्यसेत् नासेनह
दयेलिंगेविन्यसेत्सुतनः पादम पुनस्तगेषुदेवीमहारक्रमतोन्यसेत्
विद्यासप्तदिक्रमेणैवजानीहिपरमेश्वरि ततोन्यसेमहेशानिनवयो

श्री ९ यं क्लिं नेत्रियम् कर्णाग्रे चिबुके देवि शंखयोर्भ्रूमण्डले नेत्रयोर्नासिकायां
च बाहुयुग्मे हृदि प्रिये तथा कुक्षियोः ऊर्वोर्जान्वोर्गुल्फयोश्च विन्यसेत् पा
दयोर्देवि गुह्ये च पार्श्वे हृत्कमलान्तरे केशे च नवयोन्यां विन्यसेद्बीजत्रया
त्मकम् षडङ्गं मातृके देवि [illegible] हिरा हृत्यां क्रमेण तु त्रिखोकहमाकचिह्
मंत्र यान्तौलसंभवे गुह्यलीनां पुनर्देवि बाणाणी कामांश्च विन्यसेत् ललाट
कमलहृन्नाभि मूलाधारेषु वै क्रमात् मूलेन व्यापकं कृत्वा प्राणायाम
माचरेत् इति श्रीज्ञानार्णवे नित्यातन्त्रे बालापूजाविधिर्नाम द्वितीयः प
टलः २ श्रीईश्वर उवाच ॐ एवं समुद्रदेहः सन् समाहितमनास्ततः २
शून्ययोगविधिं कुर्यात्साक्षात् सहस्रमयप्रिये मूलाधारे मूलविद्यां विद्युत्को
टिसमप्रभाम् सूर्यकोटिप्रतीकाशां चन्द्रकोटिसुशीतलां विसतन्तुस्वरू
पां तां विद्युत्त्रिवलयां प्रिये ऊर्ध्वशक्तिनिपातेन सहजेन वरानने मूला
धारात्समुत्थेन मध्यबीजत्रयात्ततः परमानन्दसंदोहमानन्दं चिन्तयेत्पर ९

म इत्यंतर्यैनेकृत्वा वालस्य जीवं समाचरेत् ततः शोभ्रमुखश्चासीन ... रे
समाचरेत् श्रीपर्णीसंभवे पट्टे स्थापयेद्यन्त्रमुत्तमम् ईशानादग्निपर्यन्तम्
जपेदेवं समाचरेत् ईशानादग्निमध्याभ्यां देवि शाक्तस्य देशकः एकैकं त्वब
वारुण्यां शक्तिरेखा प्रकाशिये त्रिकोणाकाररेखेन तस्या उपरि संलिखेत् त्रि
कोणाकारस्वरूपेण शक्तिद्वयमुदाहृतम् सर्वं शाक्तस्य भागेन संमानं शिववदा
लिखेत् देवाग्र परमेशानि वायुराहुस्य कोणगाम् संशोभेद क्रमेणेवत
नयोः शक्तिः ततः परे रेखे शाक्तस्य कोणस्यान्तरगान् सर्वगेहक वह्निमण्ड
लमेतत्तु सर्वांगे वीरवन्दिते एकेन वह्निना शक्तिद्वयेन तु भवेत् प्रिये नवयो
नि वशीभावस्य चक्रराजमिदं प्रिये सर्वसौभाग्यजननं सर्वैश्वर्यप्रदायकम्
सर्वसिद्धिप्रदं रोगहरणं पापनाशनम् एतद्यन्त्रं समालिख्य हेमसूत्रेण तस्य
त्रिभुवम् डलय महापत्रेण ग्रन्थिमिश्रा गर्भमध्यजम् गन्धोदकेन वाम्यान्तसंपूर
वेनकारयेत् ऐयय्यः ज्ञलिमानेयाः प्रणवेन यसमने त्रिशूलाष्टकमालिख्य

श्री॰
ला॰
७

वज्ररेखां लिखेत्प्रिये वज्रद्वारविशोभाढ्यं सर्वानेककं सदा ह्रौं सौः कारं त्रि
कोणान्तः संलिख्य वर्णानि कामराजे मध्यमे तत्त्रिकोणे संलिखेत्
स्वरान् षोडश देवेशि प्रथमे वसुयमे प्रभेदतः हल्लाष्टके च संलेख्याः पश्चिमादि
प्रदक्षिणम् द्विरश्मिरन्ते च वर्गाणां काद्दीनां परमेश्वरि विलिखेत्सर्ववर्गा
णां मातृका क्रमतः प्रिये हकारं मध्यमे योज्यं शेषा वर्णाः क्रमेण तु सु
लाष्टके च संलेख्याः पश्चिमादिक्रमेण तु तद्बाह्ये मातृकाष्टकं विला
लिख परमेश्वरि वज्ररेखा महेशानि मातृकाकामगर्भिका विलिख्य सु
जयन्त्रे हेमरूप्यादि पट्टके ताम्रे वा दर्पणे स्थाने काश्मीरशुभवेधिका ।
चन्दनेन तथा भस्मो कुङ्कुमागरुचन्दनैः सिन्दूरजमालापिकस्तूरीरोचना
दिभिः सजयेद्वा रोचनाद्यैः कालिन्देपाने च वा सर्वाणि तैलावन्यास
वेकार्योर्थसाधकः विलिख्य यन्त्रे देवेशि पूजाद्यानि योजयेत् कुला
गमे तथा यथा नानानन्दविकासिनीम स्वलादि चक्रस्थाने विसर्जनं तनी

मूषिताम्। श्रीखराड्वल्ली सदृशबाहुवल्ली वि=६ । विराजिताम् =५

यसीम् भ्रमद्भ्रमरनीलाभ यामिन्लामलशाखिणीम् अश्वरे फुल्लमल्लिकाश्र
खिरेखाविराजिताम् मणिखेरेखालेग्ररत्नतिलकाशुऊटाञ्चलाम् विस्फु
रच्छुक्लावज्राङ्कं वेदरेखाकिरीटिनीम् भ्रमद्भ्रमरनीलाभनयनत्रयराजि
ताम् स्वर्णभास्वन्महारत्नकुण्डलालंकृताननाम् शुक्लाकारस्फुरच्छुक्लाहार
भूषणभूषिताम् ग्रैवेयाङ्गदपद्मालिस्फुरत्कान्तिजितां स्तनाम् गगनोदरग
कर्षरश्मीभारविराजिताम् कंकणादिलसच्छोभं नाना बहुलसत्प्रभाम्
प्रवालपल्लवाकारपाणिपल्लवशोभिताम् वज्रवैडूर्यमुक्तालिमेखला
विमलाप्रभाम् [illegible] रक्ताम्बरलसत्कान्तिपद्मपल्लवशोभिताम् नव
रत्नमालासकाशशुक्लाम्बरजीरमण्डिताम् वामेन पाणिना केन शूलं केयूरेण
तु प्रभयूरशुयच्छ्रुती सायकान्नाम्बलेनैव प्रलमालाञ्चवरदद्दक्षिणपाणिद्वयेन
हि दधती विनयेहैवी वरप्रसादभागप्रवाकपद्मकेष्ट वीरकुण्डे उत्पलाग्रमग्नास
स्मरेत्प्रिये इति श्रीललितार्णवे नित्यानन्दध्यानकाण्डस्तृतीयः पटलः ३ श्री

श्री
ता
प

देव्युवाच ॐ चक्रमण्डलमाख्याहि येन पूजा चक्रमण्डले कथितास्वपरमेशान श्रो
तुमिच्छामि तत्वतः श्रीईश्वर उवाच ॐ शृणु देवि प्रवक्ष्यामि पूजामण्डलमु
त्तमम् पीठं पूजाविधायानं गविद्येवि विराजितम् वामाद्येष्टवर्गशोभिचित्रवि
केतनैः परम् तोरणाक्रियाऊर्ध्विकाचचित्राविचाविचित्रिका उमनावेव वा
नेत्राद्देविद्धाद्यपाक्षतया मुक्ताफलामलमणिमुक्तारत्नत्रैर्शोभितभ्राः गं
गालंगगयवलंवामरहृदयमध्ये नवरत्नमणिस्फुरद्धोमिनोत्पलकण्डकम् ४
मल्लिकामालतीजातीपानपत्रैर्दामभिः शर्णीरत्नमयमण्डनपाल
कारशोभितम् पीठोचवितं नवरत्नविचित्रितम् नीलकण्ठस्यापि
भुवनघोषगविराजितम् चम्पकस्वर्णरचितकं कनीहारविराजितम् कृष्णा
मृगनाभिश्वज्जं कुङ्कुमलोटमण्डि कज्जलस्य मालाकाचककरंडं वंदमण्डितम् सर्वा सर्वाभरणभूषिताः
रथानाः परमेशानि पाल्कयः पीठसंस्थिताः सर्वादिपविनः पूज्याशाल्कयः
पीठसंस्थिताः मम ज्ञमध्ये देवेशि पूजनं सिंहासने यजेत् रत्नसर्णोम्मकाले प

8

ध

ज=५ तंचपकंस्वर्णरचितंकंकती हीरराजिताम्=२

स्फारटीक्षिमत्स्यकलाश्रयम् । पंचवक्त्रेण मनेमालामोक्षायिनसंशयः । श्रीदे
व्युवाच ॐ पंचवक्त्रेण महेशान सर्वतेषांच कारणम् । निर्जीवाश्च विना यांस्तेनि
मङ्गपाः कथं विभो । निर्जीनाथप्रवास्तिकथं ते निन्यलोगता ॥ श्रीईश्वरउवा
च ॐ साधु पृष्टं त्वया भद्रे पंचवक्त्रेण मर्थीकथाम् । ब्रह्मा विष्णुश्च रुद्रश्च ईश्वरश्च
सदाशिवाः । पंचवक्त्रावरारोहे निष्कलाश्च सर्वदा । ब्रह्मणः परमेशानि मा
हात्म्यं सृष्टिरूपकम् । वामाख्यात्केवलं विज्ञेयं ब्रह्मायेनोनसंशयः । शिवस्यका
रणेनापि यात्केवलकारणनयया ब्रह्माण्डलक्षानि मोणजायते तेयास्मिनः श्रि
ये अनयच महेशानि ब्रह्मायेनोनसंशयः । शिवेपि पालनेनापि पाल
यन्ती पराशिवा । ज्येष्ठाभिधा महेशानि विष्णुशक्तिरितीरिता । विष्णुश्चते
त्रलोकरविवद्गवा विष्णुरूपिणी । पालयन्ती जगत्सर्वं विश्वनाटककारि
णी अनयच महेशानि विष्णुयेनोनसंशयः । रुद्रस्य परमेशानि अघोरा वा निष्क
लयवहि । रुद्रनी रुद्रशक्तिस्तन मोहयाव राननेरौद्री च यत्शिवेनापित्र

श्रीः णातीतः परेश्वरः निर्गुणस्य कथं ग्रासो निष्कलस्य वरानने यस्माल्लीलारूपा
२ त्किल त्रैलोक्यं सचराचरम् ब्रह्माविष्णुश्च रुद्रश्च गुणातीताः सदाशिवे सगु
णाः परमेशानि सृष्टिस्थितिलयात्मकाः ईश्वरोपि वरारोहे महाप्रेतः स
दाशिवे शिवो निष्कलनाम्ना कस्मादीश्वरत्वं भवेत्प्रिये यः को नाम स्वयंकृतो
मदीशानोन्यथा भवेत् कर्तृहर्तृत्वगुणातीतं निष्कलेन हि सुन्दरि ईश्वरत्वे
शिवायातः निशिवेयुः परमेश्वरि प्रेतपद्मं महाप्रेत ईश्वरो नान्यथा भवेत् ।
महाशिवो महाप्रेतः केवलो निर्मलः प्रिये ध्यानकपरमानन्दो ब्रह्मानन्द
मयो महान् शक्तिं विना परेशानि किं विदध्याद्वरानने प्रेतपद्मं महेशानि म
हाप्रेतासने यजेत् बकमध्ये स्थितं बीजं सदाशिवमहापदम् प्रेतपद्मास
मू ने देवि नेदं मनुमन्त्ररीतिना महाप्रेतस्य मन्त्राय कलाणाः परमेश्वरि सिंहास
ने समं ध्यानं नत्वा ग्रावाहनेमनम् बहन्नाडीकमेणैव मूलादि ब्रह्मरन्ध्रगाम
सविकलां महेशानि सर्वसाम्रसंस्कृतम् ग्रावा [illegible] बकमध्ये तत्र पीठ येत्‌ः २
ह्यः

लमेदंशीमम् आवाहनादिमुद्रास्तु कथयामि नवानघे ऊर्ध्वांजलिमयः कृत्वादि
यमावाहनी भवेत् १ एतद्विपरीता स्यात् तदा वै स्थापनी भवेत् मिलितेन मुष्टिद्वय
गलेन सन्निधापनरूपिणी अन्तरांगुष्ठमुष्टिभ्यां सन्निरोधनरूपिणी एतस्या एव
मुद्राया स्तु ज्येष्ठयोः सम्बलेयदा अवगुण्ठनमुद्रेयं सर्वकार्यार्थसाधनी अंगमेशे
अमेदे विहेवांगे स्यादकौ नमः सकलीकरणनाममुद्रेयं व्याप्तिरूपिणी करा
व= वेकत्र संयोज्य आरात्रिकं मिष्ठिये परमीकरणनाममुद्रेयं व्याप्तिरूपिणी
पद्मिवंन्मकारोपस्थानजेन्नीम व्यमागतम् कालिष्ठानामिकांगु
ष्ठेपरमार्युतेन करु येत् मुद्रेयमाख्याता असूनीकरणं भवेत् एतास्वाथा
रणमुद्रा हस्तौ यि नालनःपरम् वरदाभयमुद्रेयं कात्सयमयुवाव्यिये २ मुसलका
ह रपी समके रमनमऊं वांगइव षिये मुसलकनाममुद्रेयं बार्गवैसशयच्छूनि ३ नज
मगुष्ठयोगेन तिहस्तेनुपार्वति एतमाला मुद्रेयं तानमुद्रा वै भवेत् ४
मुष्टिद्वयाद हस्तकवेन जेन्यं ऊर्ध्वरूपिणी एकपाख्याच मुद्रेयं त्रैलोक्याकर

रव्य ला=२

रि=४

श्री
१०

घण्टां भवेत् तर्जनीयुगलं देवि वामांसे शृंखलाकृति यथा मुद्रा समाख्या-
ता त्रैलोक्याकर्षणी भवेत् यथा हस्तयुगलं वा यत्तथा हस्ते ऊर्ध्वप्रिये बाणमुद्रे
समाख्याता वामहस्ते व्यवस्थिता यथा हस्तयुगलं बाणं तथा हस्ते ऊर्ध्वप्रिये
बाणमुद्रे समाख्याता पुष्पांगुलिके तली वामहस्ततले देवि कपालाकृति
कारयेत् कपालमुद्रा देवेशि देव्यानन्दकरी मता हस्ताभ्यां कमलाकृ-
तिं यदा तत्कमलं भवेत् यथा कमलमुद्रा च लक्ष्मीव्याप्तिकरी मता इति
वाद्यमुद्राः सुरेश्वरि ये नावरणे गन्धपुष्पादिनाद्ये निवेद्यादि विधया लयाङ्कं
सह उपचारैः अलंकारैः संपाद्य पूजयेत्परमेश्वरीम् नैवेद्यकैर्कल्पयेत् हेमपात्रके न
विधेयः सर्वम् पात्रिवासार्द्धनेन पश्चादादाय नाम्नालिप्य गन्धस्याज्ञानेन तत्पुर
मेरुं समर्पयेत् प्राणाद्यानि मध्यायाने तत्र मध्ये निजगन्धमेव विप्रो मुद्रां देवे
शिरः पूर्णयेत्स्वं वामिनि ये पात्रिवस्य करोत्समर्पणेनैव हस्ते समे मध्यमे ऊर्द्ध्वेन
मध्ये योजयेत्तदनन्तरम् यत्नोऽन्या नामिके देवि कनिष्ठेन यथास्थिते ३ १०

क्त

ब=३
तथाविधे

गुह्याभंगयोजिनाभंगयोन्याकारं न्यकारयेत् योनिमुद्रेयमाख्याता पर
त्रैलोक्यमातृका ॥ इयमेव हृदिदेशा त्रैलोक्यक्षोभणी भवेत् त्रैलोक्यद्रा
विणीनाम मुद्रेयं स्यात् परमेश्वरि भ्रूमध्यस्था महादेवि त्रैलोक्याकर्षणी भ
वेत् ललाटस्था महादेवि त्रैलोक्यवशकारिणी ब्रह्मरंध्रस्थिता देवि स
र्वाह्लादकरी परा पंचमुद्रामयी मुद्रा योनिमुद्रां प्रदर्शयेत् ततश्छंदं गाव
रणं पठित्वा ध्यात्वा मेरुजं मृग्रीवास्यं चाथ वायव्यमध्ये दिक्षु च प्रजयेत् अथ मूको
णेव त्रिपञ्चाग्नौ त्रिशूले ककोणके मनोभवं दक्षकोणे तनोवाणां समर्चये
त् उत्तरस्थां हृदये देवि शिरःस्थिता स्याद्द्वये दीपिनी अथ वैकैकक्रमेणैव पंचबाणान् क्र
मात्यजेत् पंचकामान् स्थाने देवि बाणां च त्यागिसु प्रजयेत् अनंगकुसुमां देवि
नधानंगमालिनीमेखलाम् अनंगमथांगयष्टिं अनंगमदनातुराम् अथ मंगा च
मीरे देवि मनोभवमनादिर्यीणीम् भगमालां महादेवि विश्ववंद्यां मनेजयेत् अथ
योनिमुद्रे देवेशानतो वश्यादिकायजेत् अगमस्तममसमेदेन वशपत्रे वानने

श्री असिताङ्गेन सार्धं ब्राह्मी रुद्रं माहेश्वरी प्रिये । चण्डं कौमारिकां चैव क्रोधं वैष्णवी देव
११ तां । उन्मत्तं चैव वाराही माहेन्द्री च कपालिनं । भीषणं चैव चामुण्डा संहारं म
हालक्ष्मीं जयेत् । कामरूपं च मलयं ततः कोलागिरिं तथा । कालानलं कुबेरं च जा
लन्धरं ततः परं । उड्डियानं देवकोट्टं पाहुकामिरे क्रमात् । त्रिशिखास्थाने
श्मशानं पश्चिमादिक्रमेण तु । त्रिस्थलं पीठं देवि मातृकाख्ये तु मण्डले ।
भैरवान् दश संपूज्य पश्चिमादिक्रमात् प्रिये । हेरुकं चैव वेतालं नमस्ये त्रि
पुरान्तकम् । अग्निजिह्वं कालानलं तथा चैव कपालिनम् । एकपादं भी
मरूपं मलयं हाटकेश्वरम् । दशा सप्ता च महादेवि भैरवा मातृमण्डले ।
वटुकं क्षेत्रं महादेवि लोकपालान् प्रपूजयेत् । इन्द्रमग्निं यमं रक्षं वरुणं च
वायुं तथा । वायुं कुबेरमीशानं पूर्वादिक्रमतो यजेत् । ब्रह्माणं चैव विष्णुं
च ऊर्ध्वाधः क्रमतो यजेत् । वांकारबीजमुच्चार्य वटुकाय नमो लिखेत् । या
कारबीजमुच्चार्य योगिनीभ्यो नमस्तथा । क्षांकारबीजमुच्चार्य क्षेत्रपाला ११

यैनमः गंकारं बीजमुच्चार्य अग्न्यागणपतिं लिखेत् ॐ नमः पश्चिमादिदि
शः पूज्याः क्रमेण तु वज्रं शंखं समभ्यर्च्य दिशि परमेश्वरि वायव्यादिक्रमे
णैव वर्त्तमाना महेश्वरि वसवो द्वादशादित्या रुद्राश्चैव तु तः शिवे मरुतस्ता
न्नागादिक्रमेण पूजयेत् पूजां विधाय देवेशि उपचारैः प्रपूजयेत् उत्त
रायां शुचिर्भूत्वा पद्मादिकैः प्रपूजयेत् उदीचीदिक्कृता देवि प्रसन्नो मेव पूर्वव
स्थिता पश्चिमाभ्यां शुचिर्देवि प्रसन्नो मेव तिष्ठते दक्षिणाभ्यां शुचिर्देवि पर
शस्त्रैः प्रपूज्यते दक्षिणाभिमुखा देवि प्रसन्नो मेव न संशयः इति श्रीज्ञानार्ण
वे नित्यातन्त्रे पूजाक्रमविधिश्चतुर्थः पटलः ४ श्रीदेव्युवाच ॐकारादिक
मन्त्राणां योनिमुद्रासमन्विता इदानीं श्रोतुमिच्छामि बलिदानादिकं वि
भो श्रीईश्वरउवाच शृणु देवि प्रवक्ष्यामि बलिकर्मं महत्प्रभवं वक्ष्ये तत्र मो
मन्त्रो तथा प्रोक्तो यत्संयुतः ध्यात्वेयः सर्वदेवानां प्रयोगं शृणु सांप्रतम् येनेन
नुनादेविपूपं देव्यै निवेदयेत् सर्वकामप्रदं दीपः सर्व ...तानि मिमाषहः १

काहि=५ मि: श्री=५ हूँ

श्री० सर्वासामंत्रं तरं ज्योतिर्दीपाय यन्निशूलनाम नष्टैव दीपमंत्रोयं विधानेन परमेश्वरि
ना० आरात्रिकमतः कुर्यात्सर्वकामार्थसिद्धये मोक्षणीया ज्वलेत्कामस्य स्याल्लकेप
१२ रमेश्वरि कुजमेनालिखित्वा सुवर्णपात्रमहेश्वरि चतुर्दश प्रे ज्वालान्मय्ये
मल्लकेशिवे दीपमेकं विनिहित्य सुवर्णपात्रं हृद्दीपका यवगोधूमचूर्णादिरा
विलोमार्क रचनाने चणकोविनयोभोमिलाहूतमशिनाम् अप्रिमंज्ञमा
हेश्वानिरवसे प्रवयोमतः परम श्रीबीजं च परा बीजं सलिलवरव मिनि
गर्भो वसवनाः पञ्चाङ्गिन्द्रस्याः कमनः प्रिये वामकर्णसमायुक्ता बिडला
रावित्राविना: बीजपञ्चकमनन्तु पञ्चरत्ना ने हृदये सर्व बीज विलोमेन
त्रैशीयं न वा हरी मूलमंत्रेण वामभक्तेन नन्नारात्रिकं च देव नूनस्याल
कमण्डलु मल्लकानेपुनः पुनः नववार महेश्वानितनोनाराजनं च रे
न् समस्तवक्रवक्रे शीघ्र मेदेविन वात्मकम् आरात्रिकं सिद्धेश्वरि हा रा
नेसमस्तसिद्धये नीराजनं मया देवि विधानेन पकटीकृतः आरात्रिकं महेश्वा

श्रीविद्याप्रकरणे भद्रे इति विद्यार्णवे पाठः
नवात्मके इतिपाठः

न्यसे नू=१

त्रिवक्रमुद्रामवस्थिता वामहस्तांगुष्ठगर्भे कनिष्ठां दक्षिणां ... कनिष्ठाग
र्भे कं वामे हस्तांगुष्ठं विनिक्षिपेत् मुद्रान्यायोगतो देवि वक्रमुद्रेयमीरिता ग्रास
त्रिक विधिं कृत्वा नैवेद्येन निवेदयेत् शुद्धस्फटिकसंकाशं वेदशीर्षं समप्रभम
म् लसन्तं डुलकं देवि वाहमन्त्रोदनैः प्रभैः हिंगुजीरकबीजाद्यैर्गन्धकैरुद्वे
नैः प्रिये वटकाः ऊकुमाकाराः पायसं हिमसन्निभम् इयगंभीरसुभगाः धा
केणस्वरमहितम् कपिलाघृतसंयुक्तमन्जेनवद्भुकाः प्रिये शाकेगोलाद्भिना
देविस्तिपंचुहुलडुवनस्था नानाविधानि पेयानि व्यंजनानि बहूनि च इत्याद्य
न्नसमोपीतं नैवेद्यं कल्पयेद्बुधः मनःकल्पनया यद्वा त्रिभागाद्येन निवेदयेत् हे
मपात्रगतं दिव्यं परमान्नं सुसंस्कृतं पंचधाषड् ... सोपेतं गृहाण परमेश्वरि
विधाने त्रिपुरेशानि नैवेद्यमनुगोचितं पक्षिणेद्यानतो देवि नित्यहोमं समाच
रेत् मूलमन्त्रेण देवेशि शोविर्न्ने चाष्टुतीः क्रमात् पागापानोनया व्यानोदा
न समानकः पतनमृषपंजानीयादेशकुनोलोवचपवकम् वज्राहुनोच्छ्रेदे

लसत्सुवराजिपात्रे चारुमृष्ठोदनं प्रिये

मावर्णितं सम्यक् फासिजा श्चैव

हु हु नो=१ द्रे=४ ड

श्री: गेहुलिप्यहोमोयमोविन: लिप्यहोमविधिक्रमनाबलिदानविधिंचवेन ईशानेवा
ता: नैऋत्येवैनेऋत्येवनस्याग्नेये वायवेक्रमेणादेविमंडलानांचन्दनपुष्पम्बु श्रीव
१२ क्रमभिन्नोदेविविचित्रकोणेव्यामवेलिविन एवंमंत्रै: समभ्यर्च्यवहुकादिभिरडि
नै एहोहिदेवीपुत्रानेवडुकायनाथव कपिलाजटाभारभासुरानेत्रवा
ज्वालामुखविवसर्वानेविघ्नान्नाशयनाशय सर्वोपचारसहितंबलिंगृह्णगृह्णस्वाहा पद
[illegible]न वाङ्क्जायाविलोमंत्रोवहुकस्याप्युदाहृत: एतेनविधिनादेविवडु
कस्यबलिंप्रिये ऊर्ध्वब्रह्मांडतोवादिविगगनतलेभूतलेनिष्कलेवा पातालेवा
नलेवापवनसलिलयोर्यत्रकुत्रस्थितावा क्षेत्रेपीठोपपीठादिषुवकृतपद
दाधूपदीपादिकेन प्रीतादेव्य: सदैव: शुभबलिविधिनापान्तुवीरेंद्रवंद्या:
यनहतेनसहस्यानियाबीजंयोगिनीनांतत: ॐ: स्वाहासर्वेवशिनेयोगिनीपद
मालिविन कवचास्त्रेणसलिलंवाङ्क्जायापुनर्लिखेत् एतेनमन्त्रेणादे
वियोगिनीनांबलिंभवेन् षट्दीर्घसंज्ञसंमिश्रंलकारंबिलिवासिप्रिये सहिते ११

बलिमालिख्य रक्षाग रक्षाननेनोलिखेत् वाङ्क्षायान्विनोमंत्रः क्षेत्रपालस्य
हृदरि प्रवेमनुना देवि क्षेत्रपालबलिस्मृतः गांगींगूं त्र्यमालिख्य नो
गणपतिं वदेत् वंनिवरदं नेव सर्वजनमालिखेत् मेव शांवा नयेन्मा
बलिं रक्षां हृद्यपरम् वाङ्क्षायान्तु नोमंत्रो गणपस्य बलिं हरेत् वामा
गुष्ठानामिकाभ्यां वङ्कबलिमर्पयेत् दक्षिणान्निसंहितायायोगिनीनां
तु कथ्यते प्रगृह्य मध्यमानामायो न्याकारेण योजयेत् वामगुष्ठे विधाय
दोनजेनीमवला कुरु प्रवयाम्दयादेवि क्षेत्रपालबलिमर्पयेत् नखाङ्गुष्ठे
तु मध्यस्याम लीवेड वकुरु गजान्ते ग्रामहाम्मह्राग गणपस्य बलिमर्पयेत्
प्रथवावामममागेन मंडले चैवमालिखेत् नैत्र बलिदानेन वकुर्याल्लमवौथ
सिद्धये प्रवेनविधिनादेवि यजयेत्त्रमेष्वरीम् पंचसिंहासनगतां पर
मानंदरूपिणीम् पंचसिंहासनेनोक्तां विकलां विनयस्तदा वणीलं
तेजपेमतेन हस्तांशकुनेनालये नर्धगानेन यो कुर्यान्नस्वसौभाग्यवाम

श्री॰ वेत् इति श्रीज्ञानार्णवे नित्यातन्त्रे त्रिपुरेश्वरीयजने बलिदानविधिः पंचमः
ज्ञा॰ पटलः ५ श्रीदेव्युवाच एवं सिंहासनगता कथं सा त्रिपुरापरा कथयस्व म
१५ हेशान कथं सिंहासनं भवेत् श्रीईश्वर उवाच यथा सा त्रिपुरा बाला तथा
त्रिपुरभैरवी संपदाख्यासनासना सा: शृणु निर्मलमानसे शिववह्नौ वह्निस
माख्याताम्भ वर्णदेवेश्वरम् कामबीजेन च प्राहेविसर्गिवह्निनाहता नतः ह्स्रौ
बीजां नवा ज्ञात्वा प्रकाशानन्दनाथ शृणु वल्लभे शक्तिबीजे महेशानि शिववह्नि
नियोजयेत् उमाद्याः परमेशानि त्रिवासनेन्द्वे दैवतम् त्रिपुराभैरवी दे
वी महासंपत्प्रदायिनी अनया महेशानि विद्या त्रिपुलोके दुर्लभा यस्मानेद
मयी मेता सर्वसाम्राज्यदायिनि ध्यानमस्याः प्रवक्ष्यामि महासंपत्प्रदायिने
शानो बालार्कसहस्राभां स्फुरच्चन्द्रजटामुकुलाम् किरीटे चन्द्रविकसच्छ्रिया
विद्रुममौक्तिकाम् वसदूर्ध्वरपंकाढ्यां मुण्डमालावलीयुताम् नयनत्रय
शोभाढ्यां प्रत्यङ्गवरदनामन्विताम् शुक्लाहारवलनारजन्मालीनस्थनलनी १५

म् त्रिवलीवलितां नालग्रीवां नानाभरणभूषिताम् रक्ताम्बरधरीं बालां यौवनोन्मत्त
रूपिणीम् पुस्तकं चाभयं वामे दक्षिणे चाक्षमालिकाम् वरदानरतां नित्याम् म
हामोक्षप्रदां शिवे ध्यात्वा जातिकमवेज्जमार्यायवुस्तत्रेन त्रिपुरा भैरवी देवी प
र्वसिंहासनाश्रिता पद्ममध्ये स्थिता देवी शिवराशित्रिपुरसुन्दरी नाम् समाराध्या भवला
कामसृष्टिकल्पतरमेषवर्ति ब्रह्माणिने समाराध्या नपमामहनाशिवे शाक्तो भवेद्दे
वराजो ये पूर्वे प्रोक्ता दिग्धिपालकः नराधमत्राविपुरा पूर्वे सिंहासनस्थिता श्रृ
णुरेवित्र वक्ष्यामि पूर्वे सिंहासनस्थनाम् धर्मवेदीजपत्रस्था ये जीवशाणमम
न्विनाम् सकलां भुवनीं यानीं हिनीये बीजपुष्ट्वनाम् जीवशाणं वह्निसंस्थिता
कलवृद्धिं भूषिनाम् विसर्गान्वमहादेवि विद्या त्रैलोक्यमातृका त्रैलोक्यमो
हिनी देवि परब्रह्मविलासिका वैनत्यभैरवीनाम चेतनानित्यशूलाशिवे उप
न्न शस्त्रमहस्राभ्यां नानालंकारभूषितां नाम् मकजाग्रलसत्पुष्पहस्तां वोरक्तांवाः
न्विनाम् पाशांकुशधरां तां निन्यवामहस्ते कपालिनीम् वरदाभयधारीं भावे

श्री॰ पीनोन्नतघटस्तनलसन्तीम् एवंध्यात्वायजेद्देवीं पूर्वे सिंहासनास्थिताम् द्विराद्
क्रा॰ न्याषडंगानिन्यसेन्मूर्तौ गणवल्लभम् यंत्रमध्याः स्वहास्मिदेविचित्तेलोमोहन
१५ म् त्रिकोणं चैव षट्कोणं वृत्तपत्रं चतुर्दले चतुरस्रं चतुर्द्वारमेवं मंगलमा
लिनीन् प्रथावासामहादेविपूर्ववक्त्रसमेश्वरीम् शुद्धादिस्पर्शानेपश्चात्
विवासवेनयजेत् प्रथमावरणेदेविषडंगानांन्यसेत्पूर्ववत् रत्यादिकास्त
नः पूज्याः पूर्ववक्त्रसमेश्वरि प्रत्येकमन्त्रवामेनकामदेवंचाननेन तापद
हिण्यादिककोणेबाणान्पूर्ववद्द्विजे डाकिनीराकिनीचैवलाकिनीला
किनीतथा शाकिनीहाकिनीचैवपश्चिमादिक्रमायजेत् अनंगकुसुमा
द्यास्ताश्चपत्रेषुपूर्ववत् पश्चिमाद्यासोचैवशुक्लमेघाकृयोगिनः सुभगाद्यु
विलासोचमहाभावोचपूजयेत् इन्द्रादीँलोकपालांस्तुक्रमेणापूजयेत्
पूर्वसिंहासनेदेविकाथितानावधारयेत् कामेश्वरेवकाराणांपूर्वसिंहासने
स्थिताः पतस्यापरविद्यायाबीजत्रयमुदाहृताः नेत्रेनेपरमेशानिनित्यक्लि १५

त्रैमस्टूचे एतस्याप्रवनाशेयं हृल्लांगां परमेश्वरि शृज्ञाख्यानादिकं देवि विवेन
स्याश्रयिपूर्ववत् त्रिकोणेन विशेषोल्लिकथयामि वरानने श्रृत्रिकोणेक्रमे
णैव नित्याक्लिन्नां मदद्रवाम् भेरुण्डावर्णां पश्चान्मजयेत्सर्वसिद्धये अनेने
वप्रकारेण पूर्वसिंहासने स्थिता ॥ इति श्रीज्ञानार्णवे नित्यातन्त्रे पूर्वसिंहा
सनविधिष्षष्ठः पटलः ॥ ६ ॥ श्रीईश्वर उवाच ॥ एतामाराध्य देवेशि महात्रि
पुरभैरवीम् पालकोऽभूल्लोकधृतेन वासुदेवः स्वयं हरिः योगनिद्रासमाकुला देवि
येन देवसमन्वितसंकुलम् तयानेन स्वयंपालकम्भूत् त्रैलोक्यपालको नामाराध्य
महाविष्णुर्भैरवीं पूर्वेन तु त्रिपुरां निर्जित्वा देवि त्रैलोक्यभयदायकाः तदा
सिंहासनेषोस्यद्धति परमेश्वरि मन्त्रमस्याः प्रवक्ष्यामि त्रिपुरभावनिकृतंन
ते शिवर्बिन्दुमाद्यन्तेनैवोर्ध्वं वह्निसमन्वितम् शक्तिमिन्द्रं बिन्दुनादकला
कृतां सर्वविद्ये मपन्यसेद्यिभैरव्याः कामबीजेन देवोहं सदाशिवस्वबी
जेन महासिंहासनस्य च पश्चाद्विद्यामहेशानि वर्णान्तेकेन शाकेने ध्यानं

श्रीः
१९ यस्याः प्रवृत्तासि त्रिपुरभैरवि निष्केवलनम तु समस्तुपिवस्तृतालिकालिनां रक्तवास
सम त्रिशूलेडमरुकखड्गेनखट्वाङ्गेटकमेव च पिनाकं च शरान्देवी पाश
ऊ शत्रुगं क्रमात् पुस्तकं बीजमाला वराभी वासिंहासनस्थितानाम एवं ध्या
त्वा महेशमहेश्वरानिभूजामंडलमारभेत त्रिकोणे च वृत्तमष्टदलतो र
जम भूतेनभूमंडले लिवमेषा त्रिपुरयंत्रिका वामा ज्येष्ठा च रौद्री च काली च
बरलौ वंती कलाकंठाबलाक्ष्यां च यजेहिकरिणीति बलप्रमथनी चैव
सर्वभूतदमनी च मनोन्मनीति पदानि नाम एवं पीठ
16 ममभ्यर्च्य ततः सिंहासने यजेत प्रेतो विधातान्पेन्द्रमहादेवान्निष्केवलक
म प्रेतो वरासनं च पश्चाद्वीरेन्द्रभुवनेश्वरीम सर्वतास्तं च सर्वमोहनीचोर
बोधनेरमाम नमस्कृत्य पश्चात् वाबीजपुंगाल लिखेत त्रिपञ्चाश्चिवि
भिः वर्णैर्विद्यैकाक्षिनाच्छ्रिये प्रतिनमस्तुनाहेवियजेत्सिंहासने बुधः श्री
वाहनादिकेकल्प्याक्रमांतनमतः परम धाराचेगात्परे विहिताः १९

ध्यांगात्रजनेम्म् यन्यादित्रयमभयदानपाशांकुशादिकांयजेत् ब्रह्मादिपुरंसंमध्य
वस्नपत्रेषुमात्रकाम् मेविबेलोकपालाग्नुसायुधाप्रमेश्वरि यस्याःस्कन्धे
शिवोदेविस्थाहिसंहारकारकः द्वितीयसिंहासनगात्रजयेत्र भैरवीम्
इति श्रीज्ञानार्णवे नित्यातंत्रे द्वितीयसिंहासनभैरवीविधिःसमाप्तःपट
लः १ श्रीईश्वरउवाच पाश्चमेभैरवीदेविषट्कूटाप्रमेश्वरी यस्या
स्कन्धेशिवोदेविस्थाहिसंहारलक्षणः डाकिनीराकिनीबीजेलाकि
नीकाकिनीयुगात् बीजेशाकुष्ठदेवेशियोजयेत्तुहस्त्वयोः आद्य
मेकारसंपुटकःमन्येदीकारमध्यतम् शाकम्बरादिविन्यासेदेवित्रिकोणो
परिस्थितयेत् डाकिन्यायाम्बषट्कोणेवसुपत्रेततःपरम् ब्रह्मादिपुगले
षष्ठाष्टविपत्रेततःपरम् बालायाःपीठस्थाकोणेवामामाप्रभुजयेत्कमात्
वस्वष्टलोकपालायुधायुधप्रमेश्वरि एवंसंजातविधिंकृत्वाध्यानंगमोतफलप्र
दम् ध्येननेवाविधानेननित्याध्याभरवेयजेत् सर्वसौभाग्यदातानित्यासर्वसा

श्री
ता
१२

स्वान्यसाधिनीम् । एतस्याः पञ्चविंशत्या षड्वर्णक्रमस्तथास्थितान् । विपरीता
क्रमेणैव विधेयं भोगमोक्षदा । विद्याया भैरवो देवो ऋषिर्भागानि कृतनी ।
त्या सम्यग् ज्ञात्वा हि कं सर्वसिद्धिभाक् । इति श्रीरुद्रयामले ... तन्त्रे
... विद्याविधिः सप्तमः पटलः ८ श्रीभैरव उवाच । शृणु देवि प्र
महाविद्यां त्रिलोकेशफलप्रदाम् । यस्या विज्ञानमात्रेण भुवनाधिपतिर्भवे
त् । हंसं नेत्रसमायुक्तं ... बीजं भुवनेशानीहृल्लेखाबी
जमुद्धरेत् । शिवचन्द्रौ ... भुवनेशीबीजम् । सृष्टिबीजेन देवेशि
... भैरवी इति ... विन्यस्य ध्यायेद्देवीं चतुर्भुजाम् । ज
पाकुसुमसङ्काशां ...
... पाशाङ्कु
शवराभीतीर्धारयन्तीं ...
वत् ... सिद्धासनसमभ्यर्च्य परिवारान्

१२

नैवेद्य घंटंगवर्णे देवि सूर्वं वन्द्यं पि पूजयेत् नम्याघाः सूर्वं वदे विवि त्रिकोणेनद
नैनवम् बद्यात्रिलसु ष्षुरुद्द ष्षुहृन्यामलत्वे वनेहरे शाकिन्याघालयासुन्यावृक्ष
पत्रेननः पुम पुनगजुसमाधालबस्याप्रुगलेननः भूविवेलोकपाला
ष्षुवह्नकोणाष्षु पूजयेत् योगिनीनेवनक्षत्रिः पूजयेन्न्ववदिने सहाण्व
सर्वायस्माजुवेणापरमेष्ठवि नैनैयपूजिताविघाराजराजल्लतेभवेत् ने
नैवशाथिताविघातोग्रीष्मिनफलप्रदा प्रवृपर्णोष्ववीनमसर्वेसंपत्थ्यरा
सनाम प्रनयांवितयादेविजुवेशेथाननायकः लोकपालेषुपनदोयव
न्तारिष्टशेनः नपात्रपर्णिनाकास्मिन्हास्थिरासाःप्रमाहनः प्रप्रपर्णाम
हाविघामाहात्कामउद्याद्विजे नायवपुवनेषानो श्रीबीजकामराजुकम
हदेनैभगवन्नेमाहेश्वाविपदेललिविन प्रणिपर्णोग्रजायावविधेयांविशाद
हेरी प्रनयामाहश्रीविघामेहिदेह्नाक्लिम्नेनले भुवनेषामहेशानिवहेरी
वाह्यभित्रया घंटंगानिमहेशाक्लेहान्यामाहनेनरम क्राधिः बद्यात्समेः

श्री॰ ला॰ १८

अस्याः शक्तिश्छन्दो वरानने प्रत्नसर्गा पवी देवी देवता परिकीर्तिता । बीजं त्रिभुवनेश्वा-
नी श्रीबीजं शक्तिरुच्यते कीलकं कामबीजं स्यात् षडङ्गान्तु नरेतनः एकमेकं
प्रणवस्थं कमुनवे केहृदयं च तत् [illegible] वन्शून्यं लयस्थाद्याभ्यां पदान्यन्तानि पादौ च तिपरा
निरेवङ्गेशानवद्याश्रुतिन्न्यसेत् न्यधात् तत्पूर्वमुनिकोन्मुनसेद्वरानने गुरा
दिभ्यश्च प्राणे पदाने पदान्ताने वकन्यसेत् गोलके च नलोद्देवि विन्यसाद्विधिव
त्स्त्रिये प्राणायामं च कुर्वीत स्वजामण्डलमारभेत् त्रिकोणं वृत्तयुग्मं वसुप-
त्रं ततः परम् कलापद्मं च बिम्बं च तुहोमं समालिखेत् सिंहासनस्य परित
पीठदेवीः समर्चयेत् सिंहासने दृष्टितो न कथिताः पीठदेवताः नायवा
पूजिताः पीठदेवा मायाः परमेश्वरि जयाख्या विजयाख्या च तथैव चापरा-
जिता नित्या विलासिनी दोग्ध्री अघोरा मङ्गलात्मिका नवमी परमेशानि सिं-
हासनसमीपगाः समावाहयजेद्देवीं ध्यात्वा तु वै समाहितः नमकांचन
वर्णाभां बालेन्दुकृतशेखराम् नववस्त्रप्रभां दीप्तां सकुण्डलां त्रिकमाक्रम्याम् १८

विद्ववस्तुपरीयानाधुत्तलाहीं त्रिलोचनम् । स्तुवाणिकलशाकापरीनोश्वनय
ग्रोथनाम् । गोल्हीरथामथवलेपं चवक्रे विलोचनम् । प्रसन्नवदनं धानेनील
केशविराजितम् । कपर्दिनं स्फुरच्छुद्रमभूषणाङ्कदमाल्यभम् । नृत्यन्तमनिशं
हहेरसुतं नृत्ययोगनाम् । ध्यानं दत्तं त्रिलोलालातीमेत्रिलाशानिनं विनीम् ।
ध्रुन्तानरनानिल्यांमनू भिम्श्रीभ्यामलज्ञलाम । पवंध्यात्वाजयेदेवीषडुगव
रणयजेत् । ग्रगीशास्तुवायुवामध्ये त्रिलगमु जनम् । ग्रयवत्रोमहेशा
नित्रिकोणस्ववहृजनम् । नारश्मादबीजं वहृस्त्रिवायनतः घरम् । मशा
तरामहाविघायनयार्दोलपूजयेत् । नृत्यन्तमो श्वेवरदेवत्रिकोणत्रस्तरे
ग्रवृति नमः परमात्माय नन्दभगवतेपरम् । ननोवराहरूपाय भूर्भुवः स्वा
पतिननः " नेम्लामिपनिवचमेरहाहीहृद्राघय वाक्रिजायानिनोमत्रो
वराहस्यवराननेन शूनय विघयारेविष्णामकोणेप्रपजेयेत् । नमः परमा
भाग्य " नेनारायणालेविन्न नारायणं दत्तकोणेवज्रं ग्रगापोद्यं जयेत् ।

श्री: ता: १९

19

रश्मिरूपाणि: समस्तकसृष्टिनाशसुवर्णोत्सा श्रीचक्रराजकावाहेवराजराज्ञोथनायि

पः सिद्धिप्रदा सिद्धविद्यासमस्तापाक्षप्रदायिये भुवनेश्वरभैरव्याभेदानन

मघोच्यते गुह्याद्याद्येवदेवेशीनदा मासकलेश्वरी ध्यानं पूजादिकं म

वैसेतत्सर्वपार्वति उत्तरसंज्ञावरारोहे सिंहासनस्थितदेवता भैरवस्वरूपाभै

रवी वेदि त्रिकालकभैरवीम हसवाद्याभैरवीमात्रिपुरवीजेषु पार्वति इ

यन्त्र हसवाद्यास्तान्त्र ज्ञाध्यानादिकंतथा एतत्सर्वविद्याद्याद्यायते

रेफवर्जिते तदेवपरमेशानि नान्यासकलसिद्धिदा भैरवस्वरूपा भैरवी

वत्ध्यानं पूजादिकं क्रमात् एवं सिंहासनसमपदेमहात्रिपुरभैरवी चतुर

तयविद्याभिसेतु सिंहासने स्थिये ह स्त्रीमात्मकत्रयाद्यायेत ह्रीमात्मका

सृष्टिजे उन्मनीनाम विद्यये भोगमोक्षफलप्रदा भुवनेश्वर्याये महाविद्याभिम

ते सिंहासने स्थिते रहीं नमायदेवी यन्त्र मान्त्रायतत्काले वामकेश्वरी

जगत्स्त्रायं क्लिन्ने कामसर्वाजकम मफ वे उरलेहसौ विद्यायं भोगोते १९

मात्मकखड्गार्थं सद्धीमात्मकमहिमे ॐमनीनामविद्ययं भोगमोक्षफलप्रदा
मकीनायेमहाविद्यामिमांन्यसिंहासनेशिवे दक्षिणानायदेवीयंपश्चिमानाम्ना
यखण्डने वाग्भवबीजखड्गार्थं क्लिं वै कामस्वबीजकम् महदेवेहसौविद्येयं
भोगिनीशिवे दक्षिणानायदेवीयंपश्चिमानायखण्डने वाग्भवंवपराश्रीश्च
इतिशिवेम ॥ तेनादेविपंचैवप्रणवाः शिवे भगवन्समन्तमालिख्य षट्कपद्म
हेश्वरि वक्तुंषशणावंवेवहृसमवक्षेमितिशिवे ॐक्रिकावेहसहस्तौहस्तौह
स्तानन:परम् प्रचोरेवैवबारेवसचोमशुविवालिखेन् वेदांवहीकिणि
हेदेविघोह्यात्रिपटस्नरो प्रवोक्षशणावंदेविमंघटोक्रत्वालिखेत् ॐक्रि
केयमहाविद्यापश्चिमानायदेवता खड्गमात्मकखड्गार्थंमहाचण्डपटेलिखे
त् योगिसवर्णदण्डखड्गाद्वियेयकालिकाशिवे उत्तरानायविद्येयंनानाक
लानिविश्रुता पटलाभिधपरमेपानिमज्यसिंहासनेनलेखा इतिसिंहनाशेवेति
सानंदेवेषवर्णसिंहासनविधिर्नवमः पटलः ९ श्रीदेव्युवाच ॐत्रिपुरामवा

श्री॰ नादेव हि विद्याप्रकटीकृता त्रिविधे नियदुक्तेन प्रकटीकृत्य ओंकारं श्रीईश्वर
सा॰ उवाच परब्रह्मस्वरूपं यन्नादबिन्दुकलात्मकम् शिवशक्तिमयं तत्त्वं कथं
१॰ याति नवात्मते व्याप्यानि ह्मुनिवे विश्वं सम्पूर्णं परमेश्वरि सूर्णगुरोस्तत्कं
थितं शिवशक्त्यात्मकं शृणु प्रकाशात्मिकां तां नामात्मकां शक्तिं देव्या ह
कारः परमेशानि केवलं शिव उच्यते प्राणनाहर भावेन नदा हंसकला
रः यदुच्यते मातृकार्णैः सर्वे नदह्मीश्वरः हकारः परमेशानि शून्यत
सदाशिवः सकारः शक्तिरूपत्वान्परवागीशा सर्गवान् उच्यते कारणत्वं
स्मात्शक्तिरित्यभिधीयते प्राणापानसमायोगात् सोहंभावेन संस्थिता चिद
द्वयसमायोगात्महात्रिपुरसुन्दरी नादरूपेण सा देवी हकारार्धस्वरूपिणी
हकारः परमेशानि शिवरूपो यतः सदा तस्यार्धाङ्गे महाशक्तिः हकारा
र्धस्वरूपिणी एतत्पद्ममहाविद्या महात्रिपुरसुन्दरी निष्पत्तिकथिता देवि
त्रिकालाप्रदेवता श्रीगुरोः कृपया भद्रे सम्प्रदायकुलात्मिका ज्ञानकस्या १॰

२०

पद्मेवीयात्तहंसमालास्सनामभिः संध्यात्मानानारिकेदेविविधायमन्त्रविन्मयः
सर्वेशृंगारवेषाढ्यः कर्पूरकुसुमादिभिः महामृगमदोद्दामलिप्तांगकुं
कुमारुणः नवरत्नविभूषाढ्याकल्पसर्वविभूषितः तांबूलरागवक्त्रो
मादनानंदमानसः यागमंडपमागम्य लाजालाचित्रविचित्रेनम पञ्चकु
सुमवकुलपुष्पमुक्ताश्रेणीभिनम् गोमयेनचसंलिप्तं चारुपुष्पविताने
कम् मनोहरेसुहोमस्तंभेषासनेउपविश्य च मंत्रोद्धारं यत्र ऊर्ध्वीनसर्वेकार
णाद्योसिद्धये प्राग्वामभवभुप्राग्यकामवीजद्वितीयकम् ऊर्ध्वायांलात्र
तीयंचात्रिपुरापरमेश्वरी करशुकरीविद्याश्रमापरमेश्वरी ऊर्ध्वागेन
द्वितीयामाहात्रिपुरायोमाहेश्वरी त्रिपुरेश्वरीसंस्थाभवनेयायोहि
यन् पञ्चयाकामसेविद्यानिपुरेश्वराद्कुलकम् त्रिपुरेश्वरीमहेशानिर्त्रिको
जाड्यनामसद्य वक्रामनगानंगादेवीविद्यात्रिपुरवासिनीम त्रिपुरेशीम
हीयानिकामवेकामराजक त्रिवर्तमानतुकाकालानांयेयीवत्रयिणी

श्री॰ सर्वसंत्रासनगता त्रिपुराश्रीरितीरिते ब्राह्मासनगता यास्त्र हितानामीयमहि
त्रि॰ जे वलम्मान्मकुमारीण्मायाप्रसिद्धा मनस्थिता संघम्मराभैरवीयानन्तस्मा॰
२१ नीयवीजके विंदेहितानत्रसर्गेनिहितपेन्सवसवरी मूलविद्याश्रुणुशौदेमर॰
कलागमसेविता सर्वदर्शानवद्याविविकलामध्ययोषिता वे भूमिसूद्राविषावा
मायाशक्तिः कलाधमावनौ ग्रवणेदः वाविंदुश्चनवार्णीमनुरुच्यते महा॰
21 त्रिपुरसुंदर्यामंत्रामेकुसमुद्भवाः लकारः पृथिवीदेविसमोलवनकानना
पंचाशान्पीठसंपन्ना सर्वतीर्थमयी शुभा सर्वगगामयी हेत्रा सर्वस्थानामयीषि
वे सकारः सूक्ष्मनारादिरहराशिवरूपिणी हकारः शुद्धवसंयोगः व्योममंडल
संस्थिता ईकारः हृदिमध्यस्थसंमायानयोगात्मिकाः शिवे एकारो वैष्णवी शक्ति
विश्वपालनतत्परा रकारः तेजसाकृष्णापंचज्योतिः स्वरूपिणी ककारः काम
दाकामरूपिणी स्फुरदव्यया ग्रर्थवंहेणदेवार्थाविश्वयोनिर्हिनीविना विं॰
दुनाशिवरूपेणाक्षरत्नरूपेण साहिणी प्रनयासह सर्वज्ञ्याम्रित्रिस्वलना॰ २१

त्मना एवंपञ्चदशस्वरूपामेखलात्रयेण सूच्यते एभिर्नवार्णैर्वर्णैर्जायते त्रिपुरात्म
नः अन्यथा नैव निष्पत्तिरस्ति श्रीत्रिपुरात्मनो श्रीचक्रस्यापि देवेशि मेखलात्रयेण
संशयः लकारात्पृथ्वीबीजात्तेन भूबिम्बमुच्यते सकारश्चन्द्रमा भद्रे कलाषोडश
कात्मकः तस्मात्षोडशपत्रं तु हकारश्शिव उच्यते अष्टमूर्त्तिः सदा भद्रे त
स्मादष्टदलं भवेत् ईकारस्तु सदा माया भुवनानि चतुर्दश पलायनोपा
तस्माच्चक्रकोणं भवेत्प्रिये शक्तिकारश्च शक्त्यास्थितास्तेन जगत्त्रयम् वि
श्वयोनिर्विनिर्गतानां सा विसर्गरूपकम् रकारात्परमेशानि चक्रमा
धविर्जम्भते दशकोणपरा तस्मादकाराज्ज्योतिर्मया कलादशान्वितो
वह्निर्दशकोणश्च तत्त्वकः ककारात्मा तु देवेशि ब्रह्मा स्वस्वरूपकम् यो
निरूपतत्त्वचक्रे वसुयोन्यन्तिकं भवेत् अर्धमात्रात्मकास्तेभेदरूपायतन्त्रा
नः त्रिकोणरूपा योनिस्तु बिन्दुर्बैन्दवी भवेत् कामेश्वरस्वरूपं नाद ईश्वरा
रस्वरूपिणी श्रीचक्रं तु वरारोहे श्रीविद्यावर्णसंभवम् तत्र श्रीगुरुस्तत्रा

श्री॰ ना॰ २२

ऋणाङ्गं समालिखेत् । अष्टदेवीसमेतां यैः सिंहवेत्रजसाथवा । ॐ अमरमरुज्जोमिलम
मोदकं समालिखेत् । कुञ्जरे खे नेत्रसंसंधिभेदसमन्तज्ज । अथवा हेमरोप्या
भ्यां लाक्षया वा तथान्यैः । षड्विंशत्यग्राकोणेष्वङ्कवर्तनसमन्वम् । षड्संख्या
यां विलिखेल्लिख्याहेमयाय्निये । रोचनाञ्जनाभ्यां चकसारीवदतेञ्जभिः ।
ईशानादरनिर्ये तमस्त्ररोवा समालिखेत् । ईशानदेलरथ्याभ्यां रोचामा
कृष्णैश्चिकः । षट्कोणस्यचवारुणाग्नेयरिवायवाग्निये । त्रिकोणाका
रं रेखियनस्याउपरि समालिखेत् । त्रिकोणाकारं रूपं तन्त्राग्निहृदयसूलाहतनम
स्वस्तिरुमारोक्तमानयुष्टिवदालिखेत् । रोचनपरमेशानिवायुराद
मकोणगाम् । संधिभेदक्रमेणीवनयोः शास्त्रमालनः परम् । रोचिवाह्लकको
णाभ्यां नदग्राम्न्नवेकेजरु वह्निमण्डलमेनन्तस्वर्गीयवीरवेदिने । नमस्त्रय
मस्वहस्तेनतः शृणुवनानते । शार्ङ्गस्वमवह्निभ्यां कोणाभ्यां स्त्रवंदिने
स्वरोचनाविलार्यनघापास्त्रमवह्निनः । वायुराहसकोणाभ्यां रोचापश्चि २२

22

मर्गांतथा विस्तार्य योजयेद्देवि पार्श्वभेदक्रमेण तु । योन्यग्राभ्यां सर्वदेशो द।
ह्विणोत्तरतस्तथा तथा देवि योनिसंस्थपश्चिमस्था द्विशीक्रमात् कोणाग्रा
भ्यां योजयित्वा दशकोणं तदा भवेत् तथैव देवदेवेशि हित्वा योनिं दशकोण
णम् ईशानवह्निनैरृतिवायव्ययोन्यग्रयोः क्रमात् विस्तार्य योजयेत्स्वस्था
स्वस्थमायां द्विशीक्रमात् वायुनातस्कोणाग्रे देवि विस्तार्य संहरि पश्चि
माग्रे तथा देवि योजयेद्दिङ्द्विगाते पंचदशकोणाग्रं तु विनीतु मनोहरा
म् योजयेद्देवदेवेशि यथा यान्यस्तु स्वर्कभवेत् दशकोणाग्रदेवेशि न्यस्का
कोणावतत्क्षयम् दशकोणेतयोर्दे विमध्यदेवांशकाशयेत् हृद्दतेण।
विभागेतु तथा चतोरभागके षट्कोणस्यतेनादेवि संधिभेदक्रमेण तु ।
योनिवह्निचसंयोज्य ष्ट्राकारं जायते यथा कल्पमध्यगतां देवि स्पष्टत्रयां।
तयोजयेत् अष्टाकृतियथा देवि जायतेतिमनोहरम् सर्गं विपवमाध्यं
सगं ग्रवलरानिकम् विंडत्रिकोणावसाने चक्रमेण तद्वारानने मध्यवक्रेन

श्री· जानीहि देवेशि वसुगलेन तथा शक्रयोन्यं क्लिन्ने देहि वाले मध्यगतं भवेत् एतच्च
ला· क्रं महेशानि सर्वसौभाग्यदं भवेत् सर्वसाम्राज्यदं देवि सर्वोपद्रवनाश
११ नम् अनेकहयमाणिक्यसुवर्णपरिपूरकम् महामोहप्रदं देवि वाग्वि-
लासकरं भवेत् एतद्वातमहेशानि हृत्तेषोडशसन्निभम् नेत्रं केऊरूपा-
शानिर्वेहृपत्रं मनोहरम् ततश्चोडशपत्रं तु विलिखेन्मदसंहारि वलवस्त्र
23 वलद्वारं महिते स्वरसंहारि वलक्याक्लिंहुनाः कोटयो योगिनीनां महेश्वरि
वक्रेः स्मिस्मिविशेषास्ताः साधकमानयन्ति हि वत्रशृंमानकोणेमैडिनं-
सिद्धिहेतवे शक्तिमाणिक्यसुहितनिसमस्यलविराजितम् त्रैलोक्यमोह
नेनामकल्पद्रुमफलप्रदम् षोडशारं वेदविंवद्विपवसकलालयम् स
र्वशास्त्रकं देवि त्वन्मोह्मवर्द्धवत् अष्टपत्रं महेशानि जपाकुसुमसन्नि
भम् सर्वसंक्षोभणानाम सर्वकामप्रपूरकम् एतत्त्रयं वरारोहे स्नाष्टिवक्रं
वस्त्रप्रदम् सर्वाम्नायाधिदेवानन्तमंडितेन सर्वसिद्धिदम् वसुदेशारं देवेश ११

हाद्रिमीऊसमसमप्रभम् ष्टेतनफलदंमहे सर्वसौभाग्यदं सदा दशारं तन्महेमा
मसिद्धसमहम्बांग्रिये सर्वार्थसाधकं चक्रं मनश्चिंतितदं सदा द्वितीयमपि दं
स्युजपाकुसमसमप्रभम् सर्वरक्षाकरं चक्रं महाज्ञानमयं शिवे पनश्चका
महेशानि श्विचक्रे सुखप्रदं दक्षिणांनायसंभिन्नयथोक्तफलप्रदं ग्रहण
कोणं वसवेहे बालार्ककिरणारुणं पद्मरागमलप्रख्यं सर्वरोगहरं परं उ
श्लक्ष्णसहस्राभं बंधूककुसुमप्रभं सर्वसिद्धिप्रदं चक्रं सकलालयमीश्व
रि त्रिकोणं सर्वसंपत्तिकारणं भृतिदं सदा बिंदुचक्रं वरारोहे सर्वानंदमयं
सदा सदाशिवमयं चक्रं नायकं परमेश्वरि पनश्चक्रे तु संहारव पं ऊर्ध्वमय
सदा पश्चिमांनायसंभिन्नं यथोक्तं नरसेवितं ग्रस्मिंश्चक्रे वद्धानो वर्तते
वौरवं हिते वकपत्रे षुदेवीश्यिपराधानानिगयते पद्मे सप्तिवरमे देशुभवना
धात्मवस्थितः वर्णाधामानकानुपीकयद्यामि वरानने वर्णाष्टकमान्तका
यादिहात्मसिद्धीर्यतः प्रिये पार्थिवं तन्मयं वर्त्मि षोडश्यामेकलात्मकं ग्रहप

श्री॰
ला॰
२५

वेकारादिवर्गैः सान्तैर्नीराविविरेतच कादिठान्तास्तु कवर्णास्तु अष्टकोणे तु संस्थिता
णकारादि ङकारान्ता दशवर्णा दशारके मकारादि हकारान्ता द्वितीयेन दशार-
के वर्णाः षट्कं वाह्यकोणे त्रिकोणे कथयामि ते अकथादि त्रिकोणान्ते हहक्षु-
रमनूमथमागम वर्णाधारकथितारे विमानकार्यादिभूपकः यष्टित्रिभानत्रभीरि
लेवक्रेक्रमलाग्रपनेः पवलिरासमोद्वहकलाधावक्रपालनात् सवलार्थे
रवीतुक्रामसहात्रिपुरसुन्दरी त्रिपुरायांविकोयंनावक्रेव्याप्य विजृंभते मया
ध्यावसमाप्यानोनिश्चयेनसदाशिवे पवमशुध्यविलक्षावक्रेपरिविनये
तृ उत्तराधामप्रागोदेवियदावक्रेसमचयेत् उत्तराधावदेवाधिसेवधूर्वीन
संधायः ईशानकोणेदेवाग्निनेदाग्नेयेनसंधायः पश्चिमाभिमुखोमंत्री
यदावक्रेसमज्जयेत् पूर्वमेवनदाशोग्निदलःकोणेनपूर्ववत् पनश्चक्रेमे-
तत्रसंस्थाविधायौः समुद्धरेत् सर्वागमसमर्ययेदेविकथितंवोवर्ववेदिते पश्चि
मंत्रराजदेवेशित्रिपुराकथ्यतेपुना नवात्मोमहामेरुरयंब्रह्मांडगोलकः २५

24

वन्हश्च चकोदंडं त्रिकोणं तन्मध्यतो शुभम् शिवानेदमिनिध्यानमेतद्विवस्रमंड
लम् लकारस्थ्वलनं रश्मिवह्नीबीजनयाशिवे ग्रर्धमर्धचकोदंडं दृग्नायामथवर्ध
णम् त्रिकोणद्वयोर्वाक्षि:स्यात्रिकोणान्नाम्नाशिवा एकारस्थ्वसकारस्थ्वल
कारस्थ्वयंभवेत् मायाविकारद्वयेणषट्कोणाख्यद्वयरूपिणी हकारोव्योम
रूपत्वाद्विंदुस्थ्वशिवमंडले रश्मायरपेणकाममेतत्सर्वत्रपरमेश्वरि नस्मामा
हानमाध्यानमेतद्वैमेरुमंडलेम् श्मशानेविषुवल्याम्मिबीजेकामेश्वरीमते
सकलाभुवनेश्यानेकामेश्वरीबीजस्तनमम् एतेनसकलाविद्या:कथयामि
विशेषत: शृणुत्ताल्पयेवर्णायमकलमध्येस्फुलोचने वाग्भवेपंचवर्णाख्या
कामराजेमध्यांत्ते मारनाशिवविद्यानांशिवानेनीललोचने कामराजेषि
रमंडेपंचवर्णा:सर्वमोहनम् शक्तिबीजेवरारोहेवेद्धाक्षसर्वसिद्धिदम् वत
रक्षरस्वरूपत्वगुह्यहारात्रिपुरापरा सर्वज्ञानमयीसाविलासर्वयन्त्रानस्वरूपिणी सर्वतो
भमयीदेवीसर्वदेवस्वरूपिणी सर्वसाहितमयीनित्यासर्वयोनिमयीपरा स

श्री · त्रा · २५ देवदेवेश मयी सा तामस्त्वे सौभाग्यसुन्दरी पराभुणा सदेवेशि कामाः सर्वांग सुन्दर
कामराजो भवद्देवि नित्यं यं यत्र त्रिपुरे॥ श्रीदेव्युवाच परस्यादेव देवेश मे
शान्कथय सुन्दर केन केनोपायेन विश्वेशी उक्तेन त्वं न॥ श्रीईश्वर उवाच ।
शृणु देवि प्रवक्ष्यामि लोपामुद्राभिधा परा॥ कामराजाख्य विद्याया यथा शक्ति
नर्यो वरसुन्दरि हि त्वा मुद्रा विविधा देवि भालोपामुद्राय कारिणी ता यथा त्वं यापा
मा विद्या त्रैलोक्यक्षोभकारिणी॥ एषा विद्या कामराजपूजिता नवनन्दस्य यः वि
द्यावयामि मह्मकुलं भुवनत्रये॥ कामराजाख्य विद्याया वाग्भवेन वरान
ने त्रिपुरां प्रवक्ष्यामि शक्तिमारान्तं मध्यगाम्॥ शिवचक्रयोहीमम भवेत ।
शिवाद्य कामराजकम्॥ चन्द्रान्तं तनूनां यस्यात्वियं मनुपूजिता॥ सहाद्य
वाग्भवं देवि चन्द्राद्यं शिवमध्यगम्॥ मारान्तं कामबीजं तु शक्तिबीजं हसान्
तम्॥ चन्द्रमाद्यतं त्वि ये यं भोगमोक्षफलप्रदा॥ सहाद्यं वाग्भवं देवि द्वादशीवाद्य
सहमध्यगाम्॥ मारान्तं कामराजेनत्ना नीयं शृणु पार्वति॥ हसाद्यं शक्तिबीजं २५

त्तमैरेणसमूजिता कामराजाख्यविद्यायास्तामीयं शृणुपार्वति शक्तिबी
जंमहादेवस्याह्वियागत्समसूजिता लोपामुद्राप्रभावेणमाहात्म्यमवधारि
णी कामराजाख्यविद्यायांवामभवेमरंतेनसृज वेदेनत्रैवर्णयोज्यकाम
राजंततः परम हत्वावेदंशुवेऊर्याहृदियेनदेशसूजिता कामराजाख्य
विद्यायाहित्वाभूमिंतन्नीयके शक्तिबीजेस्थितादेविवेदायः क्रमतत्र
व ईद्राराचितविद्यायंभुक्तिमुक्तिफलप्रदा लोपामुद्राख्यविद्यायाहित्वी
यायामहेश्वरि कामराजेमरंगृहित्वातानीयेशक्तरागबाभवः पंचावि
धावरागेहृत्विशुगात्तयेप्रसूजिता श्रुतदेवियवसामिवनेसुकूटावधा
करीम लोपामुद्राहित्वीयान्विलिख्येमहृदयरे शुनविलिख्यनाम
वनन्धेयवमास्थितामम हित्वानजुवनेषानीमकारस्यावेणवाश्वरेत वन
श्वकूटामहाविद्याशाकरेणसमसूजिता लोपामुद्राशुनदेविविग्विमरतेन
रम तेरिकेषवराविद्यावश्वकूटावैलवीमवेत उवाचमत्तगुरादेविनिष्क

श्री: लक्षजिनापरा कामराजाख्यविद्यायाश्चिकूटैस्तवरानने यास्विनाम्रुने।
ज्ञा: या नोहित्यात्रकूवरानने विद्दहीनानादहीनाडुर्वाम्रःशजिनाभवेत्
२९ पभिर्हाद्याम्नाख्याकैमंत्रैस्तत्रसुंदरि हादयान्नीस्यिनादेवी परब्रह्म
स्वरूपिणी राजीयंसर्वविद्यानांसर्वानायस्तथाजिना सर्वागमभ्रहामंत्रे
वेदिनावीरवंदिता सर्वयोगेश्वनानेस्याकेवलाब्रह्मरूपिणी एवंवि
26 यामहाविद्यामहात्रिपुरसुंदरी ११ एवमहादेवित्रिकूटापवमेश्वरी
वक्तेनशाक्यतेमवैः अब्दविलाहैर्भिःपरा वाचावमनसाउख्यातुये
वक्तेनशक्याते स्रालाङ्घ्रमयीस्वेदोदश्यानिस्वरूपिणीम मनश्रेवम
हेशानिस्कलानांज्ञमराधीव: ॥ इतिश्रीज्ञानार्णवेमहात्रिपुरसुंदर्यु
द्धारव्यवस्थितविद्याज्ञानामद्वादशः पटलः १ श्रीदेव्युवाच परब्रह्ममयी
माबालाश्रीविद्याषोडशाक्षरीम कथयस्वमहादेवयद्यहंतववल्लभा त्रि।
क्रूटाःकथिताःसर्वाख्त्रिकूटावयवाक्षरी षट्कूटावसराविवमान॥ २९

वीकथितानिविभो एतास्तुकथितानाविद्यास्त्रिविधास्तथुतामया इदानीं श्रोतु
मिच्छामि श्रीविद्यांषोडशाक्षरीम् श्रीईश्वरउवाच साधुनेनवरारोहे श्री
विद्यामंत्रविद्रुथः योगिनीनांवरारोहे श्रीविद्यासमस्तास्त्रिये षोडशाणं
महाविद्यानवद्याकस्याविस्त्रिये राजेराज्यप्रदायापिपुत्रायशापाणदायच देय
नसकलेभद्रेसाम्राज्यमपिपार्वति शिरोपिशाणमाहृते नदेयाषोडशाक्षरी
उच्चार्यमाणायेमेत्रालेमन्त्रवाचिकाः प्रिये उच्चारेहितावल श्रीविद्याषो
डशाक्षरी सर्वाणिपिवरारोहेवस्तमात्रात्रिद्रहनम पुत्राम्भूगेनोपभुक्तोपिवा
योगपचयथैवहि नहत्रिरहरत्वमलरहरेयापिसपुतनम् उक्तेः लिखितेपदे सर
वाङ्गारवत्याप्रिये भोगरमोनदावाविद्या श्रीविद्याषोडशाक्षरीम् विनाग्रहप
देशोपदेशोनयाणोभवतितिश्रुयात् वर्तविद्यप्रकारेण श्रुणदेवीधीकथ्याने ते
मनोहारिणीयस्मात्कथनेप्रविशलेभा वेदानेवाकमणानेवशाक्रादिमहृनेषु
यक वामाविविडनाराणफविषवामात्रकलाविनम् विद्यारौयोजयेद्देवि

श्री॰
ज्ञा॰
२७

साक्षात्ज्ञानस्वरूपिणी तत्त्वनिर्जागरो बोधो यातिर्निर्मनसः सदा कलाचन्द्रद्वयं सा॰
स्यायास्तवस्याया यावर्त्स्यनाम जाग्रत्स्वप्नसुषुप्ति श्रीका केवला शक्तिरूपिणी त्रि
कूटाः सकला सदेह वकूटाश्च भवन्ति हि वैन्दवी वर्णकूटा स्यात्तत कूटा स्थाकरी
भवेत् द्वितीयो यं प्रकारः स्याद्दले भो भुवनत्रये एषैव शक्तिरूपा च व्याप॰
कत्वात्सैव भवेत् निखिला सर्वमन्त्रेषु सदा शिवमयी पुरा सहस्रा भिरूपिणी
साक्षाद्सूक्ष्मरूपायनः शिवे सवर्णाविस्मृनाम्न कोनिद्रा चिन्मस्साहना सप्त
मे सकलात्मयासतपृष्ठे शिवरूपिणी केवलत्वात्तजाग्रत्स्यात् सर्वकूटात्तथा
करी सप्तमेने जागरादौ स्वप्नावस्थायां जोमयी श्रीमिला षोडश स्वित्तात्रि विषयेषु
मनः स्मृतिः कलाचन्द्रद्वयं स्वप्नावस्था यावद्विधीयते शिवरूपा शक्तिरू
पा महात्रिपुरदेवता वैराग्ये मद्भिनादे विद्या शिवशक्तिमयी सदा नरा भेदा
सकला स्वच्छकूटापरमेष्ठवत् वैन्दवेन वकूटा स्यात्सम कूटनथाकरी ग्रस्मा॰
स्मरणमात्रेण जगदानन्दं भवेत् भेदत्रयेन कार्यं महाविद्याम्बिकाश्रिये॰ २७

यस्याविज्ञानमात्रेण ब्रह्मस्थानात्मसंश्रयः स्वप्नस्यादौ जागरान्ते स्फुरणमात्रलक्षण
मेवस्याशेषनाशनात्तु यान्नपरमेश्वरी भावाभावविनिर्मुक्तानुध्यानीतात्म
कध्याने वैराग्यवशमनत्वं समाधिविमले मनः सदसद्व्यक्तनिर्मुक्तं ध्यायायास्व
कलात्मनः आद्यं बीजं हृदयं भद्रे विपरीतक्रमेण तु विलोमाद्या परमेशानि तत्तो
न्यासि सुगुह्वरेत् पुनर्भवं वरारोहे कुमारी त्रिपुरेश्वरी यत्तेस्य पंचसंख्याकं
बीजः सप्तदशे नाजयेत् षट्कूटा परमेशानि त्रिविधा दुःखहारिणीम् त्रिकूटा सक
ला भद्रे घोरदुःखनाशिनी महेश्वरि वेस्रवाकोनविश्वाणी श्रीवीसम्राट् दुःखहारी व
क्त्रकोटिसहस्रैस्तु जिह्वाकोटिशतैरपि प्रवक्तुं नैव शक्याऽसौ श्रीविद्याषोडशा
क्षरीम् देवदेवी वाच्यभावत्वात् शास्त्रागमवर्णिते यत्नेन निगूहितं वस्तुपरात्पर
कारणम् सकृदेवं नाहि यत्नं यो नाम ध्यायामाभवेत् ब्रह्मविद्यास्वरूपा
हि भुक्तिमुक्तिफलप्रदा एकोऽश्वमेधादेवैः वाजपेयशतकोटयः अश्वमेध
सहस्राणि पादाद्दिणं भुवस्तथा गंगादितीर्थयात्राः स्नाः सार्धकोटिसम

श्री॰ निताः तत्तन्त्रायां निर्दिष्टेशि नात्र कार्या विचारणा एकोच्चारेण देवेशि
ज्ञा॰ किं पुनर्बहुकेवलम् षोडशार्णा महादेवि न प्रकाश्या कदाचन गोपनी-
२५ याप्रयत्नेन सर्वयोनिविद्यापरा वेति शिवशक्तिसमायोगा यत्नात्कर्मप्रवर्त-
ते विद्या देवा हृदयं तद्वक्ष्ये विद्याषोडशाक्षरी विनागुरूपदेशेन श्रीविद्याषो-
डशाक्षरीम् दृष्ट्वा प्रजपते यस्तु स महत्पापयोगिनीगणैः श्रीगुरोः कृपयाल-
ब्धा सर्वसाम्राज्यदायिनी भुवनत्रयसंक्षोभप्रज्वालापटलदायिनी परब्र-
ह्माणि लीनं स्वच्छानियतात्परमम् प्रपंचमायावेलीनगुह्ये रहस्ये मातृका
यस्याः समस्तमंत्रोऽयं त्रिभुवनानि वर्तन्ते ध्रुवं परमेशानी नेत्राकारेण
रूपिणी चलः मायाव्याप्तसामर्थ्यं कृपालोकननेत्रभवेत् ब्रह्माण्डकोटिजननी
महामोक्षप्रदायिनी विसर्गनिमहामंत्राविस्फुलिंगाय यामिये वह्निः सकार-
रूपाद्धह्वो विद्यात्तवद्वल्लथा वाग्भवाणीस्मृत्य मन्त्रात्तत्सम्भवाद्भवप्रत्यय-
ते मातृकाणां तथा भद्रे वाग्भवात्रिस्मृताः क्रमात् प्रणवं महेशानि या २५

28

ब्रह्ममयीशिवे पालयन्तीजगत्सर्वं स्थिता त्रैलोक्यमोहिनी मोहयन्तीका
मकलाशुत्रयीत्रविवर्धनी स्त्रीनभावेनसकलं कल्पितंकामसम्भवे नथाः
सौभाग्यसंपन्नाब्रह्मस्थाननिवासि सौभाग्यवर्गगाहिनी विश्वयोनिरिनी वि
ना वलवृपविशेयं त्रैलोक्यवशकारिणी साहासं त्वं मयीदेविविलासनदा
मोहदायनी महासंपन्नदाविद्यासालादहावल्नपिणी षोडशार्णवयीवि
याश्रीविद्याकथिताशुरा नित्यानमिव तैवैश्यावर्द्धणीयेयधाशि नथानदे
याकसैविदापियाणप्रदायिनी निर्मलायममसर्वाय याणभ्योषायिकाय
व इति श्रीज्ञानार्णवे नित्यातंत्रे श्रीविद्याविवरणानामैकादशोः पटलः ॥
श्रीईश्वरउवाच मंडलेवामनः कृत्वाजलेनचन्दनवशकम् हृहत्करणभ्यादे
वीमित्रत्राधारंमनोहरम् सवर्णरोप्यजांगादिरविनेभ्रजयेश्वये वह्निम
डलद्वयनकलादशाकमवेयन् धम्राचनीलवर्णावकपिलाविस्फुलिंगिः
नी ज्वालाहैमवर्णाकव्यवाहिनीहव्यवाहिनी रौद्रीसंकर्षणीचैववैश्वानर

श्री॰ कलादश च याभिः कलाभिः सहितं वह्निं तत्र प्रपूजयेत् कलशं हेमजं वान्यमथवा
त्रि॰ पद्येन अर्कसंख्यादि संपूजयेत् सूर्यं द्वादश कलाभिः परमेश्वरि तपिनी तापिनी चैव
२९ बोधिनी चैव रोधिनी कालिनी शोषिणी चैव वेणाकर्षिणी तथा माया विश्ववा
वती हेमप्रभाः सौरकलाद्रुमः कलशं च समापूर्य विशेषेणाहितं स्थापितं नरे
नरदम् तेन मालार्पणं द्वादश पद्यविविन्यसेत् चन्द्रमण्डलमभ्यर्च्य कलाभिः सह षोडशैः
29 अमृता मानदा पूषा तुष्टिः पुष्टिः रतिर्धृतिः शशिनी चन्द्रिका कान्तिर्ज्योत्स्ना श्रीः प्रीतिरङ्गदा
पूर्णा पूर्णामृता कामदायिन्यः स्वरजाः कलाः षोडशैव याभिः समर्च्य मन्त्रेण यजेन्नर
भैरवम् शिवचन्द्रमातृकानेन तथा मलवर्जितम् वायुस्त्वं वामकर्णस्य योजि
तो बिन्दुनादरतः बीजमेतत्समुच्चार्य ध्यानमथ वा नेत्र भैरवम् नेत्रास्त्र वामसंयुतं स
र्वबीजं समालिखेत् वह्न्यादि हृदयादिमन्त्रं च कर्णवामादि योजयेत् तथा देवेन
यावद्विघटिमानेन भैरवी पुनर्नवं चन्द्रमण्डलं चन्द्राहं कलशं भवेत् विधायवा
ममाग्नेयं वलयं च हिमण्डलम् यन्त्रिकां तत्र मन्त्रं यावत् तत्रैव निक्षिपेत् स २९

द्रोदकेन संपूर्णं पूजयेत्कारणाम्बिकाम् षडंगेनत्र संपूज्य समानान्याश्च मिंदंग्रिये
गुरुपंक्तिमहेशानि विशेषार्घ्यं स्थलकलाम् ध्यानं श्रीचक्रयोर्मध्ये वृत्तयुग्मन्तम
डलम् समानार्घ्यमनोयेनदेशिकोत्तम मिजानुकः इहक्कारोद्गुटिनोयंत्रि
कोणनत्रयोजयेत् त्रिकोणाद्धहिर्वसुकोणाय जेनत्रवमंडलम् वहिनत्रविविचि
त्याश्च पूजयेत्त्रिपुरामयम् सर्वसंक्षोभिणीत्रिकोणाम् मध्यगोजयेत् कमलक्र
हं यजेन्नत्र त्रिकोणपरमेश्वरि ह्रिंगात्महात्मषडंगानि वसुकोणेषु पूजयेत्
सौवर्णराजतेनवापि पात्रे संस्थाप्य पूजयेत् तद्यन्त्रं पूर्वंवैष्णवेदष्टदलेविलिखेत्
न् समस्तवर्णकूटं लक्षजपेन्न्वयंत्रकमात् विशेषेणात्समाश्रयं वेदभवमध्य
मियु सर्वंमंत्रमालिविलिख्यकूटमत्रमध्यगाम् त्रिकोणाम्बिलयेन्नत्रत्रिकूटैः
समजयेत्स्त्रियै गुरुकथादि त्रिविधाद्यावाह्य हत्तासर्वानस्तुमसम् ह्रिंगात्मकषडंगानि
वसुकोणेषु पूजयेत् हमायानासमावोष्य प्राणैदेवनयमसजयेत् मूलविद्यो
जयेन्नत्रैवाद्रष्याणोपयोननः सर्पटीयोनिवेयाधनमसहस्राणाध्यकोटयुप: गुरु

श्री॰ ला॰ ३॰

संदृश्येन च समात्मा दृश्यमयो भवेत् । योहद्ये नचात्मानं स्वज्ञोपकरणादिकम् । १
सर्वत्र योसगात्म यात्म वै ब्रह्ममयो भवेत् । यानेदं च समस्त्य ब्रह्म नो मेत्रामये २
मनः स्वलक्ष्याये देवी पीठदिगंबरस्फोटनादेशिमः उपात्तः मनमोदविमे
नाशुद्धिस्तत्र सर्वदा । ततोन्यासादिकं कुर्यान्मन्त्राहंत्वधारिके । करशुद्धिक
शोधिपानस्य ध्यानादिकं तत्त्वेनिकम् । पूर्वेसाक्षाद्विरादर्शमाकाशे द्विदिये प्रिये मम
शून्यात्मने च या सूक्ष्मानमन्त्रः प्रिये सर्वमन्त्रात्मने च यालया ध्यासिद्धात्मनेच
येन पादयोर्जंगयोर्जानुनोर्लिङ्गे न्यसेद्वत्तु हृदयम । कण्ठयोः शिरसा न्यासेद्वे
गात्रेषु सर्वदा । अथ वक्ष्ये महेशानि शोधयेन्न्यासन्न्यासमशुद्धमम । सम
मर्णो विनये हृदये ब्रह्मरंध्रे परेणापरम् । प्रवक्ष्याम्यादौ तु प्राणायामहासो
भूग्यष्टांगनेत्र । वामनाशादेवी सौम्या भूपहात्रलोध्यामयम् ततः । रेचकात्र
हाशुद्धात्मस्थले विनिहितेन । पुनः संपूरणीयादेवि गलात्मे विन्यसेत्ततः
पुनः संपूरणीयादेव ब्यापकतेन विन्यसेत् । व्यापकाले योऽशुद्धात्मस्थले विहित्वा ३॰

मितं स्मर श्रीविद्याधूर्णोद्भवोऽयं न्यासः सौभाग्यवर्धनः ब्रह्मरंध्रे न्यसेद्देवि मार्गिवे
ये न्यसेन्नतः ललाटे मालिकां ऊर्ध्वोत्थोड्याणां स्मरेद्बुधः सम्मोहनाख्यो देवे
शिन्यासोऽयं लोभकारकः त्रैलोक्यसमकर्षणाख्याय श्रीविद्यासमनन्तरं स्मरेत् पाद
योर्जंघयोर्जान्वोः कटौ वै पुनि पृष्ठके नाभौ च पार्श्वयोः श्रैव स्तनयोरंसयोस्त
था कर्णयोश्च स्मरेद्बुध चवदनेचैवपावेति नमः कर्णी सृष्टे श्रोत्रकवै देवन्क्रमा
त् संहारोऽयं महान्यासो बीजैः षोडशभिः क्रमात् श्रीविद्याषोडशार्णान्या
सो विशेषवशो भवेत् स्पृष्ठे विन्यसेद्देवि मातृकेष्वेवं वा स्थित्ये मातृकार्णस्व
रूपान्वर्णाष्टकसमन्वितान् वशिनी मातृकान्यस्याबीजाष्टकसमन्वितान् श्व
वर्णान् लिलिविद्दीजं वर्ङ्किकान्न्यसेत् सांगुत्तम् वामकर्णे विशांभाल्लाविद्रनाहार
किन्नाथिये वशिनी सृजयेद्द्वावाद्देवनादेवं सृजते कवर्गेण सृहृष्टान्विकामसृष्टी
बीजं तु समम् मेहसृनं नमः सुग्रह्णेवाम्दै मूसृजयेन्नतः चवर्गेण यान्तनीरवस्मा
नर्षसमराविनाम मोदिनीमृजयेद्दावानारविद्रहिहाम्यसृगूद्रवाम् रवर्गे

श्री॰ नेत्रयुग्मं ततो न्यस्य जठरे हावांनारे विंदुर्विंद्वाद्यो विमलो वागथो हृदयीस्म नववर्गोऽने
ता॰ जमदृष्मोने वामने त्रविघ्नविनाम्स विंदुनादान्वितो बीजे वाग्भवी सकलाया जेन
३१ पवर्गोने ष्ठोसमेवेदस्तानो यान्तिलसमुनम् शकारस्वरसंयुक्तो विंदुनादकला
युतास्म् जगयैनौ स्मजे हावाचे ऽवलनो वीरवेदिने यवर्गोऽने जोनकाले देफवायु
समान्वितम् रमाध्वा देवलोवाचासवैर्योपारेसजेयन वामकार्डयोमाध्
सर्वेकास्तुपानिनम् हसवाङ्गनं स्थावीजेपरवेष्टितम् विंदुनादकलाक्रा
न्तकालिकां वा वर्मवयेन शवर्गोने महेशान्य सस्सवींथे सिद्धये भिजलला
टभूमध्यके हृद्ब्राभिगोवदे घ्राधावक्ष्म हृकं यावक्ष्म सहेविघ्नशिवे बोड
न्यासेननः ॐ यो येन वहृदद्रूपकः विनादस्वरूपो वर्णात्मकाः शिवः सात्वात्वम
शयः गणेशाः प्रथमो न्यासः सर्ववित्रविनाशकः न ल्याणेन्यस काश्य
येजवक्रो त्रिलोचनान् पाशाङ्कुशवराभीतिकरो शाक्तिसमन्वितान्
पञ्चाशद्विघ्नेश्वरेद्विमातृकान्यासवत्न्यसेत् विघ्नेशस्त्व न्यासाश्री युवरि ३१

ग्राजस्तथा ह्रिया विनायकस्तथा तुष्टिः शांतियुक्तः शिवोत्तमः विघ्नकृत्स्व
स्तियुक्तस्तु विघ्नहृत्सुसरस्वती विघ्नराट्तुतियुक्तस्तमेधावा गणनायकः एक
दंतस्तु कांतिस्तु द्विदंतः कामिनी तथा गजवक्त्रो मोहनेवा निरंजनजटेन ततः
कंदर्पभ्रमरथालीवा दीर्घवक्त्रस्तथाप्रिये ज्वालिनीसहितः पश्चान्नंदासंकर्ण
णोस्तथा वृषध्वजस्तु सुरसा गणनाथेन संयुता कामरूपिणिका पश्चाद्ग
जेंद्रोग्रयायुतः शूर्पकर्णस्तु जयिनी त्रिनेत्रसत्यया चैव ततः लंबोदरश्च
विघ्नेशी महानंदस्सुरूपिणी चतुर्मूर्तिः कामदा च सदाशिवयुतः ततः म
दविह्वलनाम्नी च आमोदो विकटेन ततः दुर्मुखस्तु तथा घूर्णिता सुमुखो भूति
मांस्तथा प्रमोदस्तु तथा भूमिरेकपादस्तथा सती द्विजिह्वस्तु रमायुक्तः शू
रश्च वचमातृषी वीरेणसहिता पश्चात्स्कूलजेमकरध्वजा वेदवश्चविकर्णि
वंचनाभ्युत्कटीयुतः वामदेवस्तथा लज्जा वक्रतुंडस्ततः परम दीर्घवाणि
नितः पश्चाद्द्विवेदकयन्त्रये सेनानीर्यामिनी तुक्रो ग्रामणीगात्रिसंयुतः

श्री नामसंपुटिकयायुक्तो विमलश्चाधिपश्च मा मत्वा हन्ललोलोत्कटीववपलाति
ता णी नेत्रैरद्भिर्युतं यज्ञात्मिदं विज्ञेभगयायुतः वैरोसिस्रुवस्त्रभगाद्यविकेतु
३२ न्नयाधिवा मत्वाग्नियषुतङगौवमेवनादश्चकालिनी गतोप्पाकालक्रमा
ज्ञागतोप्ता विज्ञ्यहाविणी मान्दकाणीसेहेविग्रहन्याहसमत्नोमवेद् रक्तेपव
नेनयात्रकुमण्णामंपीनवणाङ्कुश्व मवक्तुलनयात्रसंग्रहनेवविद्वेनयेन व
विश्वात्मकामद्वयामवर्णाभ्रवर्णाभ्रषिलान् मवेरकेह्लिनस्त्रयवगैणाभ्रषी
युनः भूमध्येचक्रवर्गेणासोमनेत्रत्रयेन्द्रमेन सवर्गेणाहृच्चयोष्टवर्गेणाह
हस्तातिमं हृदयोपरिवेष्टितवर्गेणानलेमृत्युमं पवर्गेणाधितानिम्नमोव
ह्रींकुंयावर्गेकस्य लहाम्यान्तरात्रेकेनस्यसेदेववानाने पवनहात्रहृष्टस्त्व
न्नामेक्रयानहाविप्रटस्य ज्वलत्कालाग्निसंकाशाः सर्ववर्णाभ्रषिताः नाति
पाणाघीनीपुत्र्यावररामयपायः पुत्रमेपुत्रमेनयापुत्रमपुत्रमपुत्रमेनरो
हिणी पकमेकंनयाद्याणीमेकणघानपुद्यने ललाटलोचनीपाश्वाद्याम ३२

दक्षिणकर्णयोः नासापुटयोर्दक्षवामयोः ऋं ॠं न्यसेत्क्रमात् गण्डयोर्ऌं ॡं विन्यस्य
एमाध्यागुणाम्बकम् दन्तस्कन्धयोरम्भोवमध्ये कये ह्रींलायके वेष्टवांफा
लगणेदन्तकूर्परेषु जमांस्थिना उत्तवफालगणेवामकूर्परेविन्यसेद्धिये १
जंमवर्णेषु नेहुस्लेमणिवृंधेवदाहिणे विन्नाटङ्कयावामेवमणिवेयेशविं
न्यसेत् इकारेणयुतेस्थानिदक्षस्तेवविन्यसेत् दन्तणयुक्ताविषाणोन्नवाम
हस्तेन विन्यसेत् नपृष्ठस्यामनूराधांनाभौविन्यस्यपार्श्वेति पकारेणयुतं
ज्ञेहान्यसेद्दक्षकटौश्रियै नपकस्यानयास्थलेन्यसेद्वामकटौश्रियै शुर्वांवा
क्षेयंकारेणदक्षोरौविन्यसेन्नरः भकारेणान्वितांवामोरौनरस्तुनरम
मकारयुक्तांश्रवणांदक्षजानुनि विन्यसेत् यरांस्थितांथनिष्ठांवामजानु
नि विन्यसेत् लकारेणान्वितांदक्षविन्यसेत्यातुभिषक्छ्रियै दक्षिजंघागतः
श्चात्मवैमह्रयदोनतः वषाणेमेस्थितांन्यसेद्वामजंघागतांक्रमात् षमदृ
स्थान्वितामद्रपदादक्षिणपादके लकारेणान्वितांवित्तावेगामृर्भांवतीवती

श्री॰ वामपादे च विन्यस्य योगिनीन्यासमाचरेत् सितासितारुणार्धश्च चित्राः पी
ना॰ ताश्च विलेपेत् चतुर्भुजाः समं वर्णैः सर्वाभरणभूषिताः डाडीबीजं हृदये न्य
११ स्य डमलवरायूं प्रिये वामपादे कर्णिकायां बिन्दाद्यं डाकिन्यै नमः इत्यपि रां राने
न्यस्य वक्त्रं ध्याने रवणरहयम् गलान्मने कंवरदेशो विन्यसेद्रां विन्यसेत्प्रिये
काद्यैः ध्याने लाकिनीं न्यस्य काणपहरे ऊमात् मेव बहीज संगुलैः स्वगात्मा
वमंगुलिसु विन्यस्य मन्त्राद्भ्रां मन्त्रमस्य श्रीडगकारादिफकारगः लाकिनीव
नपादे विसंस्तां मणौ मध्ये केवलवर्णैः काकिनीं न्यसेत् ध्याने नयाविथा
म् मेधः स्वर्णयोर्विन्यस्य वसवर्णान्न्यसाकिनीम् शाखायां पादे न्यसेत् मवीक
बीजं कल्प्याश विन्यसेत् हसवर्णांस्थितानां न्यसेद्धाकिनीं विन्यसेत्क्रमात् ।
ब्रह्मरन्ध्रे महापीठे न्यासं योगिनीयुतः रामन्यासेन तु ऊर्ध्वं वैरक्ता
कं मलां वक्षये नहारि द्रवर्णान्यादि विश्वमितां स्मरेत् पिंगाणि पिंगलोचनं
कं तु शान्तिन्यूनके सकारादिवर्णं विन्यसेन्न्यसेत्संहारे मेरुदेहाय ११

गुल्फे त्वनन्तो हृद्देन वेहवृषम् न्यसेत्प्राज्ञो निवेदैस्त्वा मिथुनं द्वयोर्गणोऽनतः ह्यास्यां र
कर्कटके कं हौ लान्ताभ्यां स्कन्धे च सिंहे कम् गुह्ये सार्ववर्गाभ्यां षवर्गेणा च कन्य
कायाम् टलिणे न्नाधिरे भागे विन्यसेद्धीरं वं ह्रिं तथा वामाधीरे भागे कवर्गे
णान्त्यमालामला चवर्गेणानयास्कये हृत्स्थुके विन्यसेत्प्रिये टवर्गेणानयात्रु
लायां विन्यसेत्प्रिये मकरे त्वन वर्गेणात्पृषतो विन्यसेत्क्रमात् पवर्गेण
नयाऽऽद्यं भवामजानुनि विन्यसेत् यवर्गेणान्तकारेण मीने गुल्फे तु वामके ।
ग्रन्थपीठानि विन्यस्य सर्वदः मयाऽत्रेह सिना मिला कणामयामहाविन्यौला
मन्तुक्रमात् पुनः पुनः माशेवर्णपं चाशल्पान्न सञ्चयः पीठानि सम्यग्ह्वि
ह्लात्सवे कामार्थसिद्धये कामरूपं महापीठं पीठं वाराणसी तथा नेपालं च
वनयापीठं तथा वै पौण्ड्रवर्धनम् पुरास्थिरं नमः पीठं च वरास्थिरमनः पर ब्रह्म पु
णिशैलं महापीठं मत्स्ये हृदं नमः पुरम् पाम्नानके च वरे पीठमेकाम्रवनं नमः पु
रम् त्रिस्रोतः पीठमनन्तं कामकोटं नमः परम् कैलासं भृगुपीठं च केदारं

श्री॰ हेरवनेनः श्रीपीठं चैवयोंकारं जालंधरमतः परम् मालवं चैवतथापीठं कुलां-
ज्ञा॰ तकं देविकूटकम् गोकर्णं च महापीठं मारुतेश्वरमेव च अट्टहासं च विरजं राज-
३४ गृहं महापथं महापीठं कोलागिरिं प्रोक्तं एलापुरमतः परम् कालेश्वरं महा-
पीठं महापीठं जयंतिका पीठमुज्जयिनीं चैव चित्रं क्षीरिकाभिधम् हस्ति-
नापुरकं पीठम् उड्डीशं च प्रयागकम् षष्ठं च महापीठं मायापुरं जलेश्वरौ
मलयं च महापीठं श्रीशैलं मेरुकोगिरिः महेन्द्रं वामनं चैव हिरण्यपुरमेव
च महालक्ष्मीमयं पीठम्`` याणमतः परम् छायाछत्रं पीठं तथैव च
परमेश्वरि पंचाशत्पीठविन्यासे मातृकावर्णमेलना पंचाशत्सु महा-
देवि न्यस्यमानान्स्वयं शिवः शुक्लकामाख्यमेते देवि दाडिमीकुसुमप्रभाव
वामाकर्षांकि सहितनाथ ब्बणोत्करकाम् कम् पालोन्मज्जनमत्तभासवो
भवन्मस्तिनाः नीलोत्पलकरामध्यवयाः सैलाकाकर्षणात्मः रसैका
मवनीयम्बकामा मीनितस्वैरवारं कौलसुकानीषुको श्रीनीमाहरेवी॰ ३५

कामेश्वकमलीनन्दकामाचारोविलासिनी कर्णकल्पलतेनन्दकोमलोत्पल
मलेनयथा कामवर्धकस्तपुत्रः विलेयानश्चचेष्टेन कामस्तविस्मयापुत्रको
विशालालीपुत्रोरमः रमलेलिहापुत्रकोविनोधहिंगवे रतिप्रियस्तपुत्र
मावरात्रिनाथस्तकस्त्रीका ह्या:श्वन:कान्तमाते:नम्मयापुत्रः लिङ्गा
वरस्तकल्याणीनन्दनोमोगीनोलयथा नेदीप:कामसापुत्रकोमनस्तहेला
वन: हेलावणपुत्रोदेविनथानन्दायेनाभियः लिङ्गावस्तमेदिन्याद
लिङ्गसेनन:परम कलह:प्रियपापुत्रः पुष्पधन्वावकोहिलाि महाघनस्त
यत्नकीग्रामलीत्रालिनीपुत्रः भीमस्तजटेलीपुत्रकोमामला:पालिलीपुत्रः
भ्रमलो:शीतिविनीपुत्रकः शालेमगचेनन:परम भामालीरमयापुत्रकोमहा
भौमसेन:परम भीनस्तमरलोकावबेलावधमानहे: मोहनालीहेजं
गावमोवकस्तनथामते: नयापुरस्तलोलालीमेगोनोमहोदयन: मो
दकस्तपेटावमेमथोनाथयापुत्रः मानंगोमालिनीपुत्रमेरोगीनोकस्त

श्री हंसिनी गायकेन समायुक्तानयावैविस्ववलोशुची गजोनंदिकसंयुक्तोगी
ता निजस्तटनेनरम्‌ नन्दकाः सहहंजिम्बालिलिकेतिसमन्विना उमनः कुल
३५ कंटीवकलकेनाहृकोटरी मेलपम्पामानिलोदेविविमलाश्रीगुनः प्रिये
मातृकाणीअमेरेविमात्रकावाम्भवप्रिये श्वनेनम्बामयोगनचोलोकालोम
35 कोभवेत्‌ बालयात्रिपुरे मानमानवयोन्मकिनभवेत्‌ पात्रयाश्रुवकेवे
वश्रीवाशेषुहृयोवसि श्रमहृयेवहृदयेत्यमेत्रुर्येकोहिशु जात्वयुपा
दग्नेशुपार्श्वेवहृनन्तुस्ननहृये कंदेवनवयोन्याविप्तमेहींजयात्मकम्‌ श
नः बालामश्रुत्र्यंगोकैगोलकवेनवाहनम्‌ शनबोलामश्रत्र्यंवन
वश्रुवविनयेन्‌ गोलकन्यामयोगनश्रीवक्रेण्गोरिविनयेन्‌ षट्वक्रेषुल
लादेशुसीमनेवश्रिगोविले नवस्यानालिमेकल्पान्यमेहविलनः परम्‌
श्रीविद्याब्रह्मरंध्रेषुहृदलोगुरवः क्रमात्‌ निधिविन्यास्तनोदेविमातृका
हरसंयुताः मातृकाविन्यसेहक्रेमवैसोभाग्यदायिनीम्‌ श्रागदेविशवा ३५

स्वामिनित्यामंडलपूजनम् कामेश्वरीमहानित्ये सर्वलोकवशंकरी वालिन्नांव
हस्त्रांनेकामेश्वरिपदूंलिखेत् इच्छाकामफलप्रांनेपदेसर्वंपदंलिखेत् ननः
सत्त्ववशंकृत्यान्कारिसर्वजगत्क्षोभणम् ह्लोभगणांनेकारेक्रुयाह्रीकारश्चितयंलिखे
त् पंचवालासमालिख्यमहाषेणजमाते कामम् पञ्चाकामेश्वरीनित्याशुभगा
क्लिन्नाह्नि जे वामवं भगाख्यांनेभगेभगीनिवालिखेत् भगोदरेभगांनेव
भगमालेभगावहे भगगुह्येभगप्रांनेयोनिप्रांनेभगान्निने निपातेनित्यसर्वा
नेनलोभगावशंकरि भगरूपेननोलेख्यनीरजायनलोवने नित्यक्लिन्नेभ
गस्वरूपेसर्वंभगालिखेत् भगानिमेह्यानेयतिवरहेशसमालिखेत् रेनेल
रेनेभगक्लिन्नेक्लिन्नेक्लिन्नेद्रवेननः क्लेदयद्रावयापसर्वसत्त्वाभगेश्वरि अमो
घेभगविच्छेवलमः क्षोभयसर्वंव सत्त्वांभगेश्वरिद्रावयामवंब्लूंजमादिकम् ह्लें
ह्लोंब्लेंहेंक्लिन्नेननःपरोम सर्वाणिगावभगान्यनेमेवेशंवानयतिव ह्रीं
बीजेवेह्स्त्रीनीवलेमयोकमवरम् पुवनेश्रीमसमालिख्यविधेयंभगामालि

श्री· नी प्रसंगात्कथिता नित्या सर्वलोकवशंकरी परा बीजं समालिख्य नित्याक्लि-
ता· न्ने मदद्रवे वह्निजायान्वितो मंत्रो नित्यक्लिन्नेयमीरिता सर्वसौभाग्यदालिं-
३९ गे सर्वैश्वर्यप्रदायिनी प्रणवं पूर्वमुच्चार्य तथा कूर्मयुगं लिखेत् नमघोवि
लिखेद्देवि भुवमात्मकमन्तरम् वह्निवर्गमेन्दुहीनं तु विलिखेद्वह्निसं-
स्थितम् वदवदेत्यक्षरोपेतं बिंदुनादाङ्कितं पृथक् वह्निजायान्वितो मंत्रो मे-
रुण्डायाः फलप्रदः भुवनेशीं समुच्चार्य ततस्त्वा वह्निवासिनी नमः हृदंतो-
य समनु देवि विविधेयं वह्निवासिनी प्रणवं भुवनेशानी फ्रें मात्मकमन्तरम्
स विसर्गः तथा पश्चान्नित्यक्लिन्ने मदद्रवे वह्निजायान्विता विद्या सर्वैश्व-
र्यप्रदायिनी महाविद्येश्वरी नित्या प्रसंगात्समयेरिता परा बीजं समुच्चार्य
शिवाह्नीक·· युतम् हृदन्तोय समनु देवि हन्तीयं सर्वकामदा ॐकारं बीज-
मालिख्य पराकवर्गमालिखेत् विसर्गेन समालिखेन्मायाबीजं समालि-
खेत् ह्सकारं तैऋतं या माह्निविधेय द्वादशाक्षरी ज्वालिनीनाम विद्येयं त्रिषु लोके ३९

केयूरलेभा सर्वसिंहासनमयी बालेवज्रलसंदरी बालायाश्रुष्टितोऽजयी
नेषा वैनित्यमेवंवीम पंचबाणाश्रये देवि ये नित्याशाऽऽकाङ्क्षी भवेत् त्रैलो
क्यविमला विद्यानित्याप्रस्तारनेश्वरी पंचालक्षीबाणाबीजे नित्ये ययवमा
यिये भगावह्नवनेयाली फेमात्मकमहार्णवम् स्कमात्मके द्वितीयं च वह्निर्वं
ने श्वं भगोतनतः नित्यशक्तेसंपुटं तस्य संपुटमानमर्दवम् कवच्यबाऽऽगात
विद्यादेवी नीलपताकिनी कालकालसमायुक्ते ननत्स्वजलक्षणोऽनित्यम् वि
द्यनासांकिनेदेवि विद्यये चविजयानिये चंद्रबाकरणसंयुक्तं नावबीजं भ
लिबिंदु वह्नध्योऽननतो देवि विवलिविन्दु सर्वमंगलाम् हस्वलोयमनुर्दे
वि विद्ये सर्वमंगला नावंहस्रगवंन्नने ज्वालामालिनिदेविकाम हिम
स्वाथं वसवीनेमर्वसंस्कारकारक ज्ञानवेहासिमालि श्रोज्वलनपदपूर्वक
म ज्वलेति पज्वलहंद्वहंहकावहिनयलिविनु वह्निबीजत्रयं हरवषद्स्वा
हांनिनोमनुः इतिनित्यामहादेवि ज्वालामालिनिनामकाऽकवर्गानस्वा

श्री तं ३२ गं तेन वर्णाक्रमस्य विसर्गांतिनम् बिंदुनादकलाक्रांतं विचिंत्य परमेश्वरि प्रका
रादिषु वर्णेषु ह्रस्वेषु क्रमतो न्यसेत् अक्षरैः पञ्चमीस्थानि श्रीविद्यमानस्का
म् सर्वविद्याहृदये हृद्यानीरजायतलोचनौ प्रकटायाश्च मेन्यस्वाहायाग
दिषु मंत्रवित् स्थितिन्यासेन नः ॐ यां श्रीविद्याषोडशार्णतो पंचांगुलीषु
करयोः अङ्गे फुं शुंविहारे अयांविन्यस्य नाभ्यादिपादान्तेषु कमहं जं
गलादिनाभिपर्यंतम् पृष्ठे हिनयात्रिये अङ्गे फ्रांहिकण्ठान्तमेकं विन्य
स्य पादयोः पंचांगुलीषु विन्यसेन्यासो यं स्थितिकारकः संहिन्यासेन
नः ॐ योनिर्विसिद्धिप्रदायकम् अङ्गे फ्लिं केन ऐं क्लीं शाणोरूके शुं
व हंसायपायोर्पृके वेविजिह्वायां वेवर्त्पृके हृष्टे सर्वांगे हृदये ललने ॐ आदि
शुलिंगके श्रीविद्यार्णैः स्मरे हृदि विसर्गौ सर्वसंहृतद्वये सर्वांगे विन्यसेत्स
स्याद्व्यापकत्वेन संपुटे प्राणानाय स्याद्वीर्यं शुद्धा सप्तत्रिंशावीग्रहः सप्ता
मिश्रावर्णाकर्षवशौ मादमहो ॐ स्याः त्रिवर्णी बीजयोन्याद्यायोनवशुद्धा ३२

32

स्तनक्रमात् बीजानि वह्नेःक्रमतो मुद्राणां पञ्चमे भवति पञ्चबाणैः पञ्चमुद्राः कोऽ
मात्मकमहत्वम् आद्यर्णीकुञ्जभैरव्या बीजं मालाद्यं शिवेन तु केवलं वाग्भवं देवि
क्रमेणानेन वल्लक्षयम् तर्जन्यङ्गुष्ठसंबीजानि नवमुद्रा नवक्रमात् प्रथमं वह्नेर्म
हेशानि मुद्राविवरणं महत् वामहस्तेन शीघ्रं तु वज्राकारं प्रदेशके तर्जनी
मिवलां कृत्वा भ्रामयेन् मन्त्रविन्नमः सोऽभ्यासाद् डिकनी मुद्रा न्यासकालेन संवि
ना पाणिद्वयं महेशानि पार्श्वेव तनयोगतः योजयित्वा तर्जनीभ्यां मनामे
धारयेत् स्थिरे पुनरेव गुह्यमुद्राणां निबध्नाज्जगतो विस्मयम् विप्रुजिह्वा गुह्या मु
द्रा न्यासकालेन सा विना प्रथमे योजयेन् मध्ये कनिष्ठेन तद्यः स्थितेन पृष्ठ
वामे योजयेत् त्रिधा मुद्रामक्रमेणानेन त्रिविद्यानाम मुद्रेयं सर्वलोकेषु गोपिता
इति श्रीज्ञानार्णवे नित्यातन्त्रे न्यासमुद्राविवरणं नाम द्वादशः पटलः ॥ १
श्रीदेव्युवाच ॥ अधुना योगविधिं ब्रूहि वाह्ययोगविधिं प्रभो सकलकथ्येशा
न यद्यहं तव वल्लभा ॥ श्रीईश्वर उवाच ॥ शृणु देवि प्रवक्ष्यामि यजनं तु नमः

श्री॰ ला॰ ३८ हन् सलाहिब्रसंरंभ्रनेविसंनेननतीयसीम् उपलब्धिप्रभाजालं विष्णुको
टिप्रभालयाम् चेदकोटिप्रभाजालो त्रैलोक्यैकप्रभामयीम् प्रशोभमाज
ङ्ग्यानिस्थितिसंहारकारकम् ध्यायेन्धाम् नोदेवि त्रिशूलं जायते ध्या॰
सहजानंदसंदोहं संदिदिमवलिहागान सनालिस्थूलनोग्रामां धीवषालि
प्रभावतः समाधिर्जीयते स्मान्सत्वाद्ध्यविज्रंभितः स्वयप्रज्ञाननामे
कोलसत्यज्ञाननामध्येक स्वयप्रज्ञाननोनान्याधीव्याधिक्याचजायते प्रस
स्वज्ञाननामान्याधीवनलेनवेभवेत् ससप्रज्ञानभेदस्तनीवस्तोत्रुनसीम
वेत् प्रसज्ञानप्रभेदात्सवहोसदनरोसभेवेत हास्यबोदनरोमावकपेष
तहितहाः नीवस्तोत्रनरोदेविसमाधिफपलाहिनः निमेषवर्जितेनैव
ष्कलतारोस्थितम् संदोसदनरोदेविसमाधिफपलहिनः शांभवेनवमेदे
नष्कषोभावाधिवीतन्त्रम् प्रनयागविधियक्रनाबहिर्यजनमानमावसेत् ए॰
वैविश्वलदेहः संसवात्मा सर्वेसायकः ध्यायेत्रिनेत्रैवसजगन्नयविमो॰ ३८

हृनीम् प्रशोभस्यबहागणांस्वामिनीं संविदं परमाम् उपुनस्ये महस्वाभा
मिनि त्र्योनोत्सूर्वेवन् पंचाक्षरायतामस्वावहस्राडीप्रक्रमान् प्राग्न्य
क्रमयोगेन शुद्धायाद्य त्रिविधिद्याम्यस्यिनांविनयेमत्रश्रीपीठोत त्रिवामि
नीम् शुद्धाः सहस्री ये हविनयेपीणस्वचित्रियाजयेत् लयांगकल्पयेद्देहे
व्याप्तपरमेश्वरीं गंधपुष्पादिनानादीनिदेवोपस्थाननिवेदयेत् उपचारैः
षोडशाभिः सम्पूजयेत्तपदेवताम् नेपथ्यानिपुनः कुर्यात्त्रिवारंमलविद्य
या पंचाक्षरिमयेद्देवि निर्धिपित्तिलाः संप्राजयेत् कामेश्वर्यादिकाः सर्वा
विचित्रानामहेश्वरि प्रतिपद्यादितिमास्यन्ताश्चित्रिद्यपाः सम्पूजयेत् वि
भावाश्च महाप्रयत्नमपदस्तोत्रक्रमान् लेखाविल्लिवेनत्रपंचपुष्पक्रमे
ण पूर्वकायास्वकर्णीनारहेणयाविविनयेत् ततश्च पूर्वे रावायो
होचकागानिविचक्रम विलिनोश्च रेखायात्र नानाहेविलिवितनतः प्र
उमायानमाहात्म्यविसर्गः षोडशायजेत् वामावर्तेनदेवस्थानिन्याषोडशा

श्री·
ला·
३९

39

कौलिनाः शलिपात्रेथिमावभ्यर्चयोगिमासंपन्नमशिशि पंकैकांश्च जयेत्त्रिसं
महासौभाग्यमाप्नुयात् हालपत्रे महेशानि श्चजयेत्तिथिमण्डलम् विवि
ध्राणावगतोहेयाद्रकामेश्वरी भवेत् सजनीयाज्ञलोम्येननिमात्त्रपरमेश्व
रि कलाषोडशमाद्देवेशियात्तद्वेह कलाश्रुमात्त् समोभाग्यमहादेवि श
क्तिलिङ्गरूपामननात् कामेश्वर्योहिकान्तेभ्यः श्रजायिनाक्रमान्ततः
तिथिनित्यास्ह्याद्देवि सजयेच्छाग्यहेतवे पुनः श्रोत्रिपुरान्तित्यांयजेत्सौ
भाग्यहेतवे यत्नास्मिसमये देवि गुरुसेहृज्ययेदुयः पुष्पमेकं ग्रामाभ
णकपोतिकयास्मिन्वाने च शस्मिविद्रपुलासिनेगुरवस्तमाप्नोत्यकम न
ममेकाबयेन्नपत्रासुनासिद्धिहानिदाम् नष्टमेननिविसयपामेना
मर्वासुदिश पुष्पमेकावयेत्सोवद्धादशानष्टमेननतिः नष्टमेनालेव
पःसमाभवेद्देविनाशियः यत्नपंचमहापुष्पंमम्यकसेउंविनेसियु ।
कामराजाख्यविद्यायागुरवस्तन्ममस्तिः यागरत्नेतमध्येनगुरूपः ३९

क्लिंश्रियायजेन यत्नात्सौम्यजयेत्ततोपतायत्वविभाक्तिकाम नत्वोपनात्रिया
देविगृहेसंपूजयेत्सिये हिमौंकाल्लयत्नाविद्धिसमसंख्यानेवानने श्रानंद
नाथयाहोनाविनेयावीरवंदिने यः प्रकाशः देवेशिनन्तः परशिवोग्र
नः परशक्तिस्तनोदेविलोकोलेशवदृत्तिग्रये शुक्लदेवीजलेशानैः १
कामेश्वर्यादिकाः क्रमात् शक्तिसंख्यास्तगरवः परान्यादिसुरवाणः
भोगाः क्लिन्नत्वसमयाश्रहजोवेदसंख्यकः परापराख्यैः सिद्धौघामानः
वौघगृहाश्रिये गगनेशविमलविमलोसमटनोशुवत्नस्तथा नीलग्रोत्माश्रि
यः पश्चात्यानसंख्याल्वमानवाः श्रयताः परमेष्ठान्निनियत्नाग्रत्वात् इमे प
नेत्रयन्त्रकथितं देशिकाचार्योहितायच मयोपदेशमहेशानिमजयेत्तद्वत्
यम श्रयाताममानवौघान्यंकसगरहमत्त्वयेत प्रथमप्रकारः कथितः प्रका
रान्तरमुच्यते देव्याः सर्वप्रकाराणामानवौघप्रकारस्थ गुरवानवसंख्याका
र्हसंख्याश्रवंनिहि नवचक्रेश्वरीयस्मान्नावन्तश्चप्रकाशायेन मानवौ

श्री॰ ता॰ ५॰

यस्यान्तरे विश्मासमभवेन्निहि पश्चात्संकोचयेन्नखेन नवमे श्रीगुरुं यजेत् गु
रुतानगुरुश्रीपादुकाम्बिकायां विज्ञाननेन गुरुम्बोनमस्तु श्रीपादुकाम्बान
मालिख्येन गुर्वेनेपरमात्मेवगुरुम्बानमस्त्वहियापि पतेशां पादुकाम्बरावा
र्यम्बानमोभवेत् गुरुपंक्ति श्रुज्यामपश्चात्क्षुत्रिपुरामवेत् गुरुपंक्तिविं
हीनस्तु गुरुः पंक्तिवर्जितः समानतु गुरुपंक्यान्तसंभवे पंक्तिवर्जितः गु
रुसंकोचमार्गेयेमयासिद्धः कलः प्रिये हृदयायपरमेश्वानिसायकानो
हितायच कामराजाख्यविद्यायां गुरुश्रीवराननेन परमोहिशिवः
पश्चात्कोमेश्वर्यविकोनया दिव्यौघश्च महौघश्च सर्वानेदलयापर
मसादेवात्मकः पश्चात्प्रकाशाः समम्मोभवेत् दिव्याः पराख्यागुरवो
लोपामुद्रा श्रमामयी दिव्याश्चैत्रस्तु कैवल्यो दिव्यानमावमहोदयः सि
द्धाः परापराख्याहि मानवौघ श्रुणु प्रिये कार्दिश्च प्रभाकश्च परमावत
घः कमलोपिच पंचमस्तु परानेन्दो मनोहरश्च इति प्रिये श्रम्मानंदाः सर ५॰

प्रमत्तशर्म्मिनोहूंसमुच्यते प्रपताव्योइमेदेविगुह्यवः पारिकीर्त्तिताः पूर्ववज्रो
नयोन्मत्तश्मशानेनवमोभवति पञ्चस्थानस्थगुह्यवार्पिनवानेवामलोचने देहि
णाम्यूलिनीयोधात्रणांगुह्यक्रमनराहुनः संघरायाष्टनेनैवसानव्याख्युगुह्यक्र
मान् समरायविहीनायनरयानपंक्तिशनममम् साधायस्तगुह्यवाः सर्व्वभ
देश्वैसममाः गुह्यक्रमसंघमध्यायाश्वयजेदामन्त्रायदेवताः प्रधनायकरानवे
णाऊध्येनेगुह्यवलस्था दहिणामयलिंसंहितायासुम्पाकाविविधयक्रमान् ग्र
न्यामसमर्व्वविधानासमानागुह्यवः स्वे ग्रघ्यापराग्रकावश्वपराविंमवल
घ्या दलीयापरमीयानिकामेष्ववर्यैश्विकाननः मोहस्थामन्नमैसम्बर
हन्वानेनपवव प्रकामः सहुकस्थ्ववसिद्धावास्त्रानमः क्रमान् उद्भवःप्र
मश्वैवसवेनःसर्व्वपवव सिद्धमम्यानुगोहृद्घ्याकरोमानवोवकः प्रस्ना
नेष्टवेवदेवीगुह्यक्रमःसमःस्वनः त्रैलोक्यमोहनेवक्रे सर्व्वपापविसर्जके
सर्व्वसत्वामणोवक्रे प्रवीमन्त्रायप्रजयेत् सर्व्वसम्भाषणेवक्रेनघासर्व्वा

श्री॰ षट्साधके सर्वरत्नाकरे चक्रे दाडिमाम्नायमर्चयेत् भैरवीपञ्चमेघुणानिम
ल॰ थो सिंहासने यजेत् अनेनैव प्रकारेण पूजयेत्सर्वपंचिकाः श्रीविद्याव
५१ नघा लक्ष्मी महालक्ष्मीस्तथैव च त्रिशक्तिः सर्वसाम्राज्यालक्ष्मीः पंचश॰
कीर्तिताः श्रीविद्या च परंज्योतिः परा निष्कलरूपिणी अजपा मातृका॰
चेति पंचकोशाः प्रकीर्तिताः श्रीविद्या त्वरिता चैव पारिजातेश्वरी तथा ॰
41 त्रिकूटा पंचबाणेशी पंचकल्पलताः प्रिये श्रीविद्यामृतपीठेशी सु
धासूरमृतेश्वरी अन्नपूर्णेति विख्याताः पंचकामदुघाक्रमात् श्री॰
विद्या सिद्धलक्ष्मीश्च मातंगी भुवनेश्वरी वाराही चापि देवेशि पंचरत्नाः प्र
कीर्तिताः श्रीविद्यापूजनस्यान्ते चक्रराजे महेश्वरि महाकामेश्वरीं च
दृं मंडितासनसंस्थितां सर्वसौभाग्यजननीं पादुकां पूजयामि च इत्थं
ष्टार्थे परंज्योतिः कोणान्ते पूजयेत्सुधीः अनेनैव प्रकारेण पूजयेत्सर्व
पंचकाः सौरस्य दर्शने देवि भैरवं पूजयेत्प्रिये शैवस्वामिनो देवि ५१

परिक्रोदर्श्रीनेत्राक्षे शुक्रमस्य परमेश्वरि ॥ अंगुष्ठदर्श्रीनेत्रोक्तं मर्विंदं श्रयमंस्थिते
स्त्रीवृस्वामनोहे विवेल्वदर्श्रीनेमवेन ॥ हृद्विवक्रे भुवेल्लयेदर्श्रीनेकमा
लेह्णे ॥ स्थिलिवक्रेनमस्कृज्यविदेदर्श्रीनमस्कमम ॥ एवं संस्कृज्य सकलश्री
विद्यापरिलोवचेत ॥ नर्पणांलिकुर्न्दयामिवारेनमस्कृदिया ॥ श्रेगुह्यानामि
कामनामनवस्कृद्यमीरिला ॥ कुक्षुसम्पदेहविकुह्ययात्म्नानमेनया ॥ श्रुत
मूलजेनीयोगात्म्नानस्कृद्यकीलिला ॥ सर्वोपचारेणगाण्यकृदः सदर्श्रीव
स्किमान ॥ कृष्णागवरांगानात्मविद्यामकुसमवः ॥ कृष्णोचतास्वबाधवा
मध्येहृद्गुगस्वजनन ॥ मायालक्ष्मीमयंबीजं सर्वेकुमक्रमेणत ॥ का
स्थितेयान्येहविवारव्ययमनः पटम ॥ सद्गुदक्रमयोगेणवाश्वबासव
वंदिने ॥ सर्योज्यहजयसर्वाः क्रमाद्विधानने ॥ त्रैलोक्यमोहने चक्रे सा
कटायोगिनीयजेत ॥ ब्रह्माण्याद्यायोगिन्यः सिद्धिदायकाः ॥ श्रीम
भपाश्वमहादेवरत्माभोगसमजयेत ॥ लविमायुगंदेवपाश्विमसजयेत ॥

श्री
लां
५२

नः सर्वद्वारेषु माहेश्वरमेघ्रजपेत्सिद्धये ईशानसिद्धिदेवेशी दाहिणद्वारे
सुजपेत् तोरिनसिद्धिवायव्येनैव क्रमलोयजेत् याकाम्यसिद्धिमीशा
नेनैव क्रमलोयजेत् भुक्तिसिद्धिनयाग्रेयनैव क्रमयोगतः इच्छासि
द्धिस्सर्वभागेनेत्वनैवपसुजपेत् याम्यसिद्धिसर्वकामसिद्धिब्रह्मपश्चिमे सर्वा
थ्यप्रदं क्रमेणवनालन्यसवविदिते याम्यामाहेश्वरीवष्टीकामारीव
सर्वोनस्या वाराहीवनयात्यावधादुडामसमीभवेत् ग्रहमीन्द्र महाल
क्ष्मीः पश्चिमादिक्रमेणतु ह्रोमणाद्यावर्णाकर्षवर्षणम्मात्रमहाक्रमाः
लिबरीवीजपेत्वाल्यायतांगुडाः क्रमाघ्रजेत् वामभागेतुसंसुज्यावायं
व्यादि भुसर्ववेत् षष्ठः श्रुत्यवक्रोधीणांत्रिपुरासुजपेत्सदा सुधीणामासि
द्धिप्रदाः सर्वकामार्थसाधकाम सर्वसंक्षोभिणंगुडाइन्द्रयेयकमलानं
ने सर्वाशापरिपूरकचक्रेगुप्तयोगिन्याधिष्ठितम् षोडश्यानेनलोदेविसुजेय
कार्यसिद्धये कामाकर्षिणीकादेवितद्याकर्षिणीकानया अहंकाराक ५२

52

र्षिणीं च वृषाङ्काकर्षिणीकां नथ्या स्पर्शाकर्षिण्याङ्गपां चत्ङ्गयाकर्षिण्याङ्गपिणीम
रसाकर्षिणीं कौ वैवर्णं थ्याकर्षिण्याकाविणीम् चित्ताकर्षिण्याङ्गपं चधैर्याकर्षिण्या
ङ्गपिणीम् स्मृत्याकर्षिण्याङ्गपां च नामाकर्षिण्याङ्गपिणीम् ऐशान्याकर्षिणी
वैवर्गेताकर्षिणीनथ्या बीजाकर्षिण्याङ्गपा आत्माकर्षिण्याङ्गपिणीम
पश्चिमादिविलोमेन षोडशापार्श्वस्थितान्विताः एता नित्याः कलाः पूज्याः स
र्वाशापूरके देवाः नवचक्रेश्वरी देवी त्रिपुरेशी महेश्वरीम् कामाकर्षिण्या
रूपायाः पुनः पूजयेत्तोपि सर्वविद्राविणीमुद्रां दर्शयेत् मानिवेदयेत्
सर्वसंक्षोभणचक्रे यजेत् मन्त्रवान्वितः अनङ्गकुसुमाद्याः कवर्गाणाश्च पू
जयेत् दक्षिणे च वर्गाणां नथ्याचानङ्गमेखलाम् अनङ्गमदनां पश्चात् टवर्गाणा
ङ्गमध्यमे तवर्गाणां उत्तरे पश्चाद् अनङ्गमदनातुराम् वह्निकोणे अनङ्गरेखां पव
र्गाणां च पूजयेत् नैरृत्ये अनङ्गवेगां च यवर्गाणां च पूजयेत् वायव्ये अनङ्गाङ्कुशां शवर्गाणा
नथ्या अनङ्गाङ्कुशां पूजयेत् ऐशाने लक्षवर्गाणां पूजा चानङ्गमालिनी चक्रेश्वरी

श्री · ना · ५३ सिद्धिदात्रीं यजेद्विप्र वासिनीम् वरपाशाङ्कुशहस्तपाद्यं नैवेद्यं स्वस्वनाम सर्वा-
र्थसाधके चक्रे रक्षारेखा योगिनीः पूजयेत्सर्वकामार्थसिद्धिदाः पश्चिमक्र-
मात् सर्वसिद्धिप्रदा देवी सर्वसंपत्प्रदा तथा सर्वप्रियंकरी देवी सर्वमंगलका-
रिणी सर्वकामप्रपूर्णा च सर्वदुःखविमोचनी सर्वमृत्युप्रशमनी सर्वविघ्न-
विनाशिनी सर्वाङ्गसुन्दरी देवी सर्वसौभाग्यदायिनी पश्चिमादिविलोमेन
रक्षारेखा पूजयेदिमाः सर्वसिद्धिप्रदा देवी प्रवनश्चक्रनायिकाम् सर्वसिद्धिप्र-
दां देवीं पूजयेद्विप्र गुणाश्रियम् सर्वासां वनपुष्पाद्यं धूपादीन्नानिवेद्य च सर्व-
रक्षाकरे चक्रे निगर्भयोगिनीर्यजेत् सर्वज्ञा सर्वशक्तिश्च सर्वैश्व-
र्यप्रदा वरः सर्वज्ञानमयी देवी सर्वव्याधिविनाशिनी सर्वाधारस्वरूपा च
सर्वपापहरा तथा सर्वानन्दमयी देवी सर्वरक्षास्वरूपिणी नवैव च समुद्दिष्टा
नि सर्वेप्सितफलप्रदा पश्चिमादिविलोमेन पूजयेत्साङ्कियोगिनि सर्वरक्षा-
रक्षेदेवि चक्रेशी मालिनी यजेत् महाङ्कुशा महामुद्रां दत्त्वा योगिन्यानिवेद्य ५३

च मध्यचक्रे महेशानि योगिनीः पूजयेत्प्रिये वाशिनी कामेश्वरी चैव मोदिनी
विमला तथा अरुणा जयिनी चैव सर्वेश्वरी च कौलिनी सर्वरोगहरे चक्रे वसु
कोणे सुरेश्वरि रहस्ययोगिनीर्देवि वशिन्याद्यास्तु संस्थिताः पश्चिमादि
विलोमेन सर्वार्थाः पूजयेत्क्रमात् वशिन्यादिरनुः पूज्या सिद्धाग्न्यायचक्रना
यिका स्वचतोरस्थायेमुद्रा निवेशानेन तेन नः सर्वसिद्धिप्रदे चक्रे त्रिकोणे
सर्वकामदे पञ्चस्वेव रहस्याद्यो योगिनीः पूजयेत्ततः पञ्चबाणान्समुद्रा
यकामकामेश्वरीमयान् जृम्भनाद्यो महेशानि पूजयेद्बाणदेवताः यमात्म
केकामवाप द्वितीय मध्यवान्तकम कामेश्वर्यो मोहनाद्यो पूजयेच्चापदेवता
म द्वितीये भुवनेशानि पाशाङ्कुशमवंशाङ्कुशम क्रोमात्मकं समुद्राये वीजमर्वे
सर्वेः स्फुट कामेश्वरस्य कामेश्वर्या श्चाङ्कुशा पूजयेत्प्रिये षड्भगाव...... द्वाद
समोयक्रमतो वियेत् पश्चिमादिक्रमेणैव चतुर्दिक्षु प्रपूजयेत् कामेश्वरीम
दशान्ति मध्यकूटेन वाग्भवः द्वितीयेनैव कूटेन वज्रान्त्यो चैव वैसर्वाम ददा

श्री॰ सौ॰ ४४

कोटीरसमसप्तर्कीकृतीयेनैव पूजयेत् भगमालां समभ्यर्च्य योनवे विषमर्दक
म् वज्रेश्वरीं मंत्रिकाख्याकामेश्वरीं पूजनीयं च येत् बीजपुष्पाः पुरस्ताच्च वज्रपू
ज्योतिर्वेदयेत् सर्वानंदमये चक्रे राजनैवेद्यं च समन्ते अष्टमरूपे विद्ये पूर्वविद्ये
ये पूजिताः सिद्धये परापररहस्याख्या योगिनी त्रिपुरायजेत् अष्टत्रयेसमुद्रा
थसर्वविद्यासमरूपकाम् सकलदेवतारूपे अयसवसमयेयजेत् चक्रेशीमपि
तामेवमहात्रिपुरसुन्दरीम् श्रीविद्याषोडशार्णां वश्रीं भुक्तिमुक्तिफलप्रदाम्
समस्तचक्रचक्रेशीं सर्वागमनमस्कृताम् सर्वाम्नायेश्वरीं विद्यां लक्षणा ।
सम्पूर्णाम् उपचारैः समभ्यर्च्य पञ्चामृतनिवेदिभिः तर्पणानि पुन
देयानि चैव मूलविद्यया योनिमुद्रां प्रदर्श्याथ मुद्राः सर्वा यथाक्रमात्
कस्मृता ऊर्ध्वं मेरुविन्यसेत् मूलमालं समभावम् वंदना तत्क्षणं शिलान्ते ।
मधुमधुनम पूजयेद् देवताकालिनी भवेत् सौभाग्यसिद्धये पूजयेत् ततः देवीं
बलौकाख्यां त्रैलोक्यं अभिनावेदिका चक्रेदीपमालाहृता नाम । ४४

कसुरवविलेनावापिनेलसगोंनथायजेन पूर्ववदीपमंत्रः स्नाविघोंनेपवमे
षवरि धूपदीपोनिवेद्यायनपेयेन्सुवववाल्मिये घानान्त्रिकमनः क्तयालवे
कार्यार्थसिद्धये मोवर्णोराजनेकामेस्यालकेपवमेषवरि कुंअमेनलिपे
न्यासमष्टपत्रमहेषवरि वेदङपवकेकुलानेमध्येमल्लकोषावे दीपमेकं
विनिहिष्णवसष्टपत्रेशुदीपकान यवगोधूमकस्याहिरविनाषाकरायुना
न वगाकोविनघोभाभिः घोभिनोचूनसोवन घोमिसंख्यमहेषानिवन्ने
षवयाल्लनः पवन स्वलमन्तेगावाभवीननघानान्त्रिकावरेन ननस्याल
केमवुङ्सममल्लकानंशुनः शुनः नवबारांमहेषानिननोनोराजनेचवेन
समल्लवेङ्कवङ्कोषिशुनेदेवेनवाल्मके घानान्त्रिकसिद्धेविशुहागमेषव
रि नोराजननामिसंदेविचिघोनेपकटीकृनन घानान्त्रिकेमहेषानिवङ्कड
ह्लावावल्सिला वोमहेलाग्हमध्येकनिष्ठारहिणासमन काष्ठिहागर्भ
केवामेदङ्गोग्रह विनिहपन घन्यानयोगनोदेविवङ्कगुदेयमोविमा घ

श्री
त्रा
५५

45

न्यराात्रिकेन वह्नेः सर्वकामार्थसूचकम् स्वर्णादिनिर्मितेपात्रेमध्येवर्तिकेच वा
विन्यसेत् शृतिशुद्धैदर्तैः कृत्वा नवधा कारयेत्ततः नवगोलानि वेद्वाणि
तिलेषु नरत्नेनवम् पाकेनागमभवितनाशुद्धकान्तु समत्स्यपकान् विरचयेत्ततः
काष्ठायोजितेयत्नात्नु समस्वके सप्तसप्तस्वकावेणावर्तिकानवयोजयेत् घृत
कोणेषु मस्याथ पालिकानु पार्श्वदीपेन् वामाङ्गुष्ठाविकीर्णाथ दीपकान्ह
नपार्श्वतान् शुष्टिकाङ्कतित्रहांसुस्थापयेत्तत्रतत्र च दीपमज्ञाल्य पश्चा
त्पेववर्तिनः सप्तजयेत् पंचासिंहासनगतानाविधास्वत्रसंप्रजयेत् आमलके
मधुर्ज्यन्नवधावेशुनः शुनः उद्धृत्य स्थापयेत्स्वशीर्षे दीपमालामयं महः नै
त्रयोः संस्थापयेत्पात्रं त्रिकं मन्दं विधे आरात्रिकाविधिं कृत्वा नैवेद्यतः
निवेदयेत् नैवेद्यवह्निमापेनहृत्वामपादिसंयुतम् पाकेनामुनिभवितमेड
कैः पायसान्वितम् शकाकघृतयवलजडोदुरनयुक्तं हनशोभ्या
भावकंमहणं हृतयुक्तम् नानाव्यञ्जनयुक्ताभाक्ष्यवडकैः ऊर्जमस्यै मा ५५

मात्रमंडलेनानावर्णपात्रविराजितम् । हेमक्षीरेण मंडलं चन्द्रगुडाविराजितं ।
म् । संकल्प्य परमेशानं नित्यं होमविधिं यजेत् । मूलमंत्रेण देवेशि हुने
मेवाहुतीः क्रमात् । शृणु पानानयाख्यानं तत्त्वानुसमानकः । पंचत्व
त्र पंजानीयाहुतीनानावपंचकम् । षडाहुतीः षड्गुणेषु नित्यहोमा यथाविधि
उपविषयाम्नेन्द्रमंडलं वामभागे ततः परम् । हृत्कवचपुटेनैव साधकोत्तमप्रभि
जानुकाः मंडलं चन्द्रबिम्बं तन्मध्ये विविलिख्य वै । त्रिकोणं चतुरस्रं माव्ये
मंडलं पूजयेत्ततः मंडलव्यापकाः देवतारूपं वामभवनम् । शुवेक्ष्य नाम
जनीयं मंडलमन्त्रं नाश्रेय एवं मंडलमध्यमं मंडलानां चतुष्टयम् । ऐशा
वायुग्निनैर्ऋत्यवायुकोणेषु पूर्ववत् । मंडलानि विधायाथ पूर्ववत्पूजये
च्छिव सर्ववद्वलिदानं वद्वयानं कर्त्तव्यं वद्धकाय महोश्यातियोगश्च
सुवलमे । गणेशं क्षेत्रपालं च सर्ववद्वलिपूजनं । वाम भागे कृतम्
घमंडलसोपानं विहितं पुनः । पायसं पूजयेत्तत्र पात्रं वा नारिकेलं ततः सका

श्री॰ ग्रामे त्रयीत्वा सर्वभूतबलिं हरेत् । योऽस्मिन्नो न गुरुन्नाशिवाज्ञेवीरवेहिते मा
ज्ञा॰ देवपूजनीयानां सर्वविघ्नप्रहन्तनः । क्षेत्रस्य सर्वभूतेभ्यो हुंकारेण बलिं
९९ भाम् । मधुपूर्णबलिं दद्यात् पुष्पधान्यत्रपथा । बलिपञ्चकमाख्यातं सदा
दुष्प्रसन्नागृहे । एकत्र वा पञ्चबलिं दद्यात्स्याच्चक्रमण्डले । भावात्समभागेऽस्मिन्ना
देवि सर्वविघ्नहरं भवेत् । चक्रं सम्पूज्य सकलं विधिवत्परमेश्वरि । श्रीगुरु
रूपया देवि सर्वज्ञाः सर्वदा न्यविवित् । इति श्रीज्ञानार्णवे नित्यातन्त्रे श्रीविघ्नेन
विधिः त्रयोदशः पटलः ॥ १३ ॥ श्रीईश्वर उवाच । शृणु सर्वाङ्गसुभगे श्रीच
क्रविधिमुत्तमम् । यस्य विज्ञानमात्रेण कर्ता हर्ता सदाशिवः । एतेन विधि
ना यत्र श्रीचक्रं चक्रसंपूजनम् । पुष्पैर्नेत्र सकलं वशीकुर्यात्त्रयमायः । भग
देवि मायावाले देवीमण्डलमध्यगे । योषितः सकला वश्या ज्वलन्मातृके
क्षिताः । विद्याविभवसम्पन्नाः सा च केन समानसाः । नरश्रेष्ठेन देवेशाज्ञा
येन सर्वयोषिताः । प्रह्वमालासमाक्षिप्यमानकावर्णाहार्यपितीम् । प्रयत्न ९९

क्षा फलमर्थीन यथास्फाटिकानि मितानाम् तथा मौक्तिकविनाराज्यादिफलदायिनी
सर्वसिद्धिप्रदा नित्यं सर्वरोगजयंकरी यथा रुद्राक्षफलमर्थीन तथा हाटकनिर्मिता
हाटकमालिका मोहे भवेत्सर्वसमृद्धिदा प्रवालमाला वश्यं सर्वकामार्थसा
धका मणिकामाला फलदा सर्वसाम्राज्यदायिनी पुत्रजीवकरुद्रमाला त्वलक्ष्मी
विद्याप्रदा सती पद्माक्षमाला या लक्ष्मीं जायते महतीं यशः रक्तचन्दनमालात
वश्यदा भोगदा भवेत् शङ्खमाला प्रसज्यात्सर्वदेवेन न प्रसज्जयेत् समाप्तिमजपेद्
यालक्षमात्रमरा शुचिः योषितो भ्रामयत्येव मन्त्रलक्षसमन्वितं स्थूलम् यदा द्विली
यलक्षं प्रजपेन्माथको नमः पातालतलनागेन्द्रकन्यकाः भ्रामयति नर १
नामाकर्षणजालेन मनो हरति साधकः यदा लक्षत्रयं कुर्यान्मान्त्रिकाः स्थि
रमानसः त्रैलोक्यतले सर्वा भद्रा वयं सर्वगनाः भूमिमानेन सौन्दर्ये सौभा
ग्यमदर्पकावृतम् मारकण्डादयन्तु सर्वसामन्तमास्थिरः तथा लक्षत्रयं माया
सर्वपापनिकृन्तनम् एवं लक्षत्रयं जप्त्वा सर्वसास्थिरमानसः सत्तामयति नि
लोकमलोकं तलवासिनः स्वर्गवासिनो वै सर्वा स्थावरमिदं त्रैय गोरोचना

श्री
रा:
५७

57

हिमिड्डेवो वक्त्रानां समन्यानि [illegible] प्रतीवसंदेशं रम्यानं मध्येश्वतिमावगाम जले
नीनाम मोहनो कामबीजा [illegible] मिताम विनेयजननो देवि योजनानां सहस्र
षा: प्रदृष्टसर्वा देवि षीपुन साप्राथि [illegible] भा राजकन्याथवा भार्याम यलज्जावि
वर्जिता ग्रायालि साधकेन मम नव [illegible] पिया वक्रमध्यगतो नाम्ना साधका
[illegible] साध्याम मध्यगतो नाम्ना वि
स्तिनयेत्सदा [illegible] श्रीवक्रपूजये यत्न
नयेन्नवमेघवारि प्रनन कामयोगान सर्वकत्पविग्रहः श्रीवक्रपूजये यत्न
नामत्र पाविदंभितम सभवेद्यामवदेवि यनाद्या वापि भयानि: वक्रमध्यगते
[illegible] प्रदृष्टावामहे यानि योनि [illegible] हृष्टाला
[illegible] नागकन्याम [illegible] गनाम
नयने [illegible] राजकन्यकाम नागकन्याम [illegible]
विद्याधरी देवि [illegible] मदनोद्भव [illegible]
नमंडलाम कामबाणप्रभिन्नांत: [illegible] महाकामकला
ध्यानयो [illegible] लोकपातालतलयोषित: [illegible] ५७
गमेकंलयकं [illegible] पकत्र:

तिलकं कुर्यात् त्रैलोक्यवशकारकं ॥ गोरोचनया नागकेसरमर्दयित्वा वृषानयेन १
राजानं नगरं ग्रामं नेनु यथ स्त्रं रूपपते ॥ मेतित्रिणा पर मेषान्नितन्त्रत्वेन सर्व वश
गम्य ॥ नागबलेभ पुष्पकं पद्मगुग्गुलफलं यदि ॥ गन्धं तेन चूर्णितं पत्रे वसं कर्षेत्र मेव
व ॥ कस्तूरी कुंकुमत्रिणा हेवलं वंग जातिपत्रकं ॥ फलेवावल्लय मनद्वासकलाय
रमेष्वरं ॥ पानमक्षेण रजस्ताय स्मयस्मेषयष्ट्र ॥ सवषेण जायते देवि ना
त्र कार्या विचारणा ॥ स्त्रिय सकलावश्यादासीह नाम वनितेहि ॥ हठाकर्ष
णमेतत् कथितं नान्यथा भवेत् ॥ रह स्यस्थानके मंत्रो लिखितो गुरुनया गवि
वारं स्त्रीमार वेषां ह्वां सर्वाभरणम्भूषितं नाम ॥ यन्तिमो मंद्र रागीनां विलिख्य
हृमनोहरं नाम ॥ तद्वालगलहस्ताभिजेमजेवालयोषितम् ॥ जेमनाममहा
घामंत्र यां नविदं छिनाम ॥ सर्व सं पितुरेहस्यमहनादव मालिखितं ॥ नीलरा
डिमपुष्पाभ्यां विनये देह सं पितु ॥ नरा यां भिज्ञ वोभनाम यंदेवी सहरयक २
पुज्ञानत्वोभणीव हनाम ॥ मह पानेजपेत् ॥ नियाज्यरहनाम गवेत्रुं हस्तयं कला
त्मके ॥ नतोव्याधिन सर्वांगीकामवाणोः यथोडिनाम ॥ घनत्यमनसयेमधमना

श्री
ला°
४८

णांमहालसाम् पञ्चमांवक्ष्ये देवियोजनीनांयानादृशि मूलमन्त्रंविलिख्यकेवा
स्तनःसकलाञ्त्रिये भूर्जपत्रे सुवर्णपत्रे रौप्यपत्रे शुभाम्बुजे सोऽपिधार्यःसर्वजन्तूनां
व्याघ्रादीनांविशेषतः नश्यन्तिमातृकायुक्ता समस्ताचक्रमण्डलाम् कर्पूरकुं
ङ्कुमायुक्तंत्वग्रजगमस्तालमेन अन्नेनैवार्थयानेन रोचनागुरुकुङ्कुमैः लिखे
लब्धकयोगेनसाध्यनामस्वरान्विते विदर्भितेनस्वनानाम्नयास्मिकाग्निस्त्रापिस्थि
ताम् स्थावरंजङ्गमंवापिसकलंजनमण्डलम् वशीकुर्यात्महेशानिपादुका
नात्रसंशयः महात्रिपुरसुन्दर्याःकामकूटेनभासिता पञ्चपञ्चमवह्निभ्यसा
ध्यनामाह्वयागीव बहिश्चालिखेद्वाणेमातृकायाःप्रवेष्टयेत् होममध्यग
नेकुर्याच्छिवायांवासकेभजे धारयेद्यस्तुजायन्तेत्रैलोक्यवशकारकम् ग
जेन्द्रमपिदेवेशिदासभूतंकरोति हि राजानोऽहिताःसर्वेसहामन्त्रामहो
कृताः व्याघ्राःकेसरिणोमत्तावयवाःसम्भवन्ति हि सर्वकर्मेणानगरेनाम
मेदाभ्रमोलज्जे सर्वथैवतवश्यपंवापिवस्त्रादिद्रव्याविभावयेत् महालोभायो
ध्रिनांसञ्जनानांमहत्तमपि नश्यन्तिसर्वदुष्टानांउग्ररूपाणांवजायते पतनमध्य ४८

गतेश्रीसंघोलावनकनलनाम् ज्वलंतीसर्वराजेंद्रमंडितोसागराम्बराम् मासमेकं
पूजयेद्यः समंत्रोभक्तोभवेत् कटाक्षक्षेपमात्रेणवशमानयतिस्त्रियःप्रिये राजा
नोत्रायणीवेषणः सुद्धास्त्रुपशोकोजगत् दृष्टाकर्षयते देवि त्रैलोक्यंसचराचरम्
दृष्टाविषनाशयते नात्रकार्याविचारणा ध्यानेनपिपासांत्सुज्वरांश्चार्त्तथैकारि
काव शूलगुल्मादिरोगांश्च दृष्टानाशयतेक्षणात् पललिंगुसूभगोरात्रोसं
५८ पूजितेप्रिये योजनानांशतान्दूरेविषस्यगाकर्षयेत्प्रियम् यदादिव्यांविहितेवसम
येविषप्रन्यते ननाहित्वाम्ययनादेवि विविदिकस्यानापिहृदये वशमानयतेश्री
त्रैसपुत्रांपशूंश्चपवान् भूर्जपत्रेसमालिख्यरोचनाकुंकुमेन नमस्थेनगारदे
शीमंडलाविहमेववा नाम्नाविदर्भेतोसम्यक पूजयेन्नायथाविधि भोमिमसथ
गतोहृतात्रैलोकंवशमानयेत् ग्रस्थात्वाथाबयेकेठरोधोवायाबाहुमूलके
श्री यत्रकुत्रस्थितेनमंत्रिणोभयेन्नगरमहत् पुष्केलीरंणामंतुकेषयद्वकरसतया गोव
श्री नाकुंकुमावेलाबालाबालमकरसपुनम् कस्मारोदवसतुसमेकेहृसतनःयर व
कर्मेननरमालिख्यसनाम्नामहृपवादे नमस्याबहृयध्यायिवितुसपगजादि

श्री॰
ता॰
५९

कम् वैरग्रहजलादिहृद्याकिङ्गाकिनीद्भवम् भयंनविषयेनेद्वेविद्रुमसंज्ञाभिवारण
म् विस्नंसयारयेद्देविकालमृत्युविनाशयेत् अथवामध्यगादेवीत्रिकोणोभ
यमध्यगाम् ग्रथस्तात्रामसन्धुत्कारोचनाकुंकुमाक्तिनाम् निधापयेत्ससमाहृ
तामवाक्किकरोभवेत् पीतद्रव्यैः समालिख्यपीतपुष्पैः समर्चयेत् मुक्ताफलाभि
युक्तोभूत्वात्वभयेत्सर्ववादिनः सहसत्वरतोदेविमूकोभवतिनान्यथा प
द्मरागमणीवत्पाषाणाद्वजायते वज्रंविलिख्यदेवीशीमहानीलीवरेण
त नाम्नामेयोज्याविधिवद्रक्तपाषाणप्रबोधयः वज्रोद्भवंमहेशानिमारयेद्दे
विशोषयेत्सुनेनैव महापापप्रशोषाय्याबलमाक्रम्यशीलजे गोमूत्रेणवरे
वैशानाम्नामंद्रमप्रवेवत् हिमावगाललमध्यस्थलहिशोषकरंभवेत् हावा
गोचनयादेविकाकपत्रंसमध्यगाम् लम्बोमानेनतराकाशोभा स्फोटनकारक
म् महानीलीगोचनाभाण्डग्रालावसेनन्त विलिख्यथावयेमंत्रीसर्ववर्णान्वि
शानयेत् श्रनैनैवविधानेस्थापयेद्धारिमध्यगाम् तेनोदकेनसंस्नानंतन्नवैव
मपहाद्भवेत् सौभाग्यंजायतेतेनपानीयेनतसंशयः पतंमध्यगानाशयोनगरीवा ५९

गतोऽहं श्रीनगरीकमललोचनाम् समाहितो भयेस्मस्मज्ञलमानोविविनयेन अथ
वक्ष्ये महेशानि महापातकनाशनम् । श्रीविद्यां समुज्जयेद्देवी सुगन्धैः कुसुमैः प्रिये ।
महापातकयुक्तात्मानन्द्यावर्त्तपुष्पभवेत् । चामीकरबीजपूराध्वजस्य पलवैरथ ।
वालुजैः मासेन हन्ति कलुषं मम जन्मसंचितम् । सर्वपापाभिमुक्तो विघ्ननाशनश्च
ममचैयेत् । पीठस्थाने समालिख्य संभयेस्मैवादिनः । उत्तराभिमुखो विस्मा
सिंहध्वजमालिखेत् । सप्तज्यादिविवद्धिद्वा सर्वलोकवशानयेत् । सप्तज्याविधि
वद्धिद्वा सर्वयोगिमनोहरेत् । वलभे जायते देवि दासीमिव वशानयेत्
यस्य नाम किंतेन तत्र तत्र हास्तैः प्रजायते । प्राग्नेराक्षसवायव्यशंभुकोणतु
पूजितम् । ते भवेद्दष्टणाख्यातिषान्त स्फाटकरूपवम् । रोचनालिखिते चक्रे
लोकमध्ये विपुटस्थः । सर्वव्यापकरूपे देवि भवत्येव न संशयः । रात्रत्र मध्यगतस्य क
यान्त स्फाटकं भवेत् । यदेकाले चक्रमागे सिंहध्वजमालिखेत् । सर्वकालात्र प्राप
भयाद्वमध्ये महेश्वरी । एकार्यादिहक्कारान्तं मात्रकान्तं समालिखेत् । सञ्जयेद्वा
त्रस्य मध्ये कुलाचारक्रमेणतु । साधकः देवि देवि जायते नात्र संशयः । गोलोक

श्री वैकल्पेन हृद्देवेन कुलमार्गेण: सर्वज्ञतामचलां लक्ष्मीमक्षीभवति साधकः समस्ता
ला नेष्टजपेष्टक्रममहाम्नायमहितेनेतुथः सर्वक्रमेणाविधिवत्साधकः स्थिरमानसः ख
५० ड्गसिद्धिं वगुटिकां वेतालसिद्धिं च गुटिकालमेव पादुकाञ्जनसिद्धिं च महा
सिद्धिं तथान्तराम् सम्महावीरसिद्धिं च यक्षिणीभेदकोऽञ्जनाम् सर्वतलातलमुक्तीना
त्रकार्यविचारणा प्रथवन्द्योमहेशानि श्रीविद्यापूजनं महत् ब्रह्महत्यादिदोषा
50 षाणां परस्परणाशमनम् सम्यक् चैव समाहितेन विद्यामन्त्राय प्रस्फुरेन्नम कुलाचार
क्रमाद्देवि कर्तव्या नोऽस्मदेनम् नश्यन्ति मासमात्रेण महापातककोटयः जेमान
वकृतनः सर्वा नाशमायान्ति सर्वतः लक्ष्मीलक्ष्यगृहे रम्ये स्थिता वीरवन्दिते जप
ग्रह्यमहेशानि सर्ववश्यजयेच्छिवो मासमात्रं क्रमेणैव तेनैव परमेश्वरि ब्रह्मह
त्यादिपापानि सर्वं जन्मकृतान्यपि नाशयेन्नात्र संदेहो यत्नवाञ्जायते बुधः केतकी
नमृजेः पत्रैः सर्ववश्यजयेत्स्त्रियो उपपातकसंघाश्च मासमात्रेण नाशयेत् सौभाग्य
मङ्गलानसाजायते नात्र संशयः मालपत्रैर्मनोरम्यैः प्रजयेन्मासमात्रकाम् सर्ववश्य
वमेशानि सर्वपापविनाशयेत् चम्पकैश्च मनोरम्यैः सर्ववश्यजयेच्छिवाम् १ ५०

मासमात्रेण हे देवि पातकैः सर्वैर्जप्तमात्राम् सौभाग्यं भवेन्मंत्री त्रिपुरायाः प्रसाद
तः सर्वैर्यज्ञैर्महेशानि महद्भिः प्रजयेत्सुन्दरि वाम् सर्वं वश्यायायेन्मायापतिं शिवाज्ञं
मध्ये यश्रिये मासमात्रेण सकलं मोहनं सर्वं करोत्यतः वंश्यकत्रं समं देवि मा
मात्रं प्रप्रजयेत् त्रैलोक्यं वशगं तस्य सर्वपापं दहेद्ध्रुवा: बिलपत्रैः प्रजलजैः प्र
हैवपरिप्रजयेत् सर्वेत्पवमेशानि मासमात्रे प्रयत्नयतः मत्प्रसिद्धिर्माभवेन्म
स्यक सर्वपापाहरा सदा मालिकामालतीजाती केतकी पत्रजैः सवैतोर्म
लैस्तस्माश्चिनैः पूजिते मासमात्रकम् त्रैलोक्याक्रमेणैव पातकेशानजेमजम्
ब्रह्महत्यादिजातंस्तेन नाशयेत्प्रात संशयः शुक्लिस्तस्य करे देवि वाचा जीवसमो
भवेत् प्रगल्भवालव्यकजपात्कोलाहलैः प्रिये सर्वकर्मेणात्मेशत्रुज्यमासमा
त्रे प्रयत्नतः पातकैर्नाशयेन्मंत्री मालाः कामसमो भवेत् वेषकेपटलेदेवि
व जलेज्वालाकेसरैः कलहारैश्चकवारेष्वपूर्ववश्यजयेन्नमान् सौभाग्यम्
उत्तमं तस्य मासमात्रेण जायते पापविनाशायेदेवि यदि जप सहस्रजम् इति श्री
ज्ञानार्णवे नित्यातन्त्रे प्रयोगविधिः चतुर्दशः पटलः १४ श्रीईश्वर उवाच

श्री· रत्नपूजाविधानं हि कथयामि वरानने पुष्पाणि च वदेहं वै विमाणिक्यादिना·
ना· निवे. नेत्रपूजाप्रकर्तव्या च वज्रराजस्य सर्वदा नानापुष्पैः सुगंधैश्च कपूर
प१ लोदर्द वैविनाम पंचविंशतिवारेण विंशतिथवर्णे पुजः चंपकस्त्रैलोक्यराज्य
५२ वमहारोगं च नाशयेत् स्वर्णवृक्षाति मां मत्रौ जायते नात्र संशयः मुक्तारत्न
सुवर्णे रत्नाणां पुष्पाणि सुंदरि नेत्रपूजाप्रकर्तव्या नानावर्णैः सुसर्वदा १
पंचविंशतिवारेण वसुधाराजाधिपः स्थिय कर्ताकामिपूतो देवि जायते भव
गः रत्नैश्च प्रवालस्वर्णरजतैः पुष्पैः सुबहुभिः यजेत् सर्वदन्तम्येषा निकं
लावाप्नुयान्मेगाहि पुष्पैः सुविविधैर्होमार्थं समाहान्नवैदिने हुताशस्य वधाः
सर्वैर्वरिंगणित्रिनाशयेत् तथा मक्तव्यतिनीमान्वर्णपुष्पैः सुपूजयेत् पंचविंशा
तिवारेण नानापुष्पैः क्रमेयजेत् विद्युथा श्रूत्रवदरावेरी भवतिनान्यथा सु
वर्णगमहारत्ननिर्मितैः सर्वार्निर्मितैः उत्तमैः पूजयेच्चक्रे त्रिसमाहान्नदे
वि तथावश्यवादविद्वद्वाद्य निस्समो भवेत् सवर्णरचिते स्त्रु क्रेवज्रके
सरत्नाजितैः पंचविंशतिवारेण मोहयेज्जगतीमिमाम् देवदेव्या वश्यात्म प१
५२

स्पृजायेत्तेनात्र संशयः इन्द्रनीलमयैः स्वर्णशृङ्गैः समर्चयेत् एकविंशतिरा
त्रेण चक्रे नीलैश्च नीरजैः वैरिणो नाशमायान्ति घोषावर्षणभवन्ति हि गो
मेदरत्नटितैः पुष्पैः स्वर्णस्य व जयेत्तु यः किंशुकैश्चक्रसंहैर्भैश्च सर्वं वश्यमे
व वा समप्ताहैर्गोणोवर्षणाद्यानसंशुभवेत्प्रिये त्रिसप्ताहान्महापापस
वयात्राशयेत्प्रिये क्रव्यादजोवावर्षणाहि भवन्त्येव न संशयः वैडूर्यघटि
तैः स्वर्णपुष्पैरभ्यर्चयेत्तु यः वेपकादिभिरभ्यर्च्य त्रैलोक्यं लभयेत्तेणान
यकविंशतिभिर्वीरैः सर्वपापहरो भवेत् पुष्पैः पद्मघटितैः देविनार्चयेत्
स्वर्णजैरपि त्रिसप्ताहमन्तैः क्रमशः कल्पवृक्षैः परमेश्वरि नवरत्नमयैः
स्वर्णपुष्पैर्योदिशिवाय जेत् नरा देवा मानवा भ्रुपन्नगा गान्धर्वासादयः स
र्वे वर्षणा भवन्त्येव त्रिसप्ताहान्न संशयः कोटिजन्मभवं पापं नाशयेन्नात्र
संशयः स्वर्णरत्नमयैः पुष्पैः नवैरेव प्रपूजयेत् नराश्वमेधयज्ञस्याक्षं
फलं भवति शैलजे स्वर्णरत्नादि सर्वाणि यदा नास्ति नरस्य तु नैवेद्यपुष्पैः
पूजाहि कर्तव्या मायकाले मे यद्यत्पुष्पं यजन्यत्र रत्नं तत्र समर्पयेत् परमेश्वरि यन्त्र

श्री॰ ना॰ ५२

मन्त्रैर्वशान वान न्यान व्रतैर्विसृष्टया शुलं कारमन्त्रयेण भूजयेद्भुक्तनायिकाम
केवलैर्येस्तु प्रभुवेस्तु त्रैलोक्यं सभयो भवेत् मासमात्रेण पापानि सम्भुजम-
भवान्यादि नाशयेन् मोहयेत् सर्वी समुद्रशयानां पराम सर्वानि मालयम्भेनवशु-
प्सरणांदिसंभवम साधकायस्त्रहानद्यानाप्यायवकदाचन इति श्रीना-
नाणीवेनित्यातन्त्रे स्वर्णरत्नविधिः पञ्चदशः पटलः १५ श्रीदेव्युवाच
त्रिपुरायां परमेशानी त्रैलोक्यवशकारिणी पत्रस्थापरमानेदः साधनक-
थयप्रभो बीजत्रयस्य देवेश यथयहनवल्लभा श्रीईश्वर उवाच पशाव-
धावतारोहपापंवपद्यक्रमागतः भवबन्धनाशायेनीसर्वस्तापापहारि-
णी जम्बाम्नस्तुजयीशानीयात्मासर्वार्थसाधनी ॐः एवंहोभाष्पदावि-
द्याभवश्रीप्राज्ञेनाभवेत् महाविद्योपमानीहवनान्नात्रसंख्यायः ईषा-
बीजत्रयमध्याहेसाधनं कथयामिते शुभ्राम्बरधरो वीरोगंधकस्तूरिमाडि-
तः मुक्ताफलस्वरुद्राक्षभूषणः शुभ्रमाल्यकः शुभ्रमंदिरसंविष्टो ब्रह्म-
चर्यसमाश्रितः पूजयेत्त्रिपुरां सम्यग्मन्त्रैर्वेदैश्च सम्यग्ज्ञानम पायसेनयथासम्यग्- ५२

52

नवाम्रनफलोदनम् हृतमोदकसंयुक्तैर्नानाभक्ष्यसमन्वितम् नैवेद्यं दर्शयेद्देव्यै
वागीश्वर्यै स्मृतं सुवरि मनःकल्पितभक्ष्यान्नविमोहनं भवाम्यहम् वाग्भवाख्या
जयेद्धियां वागीशीं सम्मनवृत्थः कर्पूरयवलांश्च षण्मुखावणाम्भाविनम् ध्यात्वा त
च्छुभ्रवस्त्रनावस्त्रमौक्तिकम्भूषणाम् मुक्ताफलामलमणिजपमालालसत्कराम्
पुस्तकवरदाभयवरदयुतां समभयप्रदाम् एवं ध्यायेन्महेशानि सर्वविघ्नविनाशिनी भवे
त् मूलादिब्रह्मरंध्रान्तं स्वर्णसूत्रसवर्णिनीम् तस्मात् जपान्ति मे योध्याये ज्ञानस्व
रूपन्तरूपिणीम् प्राणायामममोवाप्य स्त्रीजीवसमो भवेन्न सुखकामकलाः
मकः मायकः परमपदं रक्तालक्तकारसभगावलागयान्तलेपनैः रक्तवस्त्रा
हृतः सम्यमध्यकामकलात्मना रक्तपुष्पाम्बुविविधैः ऊत्तमादिभिरर्चयेत् १
मूलादिब्रह्मरंध्रान्तं स्फुरत्सीयस्वरूपिणीम् बन्धूकसमाकारकोटिसूर्यसमप्रभा
नाम् इक्षुकोदण्डपुष्पवरदाभयसत्कराम् उद्दीप्तकान्तिसिन्दूरभाविनं ध्यानत्रय
म् विनियेन्मरमेशानि त्रैलोक्यं मोहयेत्क्षणात् राजानो वश्यमायान्ति पत्रगाराद्नः
साः स्वराः कन्दर्पइवदेवेशि योषितामानहारकः मनसा विनिनायो ध्यानदानी

श्री॰ वशगामभवेन वलज्वलेंदुसंकाशां तकरणाकरणाविग्रहाय विनये घोषितो यो नौ हो

ज्ञा॰ भयेनाव संदरीम किंपुनर्मानुषीं देवि त्रैलोक्यमपि मोहयेन् एषेव विनितादे

५२ विसिद्ध्वामाह दिव्यां तां ध्या कंषयेन्नदाषों त्रैभावापि निलोनमाम [illegible]

श्रियं ध्यात्वा नदीयम हसानन: नमस्त्वापि मस्तद्धियोत्त्वव स्यायुवर्षिणीम्

ध्यायेन्मोहयद्देवि मदनोन्मत्तमानसाम् तामात्रेणा देवेशि त्रैलोक्यं व

शमानयेत् एतत्कामकलाध्यानात्संचक्रमावर्तनने मोहयति जगत्सर्वं

प्रयोगं शृणु पार्वति सुवर्णंककामादेवेशि सानवा: पंचसंतक: विद्धभीय

नकामेन संसर्थांतगंत उक्त केटपंसमुद्रजन्माकोणागर्भगत पुन: मकर

ध्वजसंगेन सर्वमनहृताननं मीनकेतुगत उयांमोहयेज्जगतीमिमाम् ।

त्रैलोक्यमोहनो नाम प्रयोगोयं प्रकीर्तित: शृणु देवि प्रवक्ष्यामि षाकिबीज

समुत्थनम् हृष्टि महारुपयंत्र शरीरे चिंतयेत् ताम् त्वम्सीम वयाताम

वर्षिणी विषहारिणीम् ह्रिमंशुभां टंसमानां विद्युत्रिकरसमप्रभाम् सुरत्नं

दुकलाषुणिसकलं वरदाभये तानमुद्रा वहयंतीं साद्रा [illegible] नत्रयिणीम् । ५२

ध्यायेद्विषं हरेत् मंत्री नानाकारव्यवस्थितम् । एतस्य स्मरणाद्देवि नीलकंठत्वमागत
ग्रहग्रस्ते जयो भूतानि विद्याणि जले स्थले । वैनतेयसमो मंत्री विषहा च महत्सयुक
मलनशेनरिधाबांस्तु नाधायेद्विषं हरेयम् । चातुर्थिकज्वरं सर्वान् पस्मारांस्तु नाश
येत् । एष्यविलूनत्मेयन्नाम्महात्रिपुरसुंदरी विलिनामायकस्यापु त्रैलोक्यवशका
रिणी । क्रमेणहृत्राभिवक्त्रमंडलायस्य कृपाप्रभा । पञ्चबाणमणिस्वच्छाविननात्म
रवेंदिने नस्यात्मैश्वर्यसौभाग्यवर्धनायने नेत्रान् समस्तवै मंत्री योगिनी
नां भवेत्प्रियः । मात्रचक्रे न स्वकायेनेन सार्धं सुखी भवेत् । छत्रं वा देव देवेशि स
र्वीध्यानात्रसमाशयः । यदा च चक्रमध्ये नामपत्राविचिंतयेत्सिद्धिदायिनी चन्द्रच्छाष्टिं
न चक्रोज्या योगिनीनां महीयसाम् । वक्रमेन न समासाथ्य मध्ये नाबीव वदेला
ग्रपसंबंधिनीपादे मध्ये बीजं तु नवाहः । कलाध्यानात्तनान्वीकामराजद्वाप
रः पाशांकुशधनुर्बाणैर्मोहनैः मोहयेत्प्रिये त्रैलोक्यसुंदरी देवी किंपुनर्मनु
योषितः । नत्रवशाक्लिवपत्युशान्सुलभेन विग्रहः । किंतु गाय वेदेवान् सुवशी कु
र्यान्नसंशयः । पत्नामाता ध्यादेवेशि कामाः सर्वाणि नायेदवः । हरिन्वपरमस्थानि

श्री त्रिपुराराधनात्प्रिये त्रैलोक्यमोहनो मन्त्रो नास्त्यतिकर्ता भवत्यसौ पुनस्तमाराध
ज्ञा नात्तस्याधिकारो भवेत् वेदस्तत्त्वं यो वरारोहे स्रष्टिसंहारकारकौ ब्रह्माद्यैः सर्वोपनय
५४ द्यैस्त्रिपुरे मयि साध्यपदे महद्भिस्तलम् इति श्रीज्ञानार्णवे नित्यातन्त्रे षोडश
पटलः १६ श्रीदेव्युवाच जपहोमादिविधिं ब्रूहि येन विघ्नविनाशायेन साधका
नां हि नाथाय वद शंकर सुव्रत श्रीईश्वर उवाच शृणु देवि प्रवक्ष्यामि जपहो
मविधिं प्रिये वक्ष्ये सर्वं येन देवि सकलं नियतं व्रतः बाह्यमध्यमानत्वात् त्रिविध्य
वा साधकोत्तमेन उपचारैः समाराध्य सम्यग्जपेत्तु यः नराधिपस्तास्थितो मन्त्री
ननोनेन फलं लभेत् ध्यानायथवाचकं राजसमनः शजासमप्तेन जपानमं
स्तथोक्तं यो हि कृपालकहा भवेत् निगदेनोपांशुनाचाप्यनवाप्यवाजपेत् निगद
परमेष्ठ्यानि सप्तवाचानिगद्यते सूक्ष्मसंस्कृतवर्णानां पांशुपदि कीर्तितः मानस
स्तु वरारोहे चिन्तनं त्वं मानसं भाक् निगदेन च यज्जप्यं फलं लक्षमात्रं वरानने उपांशु
श्रावरेणोकेन तुल्यं भवति सुव्रते उपांशु लक्षमात्रेण जपेदेकमलेदलेण मानसो
श्रावणान्तरं मेकेन परमेश्वरि मुद्रासन्नद्धयोगाः संसर्वोक्यध्यानयोगतः ल ५४

क्षमात्रं जपेद्यस्तु महापापैः प्रमुच्यते लक्षद्वयेन पापानि सप्तजन्मभवान्यपि
महापातकमुख्यानि नाशयेन्नात्र संशयः ततो लक्षत्रयं जप्त्वा मंत्रकलेवरः
महापातककोटीनि नाशयेन्नात्र संशयः चतुर्लक्षं जपेद्देवि महावाग्मीश्व-
रो भवेत् कुबेर इव देवेशि पंचलक्षेन संशयः षड्लक्षं जपमात्रेण महावि-
द्याधरो भवेत् सप्तलक्षं जपान्मंत्री खेचरीमेलको भवेत् अष्टलक्षं जपान्मंत्री
देवीपुत्रो भवेन्नरः अणिमाद्यष्टसिद्धीनां नायको भवति प्रिये वशी कालस्य
राजानो योषितानन्तविशोधनः नवलक्षप्रमाणं हि जपेत्त्रिपुरसुन्दरीम् रुद्र-
मूर्तिः स्वयं कर्ता हर्ता साक्षान्नात्र संशयः सर्वदेवाः सदा तस्य सर्वसौभाग्य
वा भवेत् यत्र वा कुत्र वा तिष्ठन् स्थाने लिंगं वा पश्चिमामुखम् स्वयंभूर्बाणलिंगं वा
दृष्ट्वा स्वजललक्ष्यनम् पश्चिमायानने वापि स्तने वापि समुद्रगे शक्तिक्षेत्रेषु
गंगायां नर्मदायां पर्वते मल्लके पवित्रे स्थले देशे जपेद्दिव्यासमन्त्रधीः नवश्चे-
तो जपेल्लक्षं साक्षाद्देवीस्वरूपकः ततो भवति देवेशि त्रैलोक्यवशकारिणी

श्री॰ एवंजपेद्यथाशक्तिहोमकर्मसमाचरेत् किंशुकैर्हवनंकुर्यात्सर्वशांश्रेनवनने ॐ
ला॰ सेभक्तस्मैवाचिमधुरवश्यसिद्धिप्रदैः विधिनोक्तप्रकारेणविद्योयेनाघपल्लवेण
५५ न सर्वकामप्रदाराज्यभुक्तिमुक्तिफलप्रदा ॐ ऐं वित्थाविधिवन्सर्वलक्षणलक्ष
णाम् योनिं ॐ ऐं वाक्प्रदेस्यात्ह्रींकृष्णकराणांमगम लक्ष्मीप्रदेवनलवेश्चध
ह्रित्रयेवनन नवत्रकोण ॐ ऐं ह्रींवविवशीसिद्धिमेलकाम वनरजाग्राणिलक्ष्मी
पुष्टिवृद्ध्याहिकावकम कारणसर्वसंसिद्धैर्यसैभाग्यवर्धनम् पद्माकेसर्वस
पत्तिकारणस्सर्वदिग्रहपत्रंवराहेसमानफलप्रदम् पूनानिसर्वकार्याणि
वनरजुभवेन्निद्धि श्रृणदेविप्रवक्ष्यामि वन्रवश्रमलक्षणं वनरजश्रमसहस्र
मात्रेविवचयेन्मधीः सेवलासहितंदेवि श्रृणुलक्षणसुन्नमम पंचदशांगुल
लेवानेवमणीयद्यथाभवेत् केवंदेशांगुलंन्मकानवांगुलमसुत्रना षड्ांगुल
ह्विस्तारमेवलाप्रथमाभवेत् द्वितीयामेवलादेवि वन्दांगुलविस्तरा सप्तां
गुलोस्राकर्णवात्नृतीयामेवलाननः पंचांगुलोस्रादेवि त्रिविस्ताररद्व्यंगुला
भवेत् प्रसमपात्रिमहिमभागेयोनिंकुर्यान्मलक्षणाम् द्वादशांगुलरीतरा ५५

55

तथाष्टांगुलविस्तारां अग्रतस्य पत्रं पं वा त्रिकोणां वापि विचक्षणः प्रत्येकमेख
लाः पञ्चस्थूणादैर्विस्तुललक्षणम् अष्टादशांगुलोन्नालं कुंडं कुर्याद्विचक्षणः च
तुरंगुलविस्तारा षडंगुलसमुन्नता मेखला सर्ववत्कार्या योनिश्चापि तथा भवेत्
चतुर्विंशांगुलं कुंडं त्रिकोणं परिनाहपृथक् खातेन तु सर्ववत्कुर्यात् कंठे हि द्व्यंगु
लं तथा सर्ववन्मेखलाकार्या एकापि च तथा भवेत् योनिलक्ष्म महेद्यामि त्रि
कोणं परिकीर्तितम् चतुरस्राकुंडेन समं कुंडं यथा भवेत् तथा परिमितं कु
र्यात्त्रिकोणादिकमद्विजे योनिकुंडे योनिरूपं भगाकं भगारूपकम् कुर्या
त्त्रिकोणं देवेशी चतुरस्रस्य लक्षणं चतुर्हस्तमितं सर्ववन्मेखलाक्रमान्नियोजये
त् वर्तुले च यत्नेन खननं सर्ववद्भवेत् मेखला सर्ववद्योनिलक्षणं परिकीर्ति
ता अर्धचन्द्राभकुंडं हि परिवेषक्रमेण च चतुर्हस्तमितं कुर्यादर्धचन्द्रं यथा
भवेत् मेखलायोनिसहिता सर्ववत्परमेश्वरि मध्ये त्रिकोणं देवेशि त्रिको
णमिव सर्ववत् मेखलादिसहितेनैव नवकोणं यथा भवेत् नवत्रिकोणकुंडं तु
कथयामि वरानने मध्यचक्रेण सहितं कुंडं कुर्याद्विचक्षणः सोयमष्टकमेवे

श्री ततः कोणाष्टके श्रियै विन्यसेत् क्रमशः। ततो गणेशादीन् यथाक्रमम्। मेखलायां सर्वत्र
ज्ञा न्यस्य कर्णिकायां स्थापयेत्। यो मण्डले वर्णान् विन्यसेत् सौभाग्यवर्धिनी। ग्रहपञ्च
५९ महेशानि कमलानि भवेत्। तत्र सुमनसा यथा पूजयेत् भवेत्। एकत्र
विन्यस्य ततः कर्णिकायां स्थापयेत्। मेखलायां सर्वत्र कर्णिकायां तु विन्यसेत्
योनिमण्डले वर्णान् विन्यसेत् ततः। एवं विन्यस्य हृदि होमं कुर्यात्
देवस्य स्थाने समासीनः। सर्वत्र भवेत्। ततः सर्वेषां क्रमात्
लोचने नेत्रयोर्न्यसेत्। ततो वर्णानि मालिनी विन्यसेत्। सर्वमङ्गलां विन्यस्य
वाक्स्थाने योजयेत्। ततः कण्ठे विन्यस्य सम्यक्। सर्वाङ्गे क्रमात्
नेत्रे विन्यसेत् लिपिं। ततः ललाटे वर्णान् विन्यसेत् लिपिं क्रमेण
मूर्ध्नि श्रीकण्ठादीन् विन्यसेत्। ततः पार्श्वयोः स्तनयोर्
नाभौ हृदि पादौ। ततः पार्श्वद्वये कण्ठे स्थाने हृदि विन्यसेत्। ततः पादद्वये
विन्यसेत् सर्वकर्माणि। सर्वकार्याणि सिद्ध्यन्ति मनोरथानां विधिः का ५९
स्थाने महादेवि सर्वकार्यविनाशकम्। उच्चैः स्वस्थिके पादयोर्हानि

56

:

स्थाने पुष्पेण यजनं शान्तिके तु जायते नान्यथा भवेत् दीपस्थाने यथा प्रोक्ते त्रिषु लोके
षु दुर्लभम् दीपस्थाने सदैव प्रोक्तो होमो वा देवतालये यत्र कुण्डे वापि वा यथाष्टका
र्णसिद्धं भवेद् ध्रुवं स्थण्डिले वा कर्तव्ये दीपस्थाने विधायेन दीपस्थाने ज
पं कुर्याद्धोमं च फलं ध्रुवं कुण्डमलक्षणं कृत्वा दीपस्थाने मण्डपस्य च गृहस्य पर्वमा
त्रेण बालुकामण्डले कुर्यात् गोमयेन च मृत्तिकया भूम्यां स्थण्डिलं प्रकल्पयेत् तत्र चो
लेखनेन कुर्यात् पूर्वोक्तं विधिं पूर्वाग्रां विलिखेल्लक्ष्मीं त्रिकोणं वा स्वरा दि
णान् उत्तराग्रे ततो देवी लिखेन्नित्यं समालिखेत् प्रोक्तं वर्णं तथा ततः कृत्वा सिद्धे
णानन्तः परम् कुर्यात् स्थानाय वा देवि कर्तव्यं समाधयेत् वर्णानि वा हृदि देवताया
यन्त्रं प्रिये न वा प्रिये त्रिकोणं च षट्कोणं वस्वपत्रं समालिखेत् चतुरस्र
वर्तुलं भवेन्मण्डलमालिखेत् मध्ये बिन्दुं विनिर्दिष्य त्रिपुरे यथाविधानने ।
ततः स्कन्दादिना आवाह्य पवित्रीकरणं यजेत् हस्तं भो श्रुत्वा ह्यष्टोत्तराशतं
तावदाने प्राज्यस्थालीपाकस्थालीस्थापयेत् तमभेदतः स्वस्वकर्म ततः

श्री: पञ्चाङ्गस्थानानि प्रोक्षणीजलेन ततः ॐ हुं स्वाहा पञ्चमे देशे स्थापयेत् योनिमुद्रां दर्शयेत् अर्घपात्र
ज्ञा: स्य मुद्रस्कं गृहीत्वा प्रोक्षणीयजलेन त्रिधा ताडयेत् कृत्वा प्रोक्षयेत् तेन वारिणा तेन
५२ सर्वाणि पात्राणि पवित्रीकरणं भवेत् उद्भवान्ततः कृत्वा बालायां वामे संत्रये
त् परिमार्ज्य वस्त्रैर्वामैः ॐ हुं स्वाहा परि ततः शिवे पूर्वाग्रान् न्यस्य परिस्तरणं कुर्या
त् स्रुवं गृहीत्वा वामेन करेण संपुटेन ततः हृदयं करेण न्यस्य ॐ पञ्चमान्स्वं देशा
नः शिवाय परिसमूह्य यथा पूर्वं स्थानं समानयेत् उपरि स्थापनं देवि विद्या ॐ
मंत्रयेत् बालया यथा पूर्वं पवित्राणि भवन्ति हि मूलविद्यां सम्पूज्य ॐ
यन सम्प्रालिखेत् प्रत्येकं सम्मन्त्र्य देवि ॐ हुं संपुट्य येन धीः कामेश्वरी ॐ मध्ये
सकामां स्थनसंपुटनाम समा बाला यथा संपुटनं सर्वं वह्निमाहरेत् नेत्रमंत्रेण
विद्यायाः सिद्धये चावलोकयेत् मूलमंत्रेण संपुटं संपुटं स्यात् ततः कवच
भ्रामयेत् ॐ हुं परितः स्थापयेत् दक्षिणे ततः क्रमात् संपुटी कृत्य ॐ हुं फट् तेन स
न्यजेत् कव्याहं संकोणभागे वह्निं सावीरवह्निं कवचेन वसंपुटं जातं स्था ५२

57

सर्वतोगतः ॐ इमयोस्मृतिहायकामबीजेन मूर्तयेनमस्त्रालिङ्गमेत्रीवस्तुजः
येत्स्लुवाम नाभिमंडलेरहस्यावहन्नाडीपुटक्रमात् ज्ञानाग्निज्वालवह्निवपकी
ऋतम्प्रमजयेत मूलविद्यासमस्त्राणीश्चमोहेमिनिवोस्तुवेन वह्निवेनस्तुनस्त्राया
नेहेमेत्रसंपुटनम् प्रनेनमननानाभिकामेष्वयोविचिंतयेत् वह्नेहेहेवंडुमानि
योजयेत्स्तुवह्निलो महस्रांविंशत्संनिष्टुरणानलिष्टषडकववत्सथा प्रमन्याघीसम
जिह्वायनुर्धरतटाहतः ववश्चनाः वदनेषु योजयेत्कमलेदलेषु नादेवेश्वा
नुवसानेजावेदद्दहावहलोहिनालपदस्यानेसर्वकामार्थसाधय वह्निजाया
त्विनोमंत्रोवह्निसम्यक्समर्थयेत ध्यायेद्वह्निंहेमवर्णाभांकालिकयाधि
णम् वरदाभयशोभाढ्यांसवर्णाबरभूषणाम् एवं वह्निं समभ्यर्च्य निजवेक
मलेदले षट्कोणविनयेत्तत्रसमजिह्वाःसमर्चयेत् वह्निवायुवामकोणे
म्भविनेनायविंडमत प्रनेनयोजयेद्दिविक्रमेणरमनाः प्रिये सकारादिय
काराताजिह्वाःसमभवंतिहि पञ्चरणंलानवर्णाहेमाभास्वरवाहेन हे
भाणाख्योशानकोणोसजयेत्सरमेषवाहि वेदर्याभास्वर्णाभाकनकाख्यानलः

श्री॰ परम पूर्वकोणे समभ्यर्च्य पूजयेत्त्वलोहिताम् उग्रतारिण्यमेकां कामाख्यां त्वाग्ने
ता॰ य्यकोणके नीलां नीलाम्बरभां देवीं कण्ठकारां तमेव यजेत् वेतालां सृक्कपर्भां देवी
५८ शुभ्रां याम्यपश्चिमे यजेत् भ्रामिणीं पञ्चवक्त्रां वायव्ये वरकमलनायजेत् करालां चैव
कैलासीं भावरूपां तन्मध्यगाम् शारदां तां नवभागस्याम् पूजयेत्सर्वसिद्धिदाम् कामे
कोणाभां वरकुण्डपात्रमध्यगाम् शरद्गणानवभागस्यां पूजयेन्मावेसिद्धिदाम् कामे
णाजिह्वाबीजान्तेनामानि परियोजयेत् पञ्चवाह्निलसंयोज्य कामे श्रीगर्भसंभव
म हस्रैकैकमादाय करवंच मलोचने मूलमन्त्रेण देवेशि चक्रमध्ये नैवेद्यम्
येन गर्भायातं विचेयं मस्मिलोचयनाहिकम् कामेश्रीगर्भजालास्थवह्निसौला
हिका: क्रिया: मूलमन्त्रेण संवित्स्यवामचक्रं समर्चयेत् षट्कोणेषु षडङ्गानि
वक्त्रपत्रेषु मातरः लोकपालांस्ततो दिक्षु वह्निपीठं समर्चयेत् वश्याणदादिदे
णेभ्यर्च्य सहस्रालीपमूजयेत् वह्निपद्मस्थविधिपिवमेमध्ये शैलसंभवे वक्त्रराजेस
मावाहसर्वोपचारैस्समर्चनम् सर्वसिद्धासनैः सेव्यमुपचारैः समर्चयेत् धूपांविसाय
येत्समस्तक कुण्डमण्डपम् विनम् दीपं च दर्शयेत् मन्त्रेण नतो दीपान्वहृदिये मालाकारे
णसंवेष्य मेखलान्त्रियमाहिजे निस्तार्यं च चक्रं पश्चात्सर्वं दिक्षु सम्यक्समये निस्पहो ५८

कुसुमैर्मधु = १

न्न = ३

मंत्रतः प्रोक्तं काम्यं वा होमं समाचरेत् मल्लिकामालतीजातीमधुत्रययोमिश्रितैः
हुतैः श्रीः कुले हि विद्याशीघ्रं प्रजायते एकस्यापि हि मत्स्यस्याशीलाब्जपस्यना
मथ्या जपात्कुष्ठराज्ययुक्तैः करवीरैस्तथाविधैः हवनान्मोहयेन्मंत्री लोकत्रा न्न
यनिवासिनः कर्पूरकुंकुमं देवि मिश्रमृगमदेन हि हवनान्मदनो देवि मंत्रे
णा विजितो भवेत् सौभाग्येन विलासेन सौन्दर्येणापि सुव्रते चंपकैः पटलै
र्बकुलाश्रियपाटलैस्तनापुरम् मंत्री प्राप्नोति महतीं लक्ष्मीमयेज्जगतीमिमाम् श्री
खंडगुग्गुलचंदनमगरुहोमं यतनतः राजनागेंद्रदेवानांगु वशमानयेत् १
सर्वलोकावशास्तस्य भवेयुर्न संशयः लाजहोमालभेद्राज्यं दारिद्र्यम
यपोहितः इर्गोपमत्स्यगोशामक्तं पलाशं मधुहोमतः कथिताः केवागस्यमासेनति ह्यां
श्रीहोमतः मधुत्रययोगेन तु गरुणोक्तविधानतः परराज्यमहाडंगैः समम
स्य वशो भवेत् महापलाशैर्दग्धैर्विषिविषोः सैन्यं विनाशयेत् श्रीचंराजायते राज्ञा
क्रतो होमं च तत्क्षणे द्वीरमधुवचदध्याज्यपयस्त्यक... नावराननने आयुर्बलम्
रोगं समाहृद्धि जायते नृणाम् क्रमेणाश्लीलजे हीरमधुप्यामृतस्य नाशनम्

हु = २

दधिभाण्डिकहोमेन सौभाग्यं धनमाप्नुयात् सितयार्कैवलं होमो वै रिलंभनकारकः कामलैरक्त सौ होमिः सम्भवन्तं पन्निदायकाः

श्री ता ५९ रक्तोत्पलैर्जगद्वश्यं राजानो वश्यगाः क्रमात् नीलोत्पलैर्महाड्कावशमायां ॥
तिलैर्नाम्बथा श्वेतोत्पलैः श्रियं वा बलमतेह्व नामाश्रिये श्वेतैर्लक्ष्मव्यकमले ः
लक्ष्मी सौभाग्यमाप्नुयात् कल्हारहवनाम्मध्ये सर्वसौभाग्यमाप्नुयात् ॥ पु
वेताड्मिहोमेन वश्यो त्रयोमहीश्वरात् मातुलिंगफलैश्चैव होमेन त्रस्त्रिय
वश्याः नारङ्गफलैर्होमे वश्यावश्यो भवेन्निति कूष्माण्ड फलहोमेन वै
श्यः शुद्धास्त्रथापरे द्राक्षाफलैः सिद्धयो ऽपि लक्षमात्रेण संशयः कदलीफल ञा
होमेन लक्ष होमेन भूभुजः वश्यास्तत्प्रामात्या बभूव भवेन्नेव न संशयः ॥ ए
जूरफहोमेन लक्षमात्रेणाभ्रभुजः वश्याविशान्तिसंख्या का इन्मानापरमे
श्वरि नारिकेल फलैर्होमात्लक्ष्म मह्विजोयनेपृथ्ये लक्षमात्रेण मंत्रस्तोय
नेश्वर समसो भवेत् पक्कम्रफलहोमेन लक्षमात्रेण सदा वनमधुद्रपयेन्ना
मह्विलोवश्यमानयेत् पनसस्य फलैर्होमात्लक्ष्येणाशानभूभुजः वश्यामि
वतिद्देवि ध्विनात्रकार्या विचारणा तिलाज्य होमात् देवेशि कार्यासिद्धिः ॥ ४ ५९
वेत्सिय राजिकालवणाभ्यां च ञ्चस्त्रलोकान्वशानयेत् ॐ क्रमेण नक्षत्रे दैविये

59

रा = ४

लोकं वशमानयेत् गुग्गुलस्य च होमेन सर्वदुःखान्विनाशयेत् वैरिणो वशमा
यान्ति चंदनस्यापि होमनः रक्तचंदनहोमेन वश्याः स्युर्मनुष्याः स्त्रियः कर्पू
रस्य च होमेन वागीशत्वं प्रजायते नृणाम् कस्तूरीहोमनो देवि राजानो राजमंत्रि
णः वश्या भवन्ति सकलाः परिवारयुताः प्रिये तिलतंडुलहोमेन धनानि भ
वन्ति सर्वदा शर्करागुडहोमेन सर्वकार्यार्थसाधनम् हेतपायसहोमेन सं
नायुक्तो न संशयः त्रैलोक्यं वशमाप्नोति धान्यासिद्धिर्वरानने नानाविधा
न्नहोमेन धान्यसिद्धिर्भवेद्ध्रुवम् मोचकाम्रैश्च वटकोद्भव[illegible]विनाशयेत्
बंधूककुसुमैर्होमात्सर्वमन्त्रान्वशानयेत् जपापुष्पैः जगद्वश्यं पञ्चबाणपुष्पै
रुमाहनम् बकुलस्य प्रसूनेन सौभाग्यं जायते महत् दमनकपुष्पहोमेन
सौभाग्यमतुलं भवेत् जंबूफलैः स्त्रियो वश्याः कूष्मांडैः सम्पत्कन्यकाः श्री
फलैर्वाञ्छितालक्ष्मीपत्रैर्वा सर्ववांछितं खण्डैः स्तबकैर्वाभिमतया वैश्यानन्मा
मजाः वश्या भवन्ति देवेशि नारिकेलफलेन वा केवलेक्षुनहोमेन वदः स वशा
भयः शृणु देवि प्रवक्ष्यामि मन्त्रानेहवनसिद्धिदम् पुष्पमन्त्रमगज्जकुर्याक्रम

श्री॰
ज्ञा॰
६०

मलेवापिपुष्कलम् ऊर्ध्वंभवाणपुष्पाणियत्नोक्षानिकुर्वन्नेत्प्रिये धानसंख्योलि
लोहविशाजिकायष्ठानसंख्यकः लाजाश्रष्टिश्रमाणाः सप्तद्विनेचकर्षमात्रकम्
तुलकार्धपयः क्षीरंमधुनवनीतंभवेत् मूलफलेमहेशानिकुष्मांडमान॰
लिंगकम् मनःप्रियकदैः खंडैः फलंभवतिनिश्चयात् रंभाफलवन्तुखंडल
वुचेनवङ्गिनेनहि नारिकेलस्यखंडहिस्थलेऊर्ध्वमनःप्रिये खर्जूरैकपित्थ
नारंगबीजपूरैमहत्फल दाडिमंपनसंभद्रमधूकंचाम्रकंतथा गुग्गुलुकर्ष
कार्धंचवधू॰ मेवसंमंभवेत् मनःप्रियाणिसर्वाणिफलानिहवनाय्प्रिये गु
जासमंतुकर्पूरैकस्तूरीचन्दनेनतथा चंदनेवागुरुद्रविकंकोलकेणसमंभवेत् ।
लाक्षागुग्गुलसंख्यामाद्यद्यक्षमनोहरमनःप्रियाकृतीः होमाहीमंऊ
र्णोत्पललोचने एतदाकृतिमानंतुकथितंसर्वसिद्धिकृत् यथेष्टयावतो॰
हेश्रीविद्यायविनायेत् यथाशक्तिजपंकृत्वातद्दशांशेनहोमयेत्
किंशुकैःपापसंघाननाशकैर्वशवाप्रिये नानाद्रव्यैःशुभैर्नतुसिद्धेः॰
वीवराननेयथायथाक्रमात्तुमिलिनेहोमंऊर्ध्वाद्विवक्षणः सर्वसिद्धिसमन्वितः ६०

नाम्नायेज्ञात्रसंशयः प्राणाकृतिंलक्ष्यादेविपूजयित्वात्कन्यकाः कन्यकापू जि
जायेन त्रैलोक्यं तेन पूजितम् बालयां पूजयेद्देवि श्रीविद्यां पूजयेन्नरः कुमा
रीं पूजयेन्नहन्तायोगिनीं पूजयेन्नरः पंचविंशाब्दे देव्यां श्रीविद्यां तत्र पूजयेत् स
वासिनीं तत्र कुब्जाः श्रीविद्यां परितोजयेत् दर्शनादि समस्तानि पूजयेद्धि
वियातिच श्रीविद्यां तोषयेन्नत्र प्राणाकृतिं सख्यावरेत् विद्यासंतोषयेत्स्त्रा
स्त्रीविद्यां तत्र पूजयेत् योषितस्तु नरः कुब्जा श्रीविद्यां परितोषयेत् एवं कृते न
देवी योषित्सर्वसौभाग्यवान्भवेत् इति श्रीज्ञानार्णवे नित्यातन्त्रे जपहोमविधि
समाप्तदशोपटलः १८ श्रीईश्वर उवाच होमानन्तरं प्रवक्ष्यामि येन तत्समयो भ
वेत् ज्ञानवक्त्रमाख्यं कुण्डं स्यात्विस्तमत्रवित् प्राकाभिस्तुवंस्तुवमाद्धतेयवी
रवादिने प्रान्यानोवेदस्याव्याप्तज्ञानवत्यादेशाकोणमेः पञ्चविताल मात्रेण
प्रतर्जं मनविपते मायावर्णेन पह्वेणवर्तेन सर्वं जेवष्टु सोहमात्मा स्वरेशावि
प्राणान्देवतानाणे प्राणाख्यपवनोद्देवि हृदयस्थान मंडिरः पापीरव्याप्यसक
लचराचरसर्वस्य हेमस्वरूपो विज्ञेयः सर्वोत्कृष्टा सर्वविसनः बीजं तस्य वना

श्री
ज्ञा
९१

यस्यानुभूतिः प्रकाशोपलक्षिता प्रकाशोऽस्मात्सो देहभावो भावं वेद न संशयः उक्ता
लवक्रमभेदेन घटाकाशं यथा घटे हंसानेपरमेशानि आकाशं व्याप्य तिष्ठति व
भवति भिन्नत्वं आकाशो भिन्नतां भवेत् तथा देहगतो जीवो देहनाशे वरानने
व्याप्य तिष्ठति सर्वत्र तस्माद्ब्रह्म परं महत् आत्मज्ञानेन या [illegible] तिष्ठति च श्रुणु एव
स्थिये अतनात्मेति किं नाम तत्त्वं परं महत् अतः प्राहेन देवेशि ब्रह्म सम
ह्यं सकलकामं परमाणुस्वरूपिणं सर्वव्याप्य विजृम्भते अतः [illegible] गर्भमात्रेण वर
वाप्यस्थावरम् व्याप्नोति सकलं यस्मात्तेनात्मेति गीयते अयं ब्रह्मस्वरा
त्मा नैति हि योगिनां स्थायी यथा भवेत् भावयेत्तं वरारोहे निर्गमागमपक्षयोः १
स्थितं [illegible] बिन्दुत्रयविलोचनः यतः परमहंसत्वं सोऽहं [illegible]
तिष्ठति [illegible] जायते क्रमेणाकमले [illegible] आकाशं पवनो वह्निः ज
लं पृथ्वी वरानने पंचकस्मात् [illegible] बीजमुच्यते प्रविश्य [illegible] सरो
[illegible] पंचकमले [illegible] विहारोऽस्य
[illegible] मायामयो भवेत् अयमेव महेशानि [illegible] यदा भवेत् सं ९१

61

ह्यात्स्वरूपेऽहं सज्ञानदात्मानं शुद्धधीयेन पाहितं नस्यनात्स्यैव मोहमात्मा प्रतिष्ठितः
परमात्मेति जानीहि स्वरूपमेतदुदाहृतम् ज्ञानात्मा कथितो भेद्यः साक्षात्मात्म
स्वरूपकः येनेदं ज्ञायते सर्वं सामान्येन वर्तते चेद्यः सूर्यो यथा देवि जलं लोके
वद्दृश्यते न ह्याहिज्ञस्य देवि सीनीरहीव प्रभो दिली केदमेवेदं नैभिज्ञानमवेद
सजेद्धिजे सर्वसाक्षीत्वथामद्वैज्ञानात्मा प्रतिकीर्तितः ध्यानात्मा तात्त्व परमज्ञा
नात्मा नः प्रकीर्तितः यत्स्वरूपे हि विज्ञेयं वक्तव्यं ध्रुवर्तते ध्यानेदमेव ज्ञात
सा विंडं त्रैव लयात्मकम् यथं मात्रायोगेन तु रूपं त्रयात्मनेदमयं सदा पराहृतम्
येसर्वज्ञानदीपविज्ञाभिते संविद्ग्रोङ्कुनेहेविप्रपंचं हृविसंकटम् शाहा
त्वंमानन्दकास्वरूपमहत्तां विराजितम् प्रहत्तारोहुते मत्रानि घघाहेवस्य जायते
गुरुप्रपापेहावेदैविकृमाकृतेहविः प्रोय संकल्पश्रुविकल्पश्रुयं भायं मो
हविज्ञथा ज्ञयाम्यो रसप्राति मत्रातेविमलानन्ते मूलविद्या ब्रह्मरूपाख्या त्वा
तत्त्वंनतम् विधानवाश्च रेस्वशाद्वस्य ग्राह्यनदेशिकः यमो यमस्हाविदीमेशा
माग्रोमनमास्कृत्वा सङ्गमाथवन्नानात्रेल्यमतहात्मे जुहोमहम् प्राग्रिजाया॰

श्री
ज्ञा
६२

त्रिलोकमंत्रो विद्यानेकथितस्तव । प्रजपेन्नैव हृन्नेत्रे देवि सकलं निष्कलं जगत् । येन हीं
मम तुष्टे देवि सर्वपापनिकृन्तनं ॥ एकाक्षरकाद्यं हस्ताभ्यां मवलोक्यामं नीलकचम
यमाय मोकलाक्षरहस्तनीचकैांसहोमहम प्रागेजायान्त्रिलोमंत्रो विद्यानेस्थि
तस्तव निष्पूर्वायथादेवि जायतेमंत्रविमनः नरात्मविमयः साक्षात्केवलं
ब्रह्मरूपकः इति श्रीज्ञानार्णवे नित्यातंत्रे श्रीशानन्दहोम विधिर्नाम अष्टा
दशः पटलः ॥ १८ ॥ श्रीईश्वर उवाच होमादिकं तु सकलं कुमारीपूजनं वि
ना । परिपूर्णफलं नैव सकलं पूजनं भवेत् । कुमारीपूजनाद्देवि पूजाकोटिफ
लं लभेत् । पुष्पं कुमार्यै यद्दत्तं तेजः मेरुतुल्यं भवेत् । कुमारीभोजनं येन त्रैलोक्यं ते
न भोजितम् । कुमार्यै यज्जलं दद्यात्तज्जलं सागरोपमम् । प्रतुन्नमीनयेन कु
लशैलसमं भवेत् । एकादशाब्दात्षोडशाब्दहीनाः कन्यकाः पूजने शुभाः । विवाह
रहिताः सुशुभ्रभमर्दोनरोमिञ्जिता । विवाहितास्तु देवेशि कन्यापञ्चकुमारिका
सर्वासां च महासौख्याः संप्रदायेच सम्भवेत् । कुमारीपूजनं देवि कुमारीमन्त्रका
भवेत् । तत्राभेदं न तेनैव श्रीविद्या च प्रजपेत् । नैमित्तिकं प्रवक्ष्यामि येन च ६२

62

ब्रह्मयोत्रुपः निर्विकल्पस्य देवी देवी षोडशाख्यस्य स्वरूपवेदिने सर्वयोगादिविनि-
र्मुक्तः सर्वज्ञाः साधको नमः तृतीया या गायत्रि उक्ता तेन वचसोऽजायते प्रिये ग्रही-
पात्रेव फ्रिस्वर्ण सोमामृतमये शिवे सोमामृतेन हजानीयाज्ञात्वा द्रव्यमयं सदा
सविकल्पस्य देवेशि शिवगणानुक्रमभेदनः कथ्यते द्रव्यभेदस्तु क्रमेण वरवर्णि-
नि हीराज्यमधुमैरेय द्रव्यभेदा भवन्ति हि सर्वजन्तेव वारो हेय यत्तदोषाल विषु-
ते ग्रथमे याद्दियन्तेषु वाहेहन्याक थमवेत द्रव्यभेदा वाराणो हेवहृवः संति
भेदिनः जले हीरे हृतं मद्धे मधु मैरेय मैहवम पोष्यनक भव यन्यासे भवेत
कनिमिनम सहकार भवेद्विविधियं बहुभेदनः साधकेयमसंस्कृतादद्रव्यं
मासीन्नुलोचने ज्ञानेन मस्त्यानेन महापानकनाशनम् अयहृत्या स्वगापा
नस्वगीसयादि पानकम् नाषायेन्नज्जना हे वृनि निर्विकल्पः स्वमंत्रविन्त वि-
चारयन्नदा सर्व मैत्रीचवाचवेदिने जलजलेषु सिद्धिं वटमागासमानयेत (
स्यापितेदावसमाहाजले जीवसमानिनम हीवन्तजीवस्तनस्यमासेन संपाय
नहायनेन दानव्यन हृषिदं घिनं ज्ञाविन हस्ता पन्नवती नारी वंध्या प्रेष्यान

श्री·
ब्र·
६२

नःप्रिये वर्जनीयाश्च यत्नेन रक्तनीयानि द्विजातिभिः मादनं फलं तत्र संप्रदृश्यं मे
धा द्विजातिभिः संमादकत्वाद्देवी धीवोद्भवं सेव्यते भुवि: पुनामि वनितास्तिकं
विल्मवैलीशाटिकं प्रिये वदयाम्य गुणाणस्तु जायास्ते समुद्भवः शमीहृदये
धावद्भिन्नयासे दारिनिष्टति सर्वस्मतेषु विलानेतान स्वदेशको नमेः कास्य
दिमयत्नाद्देव मकटौ वक्रिकध्याने नत्काष्टरस्वानेनैद्रनूतेन ब्रह्ममयं जगत् पा
पपुण्यविनिर्मुक्तं तानेमेन द्वतानने किंविडलामपश्येन ग्राहमेतत्त्वे पृव
ति यत्नाद्विपुत्र नीलोत्पलानकौत्र महा भवेत् मादनं वस्तु सकलं वर्जयेत्
मधुराद्विकं कलंजपानकौ यस्माद्भ्रमी ब्रह्मविदां वरः यमायम परिष्यगीत
कलं पिपनिवृत्ता विण्मूत्र संगो रजो वापि यस्माक्तिसकलं प्रिये विचारयः
मूत्रं पवित्रं वा हि केवलम् पुनो ब्रह्मविजानीयात्तत्सेन यत्समसुद्भवः ना
ना विधा हि देवेशि देवं नाजीवा प्रयत्नं न पुरीषं केन जायते नानाविधि
हि देवेशि देवताः सलिले स्थिताः तेनोदकेन यज्जातं मूत्रं केन च जायते गो
मूत्रं प्रापणं देवि गोमयस्यापि भक्षणम् पायसं तेन काथितं च सह न्यायो विमो ६२

63

वनम् मलोत्सृष्टे च यद्देहे सो भोगानि देवन संशयः स्त्रीरजःपरमेशानि देहस्थैनै
वजायते कथं नद्रष्टाणेनेन शास्त्रेन परमंपदम् गुरुस्य च बीजं च बिन्दुश्चिन्त
मियीयते बिन्दुस्थ परमेशानि कायो योगाशीवद्रूपकः शिवनत्वेवसास्यादि
द्रष्टाणानामिबेनदा पुनःपवित्रं देहस्य कारणे केन निर्घेते ज्ञानमार्गेणसक
ल निर्विकल्पस्य देवि विकल्पस्य महेशानि पापमापजायते नरः मातृग
गर्भस्थबीजं च राशिस्र देवन संशयः इन्द्रियाणां विलाल्यस्य देहस्यान्यपिव
न्मले निर्विकारनयानत्र भवेच्छ्वासो न यथा प्रिये भगलिंगसमायोगे जन्मका
ले भवेन्नदा कामले सो यदा देवि कोनस्याद्दुष्कृतलयः पुनरेव यदा
यस्य वासनाक्रान्तिनाभवेत् तन्नद्रष्टणामप्युक्तामनन्नावेश्च भवेत् पवि
त्रं सकले भद्देवासनायश्चक्रान्तिना पुनरेव तादृशपात्रस्य प्रतिष्ठानाभवेयत्पा
नः पर्यङ्करत्नवर्यस्य हेमरौप्यादिनिर्मितम् विशुद्धतामवाप्नोति ज्यलिङ्कोन
नियोजयेत् शुष्काणाकीर्णमध्येवक स्वस्तरजस्तथा मद्धकादीलनाहेविद्वप
श्रीपरिशीलजे मद्धकेसजयेदादो हृद्धकालाग्निसंतकम् प्रायाश्चितिक्रमं चन

श्री॰ यानेनत्रवराहकम् हंस्त्रीवायिसंत्त्यासिंपुसर्णापंचकृजयेत् विनामणीतुहंनत्रवत्
त्र॰ वेयेद्दिसमर्वयेत् मर्णापीतामृजेकेदनालंपमदलनत्था कुमणीवसंपुस्पक॰
६५ णीकाघृजयेन्ननः मंचकेवसमस्यार्धोनत्रयाद्वनुष्टये धर्मज्ञानंववैराग्यमैश्व
र्यंचक्रमाद्यजेत् धर्मवीमृजेयुरेनान्नन्यादानासमीपके श्वान्मानुराज्ञापवमज्ञा
64 नाज्ञानः क्रमात्ततः पीठशक्तिनतोन्यसबालायाः परमयावि मंचस्यागेध्रम॰
धृज्यगुणत्रयमर्थाद्येयेत् हलीमलकणिवप्यासर्वलक्णालादिनाम् नानाः
लंकारंमणीसवेशाद्यावरेडभां सर्वाणसमलक्न्यग यमाल्यादिनार्येयेत्
मांचकापरिसंस्थाप्यगुणात्यामाद्दिकावयेत् भवेनशृङ्गारादिसकलंकन्नारेवी
समनयेत् मजयेत्स्वमश्रानिपंचकामसमावेलथा वह्निकादीश्वरादिव्यमृजये
त्कोहिहेनवे माननकोविन्यसेन्नसादेहेकामशराविनामं त्रिकोणेविलिखे
मृप्रिनततः मृजाजयेत्क्रिमान् त्रिकोणमध्यबालाख्याकामेशीपरेमृज
येत् गणेशंचव्रकुलांयमतुंगलस्मीमदवनीम त्रिकोणेश्रुवसंमृज्यवस
लेमदनशिवे स्तनयोः मृजयेत्पश्चाद्रवितस्याः कलायवम् दक्षिणादारिम् ६५

षीहिस्रेदले पार्श्वान्तः पूजयेत्सर्वाः कालावैकामसोमयोः ज्वालामीनीमनेखे
वष्ट्रान्तिः कान्तिर्मनोरमा मनोहरा मनोरमा मदनोन्मादिनी प्रिये मोहिनी
दीपनी चैव शोषणी वशंकरी रंजनी सुभगा देवि षोडशी प्रियदर्शना
षोडशान्त्वस्य संयुक्तान्यनाकामकला यजेत् षडावरणावसन्तुरनावरानि ग्रीन्ति
लयान्तिः अह्निः सोम्यामरीचिविद्युत्शैल ज्ञेयं शुमालिनी धूमिकाधारिणी
चैव ख्याता संक्रान्तिमण्डलः त्रयान्तस्मन् नैवैककलाः सोमस्य षोडश सैवेदेव
पूजयेत्सर्वे कार्यार्थसिद्धिदाः बालास्तेज मन्मन्ते स्याः सम्पूज्य नेत्रन
म् पश्यामदनगेहेन्तु पूजयेत् मालिका त्रिकोणवक्रगे गुप्तवामसवुसिर
द्धिप्रदायकम् सर्वं नेत्रमयं मध्ये देवकेशगमे पूजयेत् सर्वपश्चिमयोगे
न श्रीविद्यानवपूजयेत् मण्डादिकेसम ध्याय नाभूलान्ते वनेतन्त्रम् नावव
भुवनेश्वानी महात्रिपुरसुन्दरीम् नमः श्रीवायुविद्ये यदभगिणापरिकी
र्तिनः श्वनयाविधयादेविस्ताश्रीवेपूजयेत्प्रिये यजेत्तत्स्वहृषाचोपस

श्री॰ घोचामेश्वसंज्ञकाम् निष्कृतिस्त्रुशिलिश्वाश्वविद्याशंगानिलयैवत्व यांत्यतीनांस्य
ता॰ मेस्त्र्ज्याः षट्त्रिंशावरणेयजेत् ममग्रविद्याश्च त्यार्यनस्त्रिकोणेश्वशुजयेत् मध्ये
९५ हृषणोयोदेवि गंधपुष्पाद्यान्ननाहिभिः निवेद्य नस्येहृतं च विजेतं ह्रियमानसः ९
सर्वसंस्तोभिर्णीशुद्धांबद्धायोनिं प्रचालयेत् संस्तोभिण्यात्थवाहे विगजहला
व्यमुद्रया उष्वैह्यग्रमालांवर्णाविणीबीजश्रुत्सुरत् प्रबद्धासंनवारोहेयाव
देतः प्रवर्तते रजोशुक्ल्ये रजः सा तां क्षोदिदेवनसंशयः पक्षाभिः पक्षमेपाणि
बीजे पुरुषबद्ध्यते सर्वसास्तोमामरसंघावशाक्तिमयेवतः नयोयोगोमा॰
हेशानियोगयवनसंशयः मीकारोमेयितुमयल्लंव छ्नेवनेभवेत् नाव
देनदनाख्यत्रपुष्पाणि विविधानि च क्रसजेत्तु गायनेस्व्वालामनेहवनेभवे
त् शालिंगनेनतुकस्तूरीकर्पूरेणत्रुसुम्पादिकं मथनेनर्पणोविद्धेवीर्यपाले
विसर्जनम् पामेवेलन्तु कस्तूरीकर्पूरजसाप्रिये बीजामृतं पंचवस्तुपं
निवेदयित्सद्रि प्रत्यपात्रेषुनंतुष्टानिनिर्विकल्पः सदानवः श्रीविद्याऽ ९५

65

समभ्यर्च्य परब्रह्ममयो भवेत् इति नैकार्थिनं ज्ञानं संसारसंधवानने सविकल्पस्त्वम
नेनैव पापभागी जायते नरः विचिकित्सापरो मंत्री जायते गुरुतल्पगः एवमेव वरा
रोहे निर्विकल्पः सदा भवेत् इति श्रीज्ञानार्णवे नित्यातन्त्रेऽन्तर्यजनं नामैकोन
विंशः पटलः १९ श्रीईश्वर उवाच ज्ञानदीपावलीमियेन ब्रह्मसनातनम् एका
न्ताविया गतोहं सर्वविष्णवीरवंदिते इच्छाज्ञानक्रियाद्यर्थविनेस्वभावान्विते च
नयापरमेश्वाने तत्त्वज्ञानमये शिवे पर्यंकेवरूपार्थस्वर्वदेवपरमंडिते ज्ञाना
नंदात्मपरमज्ञानात्मपरिभाविते तत्पदार्थं त्वंपदार्थाद्वैतपदार्थस्वरूपदे
पदाद्वैतद्वयमेतत्तज्ञानस्वरूपकाचाकम् पंचारूढमये पद्मषट्कैर्मंडितेसदाम
डिते स्वमनोबाह्यस्वभावोपरागत्रयस्वजये जातिभेदः कुमारीणां वर्णवामा
वंदिते हाकिनी राकिनी लाकिनी काकिनी शाकिनी डाकिनीश्वरी वर्णवियाद्ध्याहृदयस्वरूपे
स्वाकलावृताः वैखरी हाकिनी नैयायस्थूलाय स्वाद्धशानने पर्यंकेस्वायनेसर्वं
ब्रह्मांडपादिमंडलम् वर्गाष्टकेनदेवशीलनेतदिगगनसंचयम् तेनैव करिणी

श्री· शोकामयोमायांशांतिनीभवेत् शांतिनीतत्तथाभद्रे विशुद्धापापवर्जिता सर्वदेवाशि
ता· यामाहिशांतिमोवस्यशोभिता यथावतस्थितारातामध्यमायावबलरी विद्धिएया
९९ धेऊगोहेवीमहाहोविनाशिनी तस्याः फलवरारोहेसर्वशक्तिमयसदा शिवया
क्तिमयंदेविपातिचैतज्जगत्त्रयम् तेषु सर्वेषु पश्यंतीजीवेषुपरमाश्रिया परव
ह्माणिसंलीनापरासापरमेश्वरी तोहूतीनत्रसंयुज्यसमायुक्तसमैः शुचिः
तदंगेषुकलाः सृज्याः क्रमेण सर्वदेहिने पश्यतीतुपराज्ञेया हंसस्वच्छविकासिनी
हंसोदयेनपक्षाहितयकामसंकोचमाइजे विकाससमेतिसाभागयेनयोवस्त्वविना
शानः परात्मकाशामायांतिपक्षितीतमनोभवेत् तस्मादेहेवरारोहेकलाः सृज्य
क्रमोदुधा विकलासकलाशांतातिकलासविकलातथा शान्तातस्तुकलाज्ञे
यास्तुतत्त्वःपारिकीर्तितः लीतकसोहकलापरमात्मकलातथा विद्याकला
स्तुतकस्यकलाविज्ञेयाशान्तरात्मानि विद्यासंतोषतान्तःशिःपरब्रह्मप्रकाशिता प
रमात्मकलाज्ञेयाः संलीनाः परमात्मनि लयः शांतिकलाबोधकलाव्यापिका ९९

66

लापरा ज्ञानात्मनः कलातेयाख्यनमः परमेश्वरि कलाषोडशात्मा देवो योऽस्ति श्री
यात्तु संस्थितः षोडशात्मिका ब्रह्मरूपा कलाषोडशाह्वयिणी आत्मयोगस्वरू
पेण त्रैलोक्यं रचयत्यसौ आत्मा जाग्रद्रूपोरूपः स्वप्नावविश्वरूपकः शुना
त्मासत्वरूपः सत्त्वपररूपश्च समाश्रितः अतपवरजोरूपस्तमोरूपः परःशि
वः परमात्मा हि सोऽश्वरूपः संहारकृत्तनः नेत्ररूपस्तु विज्ञेयो ज्ञानात्मात
त्वदर्शनः एताः कलावरारोहे परादेहेष्वकाशायेत् तत्त्वदर्शनं ज्ञानी हि
गुरुवक्त्रप्रसादतः तत्पदार्थो हि वाक्यार्थं उच्चयुग्मक्रमेणापि योगेन्द्र
परमेश्वानि नादो ब्रह्ममयो भवेत् नादत्वमर्पणेनायो नित्युग्मक्रमेण
तु योगेन परमेश्वानि नादो ब्रह्म वरानने नादत्वमर्पजेत्सोऽवेविष्याल
नस्प्रायः तत्रवशान्ति सप्तजप आत्मलिङ्गोऽविवचज्जेत् परस्परभावेन तु
स्थानेदरसोभवेत् तत्संमननमादौ विवहन्नासानमस्तत् सुधांशुनेन संयो
ज्यतनः श्रीचक्रमर्चयेत् पञ्चतत्त्वसर्वाणोदिवस्तु मुक्तिवल्लभं ... या

श्री घोतितस्मादेवविविनर्हतीप्रमादतः अस्मात्वंदमयंत्तानेकथयामितवानघे
ज्ञा नवाग्रणावाग्रणस्तनद्रुः क्षत्रियस्तथा वैश्योनवैश्यः शूद्रोनशूद्रस्त
६७ परमेश्वरि वंडालोनैवचंडालः पौल्कसोपुल्कसस्तथा सर्वसमाविज्ञा
नोहिपरमात्मानिनिस्पृयत् आकाशात्मनितिनलोयतिनिन्नमर्गोणगङ्गानि
ग्रामसमध्यगानेमवैविषष्ठ्यात्सूत्रादिष्टातिनम् मृतगोश्वानमार्जारखरादेस
यितानितान् समस्तमपिदेवेशिगागायामिलितेयदा गंगास्वतेनदेवस्य
कालष्येनैवतिष्ठति तथासांभ्रुमयेत्तानेसमस्तास्वेजेनषु सर्ववर्णेषु
विजेसमस्तानात्रसंशयः यथासूर्यप्रकाशोयंसमस्तेनैववर्तते उत्तमसत्ता
यिवान्यसूतमः संहतिहाणात् शाववेदेरूपसन्न्यादिवर्णेस्तकेवकर्दम
ग्रत्नपवसहेणानिमंत्रीसर्वसयोयदा सिद्धिस्तस्यैवदेवेशियाप्रीग्रवेः के
पयाशिवे नस्मात्सर्वप्रयत्नेनश्रेयोर्थीसमहत्प्रमेवतु इतिश्रीज्ञानार्णवेनि ६७
त्यातंत्रेह्तनकायत्जनविधिर्विश्रान्तिः पटलः १ श्रीईश्वरउवाच देवि

विधिं प्रवक्ष्यामि येनाशेषः फलं भवेत् देयं नो सकलं देवि गुरवे प्राणसंयु
तम् यथेष्टं स्वर्णादि पट्टवस्त्रसमुच्चयम् हयशाक्रोलितं द्वेवा ज्ञानाय
पसमुच्चयः प्रेतो दीक्षा तु यः कार्या येन सर्वं तत्ता भवेत् दिव्यं ज्ञानं यतो दे
यात् कुर्यान्नाय क्षयं तथा तस्माद्दीक्षेति नामास्याः सर्वशास्त्रेषु संमतम् १
पापिने कृपणाय चापि शाठ्याय बहुभाषिणे दीनाय चावहीनाय मेवदेव
पराय च निंदकाय चमत्कारीय तीर्थद्वेषकराय च भक्तिहीनाय देवेशान्
देया मलिनाय च दानशीलाभयप्रकायमायुर्वीर्ती तीर्थचेतसे संमार्ग
वर्तिने एते देवद्विजपराय च दीक्षा देया वरारोहे अन्यथा पापभाग्भवेत्
अथ वक्ष्ये वरारोहे दीक्षाकरणमुत्तमम् मन्त्रस्यारंभणं कुर्यात् दीक्षाकेसम
ये शुभे शुभमासि शुक्लपक्षे शुभवारे शुभोदये शुभे नक्षत्रे योगे च ग्रहणे
चंद्रसूर्ययोः नवरात्रमामहायालिग्रहणे चंद्रसूर्ययोः मंडपं च ये दीक्षा
वेदिकां तोरणादिकम् मंडपे वेदिकोके नाप छोला वक सह स्याने दी
पमालावलीरम्याननानायूपस्तम्भ उपविनाम सिंहदगो मालाभिर्मेद्विने विज

श्री विघ्ननमः वेदेकायो वरारोहे ॐ क्रमेनाथवारिये सिंहवरजमावाणिविलि
स्वा विष्णुक्रमनमम मध्यचक्रे वरारोहे नवकोणविराजितम् चतुरश्रचसं
९८ लिखेत्सर्वर्णिकलशानव रोग्यनाशादिर्विनानुतिकारविनाशवा जे
लष्टगणि लिखेद्भोभाषामणरत्नेः सष्टदिनाव फलेः शुभेषु सम्भगान्
योनवचविनान वषिान्यायष्टकनत्रवस्र ॐ मेषु पूजयेत् मध्य ॐ मेवरारो
हे श्रीविपापदि पूजयेत् क्रमसमसमभ्ये ॐ मायायवेनयजेत् सवा
सिनेभोदु श्रीरूपचारैस्तान्तौ मूलेद दक्षिणाविनैः गन्धदीपोपहारैस्तुभक्ता
देवीसमर्चयेत् क्रमेसमस्मध्ये ॐ मायुर्वेयजेत् पदाक्षिणात्रमस्कारा [illegible]
नासप्रार्थयेनन: शिष्या भोफलं सवैवें ग्रातेः स्तनः सवासिनी वा
ल्पणा स्नुयोगिनो विविधानापि पूजयेत् मेषा पुष्कि शक्ति फलामये
नदेंगं हवनेन ॐ योन्मे पूर्णान्तेमिहेतवे प्राणेयत्सो [illegible]
गीतमंगलैः नानावाद्यैरुपस्मगोवेदध्वनिसमन्वितैः पंचगव्यन पृष्ठो [illegible] ९८
[illegible] लनः श्रीचक्रवामनः विनीतं परमेश्वानि प्रासनेपूजितेन्द्रावे शा [illegible]

दिनं दिग्विवस्त्रैर्गंधमाल्यादिचर्चितम् सर्वशृंगारवेषाढ्यं शिष्यं नवनिवेशाय
त् संकल्पपूर्वं संशोध्य पीठन्यासक्रमेण तु नत्वासनं स्थाप्य देहे ऊर्ध्वादिकं व
थ सर्वकम् ...न्यासं द्विधा तद्विधायाथ देवावतारनं मानसं काम्यं विधानं स्मिन्न्या
यं कमलविधया विन्यस्य वर्णादेवीध्यानात्कुंभविनिक्षिपेत् प्रावाहनदीपैर्नैवे
द्यैर्लिंगविन्यासमंत्रराजकम् स्वांगपंत्रेस्वजं पंत्रे श्चैवा स्ववलसंभवैस्म नीवलीवा
ह्यं गंधैस्तु नन्द संयोगात्स्वीयेन शिष्याः संयार्यैनरी भ्यो भक्त्या निश्चलमानसः द
द्याद्दक्षिणां संयोज्य गुरुस्ते जलानि निक्षिपेत् पश्चात्कर्णे वदेद्दीक्षां स्वनायकमन्त्र
र्वकम् शिष्याः संयार्यैनो विद्याफलं तत्फलनामेव स्मरेद्धृत्स्थमनसानतः सं
पूजयेद्गुरुं श्रीगुरोः पादुकां तस्य पिवेन्मातोदकं शिवे मीमांसागरपर्यन्तं तीर्थो
नि यानि वा मया नेमर्वं सन्निवेशं श्रीगुरोः पादपंकजे श्रीगुरोः पादोदकं तीर्थं
थं सर्वतीर्थं नमोऽनमम् नित्यस्मानं संयार्यं सर्वपापप्रणाशनं इति शिवेश्रीचक्रपादाम्बु
पश्चान्निम्नं पिवेन्नरः निर्माल्यं शिरसा धार्यं स्वदेहे ... चक्रे प्रसादं श्रीगुरोः याप्य
शिष्य वरे विसर्जयेत् गंधपुष्पैर्गुरुपादान् नैवेद्यैश्च ... ब्राह्मणैकं ...

श्री: ज्ञा: ६९

लैखन्नसंचयैः विविधाभिरत्नमालाभिर्गीतजाप्यवसमानितम् स्तोत्रैर्जपहारामत्रगणाध
निवेदयेत् नित्याभिस्तोषयेद्भक्त्या प्रदक्षिणक्रमाद्यपि ततः स्तोत्रगुरुः श्रीमान्देवेशि
शक्तनाथेयेन् षडध्वश्रीरूपप्राचक्रेन समन्वितं विविनयेन पालोवच्छहस्तुविज
लेनापर्यसंदरि कलाकालासमभावाधदेवीसजलाभिषचयेत् दृष्ट्वावलोकयेतत
हृष्टाहृष्टेन मेलयेत् घटाशक्रमणं क्रियाया वविघुलतामवेत् उपदेशक्रमोदे
विकाशिलातवसायतम् प्रथाभिषेकवत्स्याभिषूर्णतापुयतात्मताम देवीमनु
हमक्तानाधिष्ठ्यात्माहितकामया उपयोग्यमहेशानि श्रीविद्यामन्त्रमातिहैपंच
पने हृतनाटैलाद्युपिसमक्रूर्वेक्ले क्रमनोगुरुः षष्ठ्याजलिपव अभोपाविवि
निवेदयेत् ऋषिकेदादेवतावीजशक्तिकीलकं ध्यानमन्त्रान्वाहृत्तिमातृका
क्रमसंयुतम् पलवान्वृषि मस्यापायिसिद्धे वेस्त्रेष्यसर्वपस्तै यातविद्यामम्यावि
द्यांचमन्त्रनावरणीच श्रीगुरोः पादुकाविद्याषडुशीभिषचयेत् पंचलक्ष्मी
कामदुधाविद्यासिंहासनीनथा षष्ठीमन्त्रात्मकेवीक्कास्वविद्यायावतानने प्रभि
विवेनयावोक्कात्मलविद्याहिंदानकामं प्रावेशायपदेशेवि भिषिचेत्स्त्रेष्यमन्त्रयं ६९

यैनि नैः समयविद्योपचलनाथान्नाथदेवताः देवीनानि समस्तानि नित्याश
क्तिदेवताः श्रीचक्रदेवता दिव्यविधिचक्रभवाणिणा ग्रासैस्महाभस्मगैण
सहितैः यानिक्रमेणान्न स्थलविधेयाद्धनर्जस्याग्रहोमवतानशीवे ग्रस्तकस्मयारी
वैसमावेशायहृदयपद्मनृग्रणाविद्यामस्तश्रु यैषाव ॐ भोः हृकेनव स्नापयैश्च
घास्वधीनारक्तवस्त्राणिणायवेयेन गन्धाद्यैः समस्तपञ्चाधाननिहोमेस्समाच
वेत्र मध्यपुष्पैः दलैः धूपैः निलयवैते शीवेकुतेन मधुवत्रयसंपुकोसिह
फलसमन्वितैः महाफलाष्टकेदेविकथयामिनवाग्रनैः कुष्माण्डमान्
लुगाचपनसश्रीफलनया नारिकेलचनारंगकपित्थयाम्रकेनया सू
ण्याकुतिनिनतोदेवावौघहुनेनपावैनि ॐ मातेः सृजयेत्ससशाक्रान्तनिक्रमेण
न्व हवासेः समस्तभ्रूचयथानिभवविलासम् वज्रकायागिनीहृदास्वियाव
दपनायणान्न सृजयेत्स्वायसैः शुद्धैः नानाप्रकारसंयुतैः पंचमकारसंयु
तैः संप्रज्यविधिवंशुद्धा मैत्रैः संतोषनानि भिन्नाह्वलेदेहाद्दिणाज्वितैः श्रा

श्री॰ ज्ञा॰ ७॰

70

शिवं शार्थयेन्मन्त्राह्वेदमन्त्रैश्च भक्तितः गुरुं संतोष्य विधिवत् पादुकाविषयाशी
र्वे संस्कृत्य देवदेवेशमाम्नायक्रमपारगम् गुरुं स्तोत्रेण वै देवि पादुकाभिः
सुसंस्कृतं प्रणम्य पंचभिः श्लोकैः पादोदकं पिबेत्ततः वै गुरुपादोदकं पीत्वा
यत्नेन गुरुदैवतैः प्रसादं प्राप्य गुरोः प्राक्स्वात्मस्य शुद्धिं विधिवत्प्रयत्नेन महा
ततो गात्रैकाद्येन्द्रकृततः श्रीवै ततः सामयिकैः सार्धं चक्रक्रमेण मा
नदक्रमं चयात्रेषु मन्त्रैः शिष्याय दर्शयेत् श्रात्मसमर्पणेन गु
देवतमंत्रकं नदक्रकवर्णयोगानुकृततः प्राप्येयत्नवै विधिः
वद्वागात्रे वा समर्मे गात्रे सर्वसंत्याज्य रहस्यं गुरुतः प्राप्य कृतार्थो
भवेत् दीक्षाभिषेकतमोगमानि गुरुं सेके तत्केतृणा
मंत्रसेकेन तं केदेवि समयाचारमीक्षते इति नैकशः
देवि एवं दीक्षाविधिमत्र तमसमाभिषेकं महादेवि
देवि श्रीगुरुं वै वनयामहे पक्रमे संनिधौ

३॰

त्रिकालं यत्समेतुकृत्स्नं देशानवगाहेनतत्र वा नयाय विवर्तयेत् ॥ इति श्रीज्ञाना-
र्णवे नित्यातन्त्रे द्वितीयाविधानं नामैकविंशतितमः पटलः ॥ श्रीईश्वर उवाच
वेधदीक्षां प्रवक्ष्यामि शिष्याणां मोक्षकारणम् सद्गुरुस्पर्शमात्रेण शिष्यानेव
सिद्धो दृष्टाहिकैः त्रिभिर्वा वर्षमासाद्यो कार्याकार्ये नियोजनात् समस्त
सवीर्यं तेषां सद्गुरुः सर्वं परिहरेत् शुभाशुभैः कर्मकार्ये हे देवि वाक्काय
संभूतः यदा शिष्यो भवेद्देवि भक्त्या संलीनमानसः तदा विद्यामयस्तात्रे
शिष्याय प्रकाशयेत् स्पर्शने बोधने निष्ठालक्ष्यमध्यात्मदर्शनम् ध्या
नेनमात्रयोगेषि लक्षणानि क्रमेण तु यथा ध्यानमयूर्णात्रे स्पर्शनेनाको
वेत्रुभवेत् तथा श्रीसद्गुरोर्देवि दर्शनात्समो भवेत् वीक्षणाद्योगिना
मापि: कृपया तत्समो भवेत् श्रीगुरोर्वीक्षणात्सिद्धदृश्यते ३२ केला-
वर्णापि पुत्तलीसंभवति शैलजे तदा वेधो भवेद्देवि प्रकृतिर्मस्मनस्पृष्टानि ३१
स्तेन समस्ते मासि ह्येलवणे वापि रकम् सागुज्यपदवीगाम्याय वेदपादे नम

श्री॰
ता॰
७१

सर्वज्ञानेनतद्रूपत्वं विद्धि पंनरूपतनरूपाति । इदं तानेनमिदं लीर्थे सत्यासत्यविचारित
म शीलतेवासक मोतिनस्मिरहेयणावदे कृपया श्रीगुरुः शिष्येकदेश
वाखिलोकवेन दर्शयेत्स्वात्मनो रूपं चक्राणां भेदरूपिणां तानात्मानमा
समानं वेदयदीताप्रकाशितनम घटमुद्रूप श्रीचक्रक्रमात्स्वप्रकाशायेन
मूर्धिनमस्कदेशताम् श्रीचक्रेन विचिन्तयेत् । हृष्टावाक चेयेन नुदस्पाद
हि नमेलयेत् । सत्तासंक्रमणाद्रूपाधावाद्विस्थूललाभवेत् । तेसूक्ष्मत्वलाभवे
बोधः शून्यशून्यविवर्जितः । शून्यं शिवमयं वस्तु परुषः परमेश्वरि । सूक्ष्म
त्वप्रासंकेतिन्याहि प्रकृतिः परमेश्वरि । शाक्ताधिकारजः स्थूलस्तेयोगा
दिनयोधरा सद्भावस्थानदातेयायोगः शाक्ताधिकेततः । शक्तिजाता
दितिख्याता श्रीवाने स्थूलताश्रिये सद्भाववित मतदेः कार्यिनामिस्थ
ताशुनः रुणाचयनकार्येनेजान्तमनरुणः श्रिये नमोस्तु सद्भासि
त्वाश्रीवेन स्थूलताधिणी श्रीवाधिकार्तु णानीने वस्तुजानीहि संदरी ७१

71

ष्टिवशात्किमसमाधेनाश्रुवायिकं यस्तांभवेत् तदा समाधिं जानीयात्सर्वंबंयति
हेतनम् कलाक्षोडशाद्वैविद्यानान्नैवैक्यावस्थिताः श्रीविद्याबीजसंलीना
र्विशाख्यादेहेश्वकाशायेत् उपदेशणषोडशार्णिमहात्रिपुरसुन्दरी उन्मानेन
मनःस्थैर्यमुमनीनिनिगद्यते ब्रह्मज्ञानेमनःपद्मीपद्महृदयसमन्विनेनः शुक्ल
हृलेपद्महीनस्त्रलोवेब्रुविनिर्जितः संकल्पेनविकल्पेनपद्माभ्यांवबला
सदा सोहं यत्सर्वकामेषुक्षोकार्यकाडमेदः संबुयपिक्षुबहलःकृत्स्ना
हृत्पद्महृयः संसारहृदेवेष्टियनसुशादिस्थलके अभिलाषास्कृतस्थ
छुमहितैयानत्काहिभिः वृणाष्टर्णवशरोहेपापुत्रुणफलात्विते नवशा
रोत्रयस्यानेत्रिसिद्धुष्टिभि ` स्विनम् पद्मेणानसमाक्रमणज्ञानपात्रो
नयाश्रयेत् पतिस्कुरणवेत्रिनत्कटादेः श्रीगुरोःश्रिये तेनपद्मद्वयत्स्थि
तेयदाभवतिनिश्चलः उदासमउमनीधनेउमुखेनिश्चलीयत्मिये सर्वे
संकल्पवर्हितकालससदर्शामवेत् उमनीनामसानसमाइवणानेहं

72

[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]

72

डमरांत्रिभे स्वित्वयमस्फुरद्धौर्बालादित्यसमप्रभैः वादिलांतैः स्फुरद्वर्णैः
र्वसुवर्णाभे द्विनेत्रिये नीलवर्णेन नीयेहिमर्णाष्टुं वेदयावकम् विद्युत्पुंजप
भैर्वर्णैः स्वाहियांने श्रुमंडितम् गतायवहादिशोद्धमनाहतनेव सत्वले पिंगा
भं ह्रादयाणैः स्वकाहियांतेः सलोवने विस्फुलिंगयभादीमाशीवेनसंयु
ते त्रिये विशुद्धचक्रे देवे यायुमंवर्णैः कलात्मकम् स्वरैर्मार्णिक्यसंकाशैः
मंडितेऽभुवनेश्वरि जीवात्मायिथितेतन्नवत्यामितद्दृतेनवम् आज्ञाचक्रे
महेशानि विद्युत्कोटिसमप्रभम् द्विदलं हक्षवर्णाभ्यां शुभ्राभ्यां परिमं
डितम् परमात्मस्वरूपोऽखौ नादद्रूपो हि सम्यकम् नादो विलीनो यस्मान्न
तस्माद्ब्रह्मनतुऽच्यते देहे तु राणां देवेशि नानाद्यव वाहकारणम् नादः पव
नसंयोगात्कंडलिन्यापुनोयदा सप्तमेन्परमेशानि षट्चक्राणां दले
षुच पंचाशद्वर्णरूपं वैशाभवा सर्ववादिने सवकाक्षवर्तागमनवाला
दिसवैमात्न एवं सर्वं तत्तेनानमैहत्वाधीयायस्तुरुः शिखसलदाश्रीग

श्री॰ गेश्वपूजांकुर्यात्मलहाणां सर्वभावरागमेभाक्षंपद्मवल्लयगान्विताम् गजा
त्रा॰ सर्वमोहितंभद्रेमहिषीगोसमन्विताम् देवगामहारामरम्योथान्वयानां
७२ न्विता सर्वाणिनश्चीभरितनाकसूरीवेदवर्विता गुरुमनोज्ञाविधिवन्मसां
इतनुमंयुतम् गृहीतानाशीश्चवर्येन श्रीगुरुसत्वनेनवम् बालाश्वकाकाश
येकर्णीदहिराणचननःपरम् पंचसिंहासनगानः विद्याश्चप्रकाशयेन न
73 नोरहस्यंपरमंमहाविद्यरहस्यम् प्रकाशयेदहसीणपरश्रेयात्मिकांधिये
सर्वसौभग्यजननीभोगमोक्षफलप्रदाम् श्रीविद्याषोडशाणींनवयान
हसूत्रनकलाम् प्रकाशयेद्गुदेवेशीसर्वशास्त्रविवसम्मतन् वेदशास्त्रपुरा
णोक्तुयामलेषुनिरूचेने वेदशास्त्रपुराणानांनियानमिवसंमतच महे
दनायसर्वस्वशास्त्रयापिवल्लमे गतेराज्यप्रदायापिपुत्रायप्राणदायच १
नदेयाषोडशार्णीयंदेयंसर्वस्वमद्रिजे सपुत्रचवसाहितंनाशीरोदेयंकथंचन
नदेयाषोडशार्णीहियाणांःकंठगतेरपि गोपितव्यामहाविद्यास्वयोनिरिव ७२
नदेयाषोडशार्णीहियाणांःकंठगतेरपि

पार्वति उत्पलेवर्णालीनेयथाभवतिशैलजे मनोभवेनयालीनौपादयोःश्री
गुरोःप्रिये नत्वादेव्यामहाविद्यारूपयाषोडशाक्षरी श्रद्धैवैःसहितावाणिनिव
त्स्वनयास्थिता श्रीकामेश्वरीनीलिमादेवि त्वंभान्ता स्वर्योरयत्स्था पत्तराणीन
यास्मितिश्रीविद्यायांसर्वेश्वर्वि षोडशार्णावस्यरूपंजानीहिपरमेश्वरि यथा
रत्नमयीदीपकज्वालेनेवदह्यते श्रीविद्यायास्तथादेवि वर्णानांवीरवंदि
एकोच्चारेणदेवेशिहेयाद्याणसदायव कृत्वाश्वमेधानांवाकोटिस्तान
वाग्नुत्तमः कृत्वाश्वमेधदेशस्य ननःसहस्रमानसः षोडशार्णमहा
विद्यायाःसहस्रपरिणामम् एकोच्चारेणदेवेशि वाजपेयस्यकोटयः श्री
सवमेदसहस्राणितुलांनायान्तिसर्वथा एकोच्चारेणदेवेशि मार्तण्डग्रहणा
वोमवेन येचनाकपिनांहिदनावैकोटिकोटयः एकोच्चारेणदेवेशि तुलां
नार्हन्तिसर्वथा ग्रकोटयेग्रहणेतीर्थेहेमभारसहस्रकम् लग्नपुत्रमेकोटि
तुकलांनार्हन्तिषोडशीम् यराग्रहार्पिनेवमत्तनदामेवानिगमया सर्वोरहे

श्री॰ महादेव्या षोडशार्णविग्रहे परमात्मस्वरूपे ये विश्वस्पन्दनरूपिणी उल्लास
ला॰ निश्वासोच्छ्वासतया षट्शतान्येकविंशतिः सहस्राणि दिवारात्रौ हंसयाऽहजं
७५ पो भवेत् स्पन्दनेनैन सकलं व्याप्नोति विश्वकं विधेयं तज्जपान्ते या स्वयं से
मस्वरूपिणी निरञ्जनस्वरूपा च निराभासस्वरूपिणी ध्यानेन तन्तुनाभ्या स्व
ल्लसेव रेलोचने प्रबोधयात्मनेनापि नव्यक्तबोधरूपिणी परादेवी शिवे
वाने भेदितानावर्तिज्जाप्यया षड्गैः षोडशविहरसर्वविष्णुरुद्रेश्वरि प्रव्यक्तरूप
गायत्री स्फुरदेवतावरानने साहाप्यरमहंसाभादेवनाभिश्च देश्वरी श्रीवि
द्याख्यापिकां विद्विपरज्योतिःस्वरूपिणीश्च आत्मस्वरूपे लिंगा हि माया ग
भगनीशिवे प्रज्ञानं रागिणी वारि लालितेभावयेदनम् स्वमनो मन्दिरं
वारि समाधिरुज्ज्वला माविलम्ब हानागामे शये वा क्षि धूपदीपचर्वणं मयम् ।
प्रायान्तिष्ठानि सर्वत्र सर्वनैवेद्यमन्दिरा निष्प्रपञ्चनिराभासा केवलब्रह्मसंक ७५
ला षोडशार्णपरा विद्या श्रीविद्येत्यभिधीयते प्रकृत्यप्देशमादिने प्रभवा

75

वेवतानते संक्रमणं च ग्रणाजर्योनुहृणं चेंद्रसूर्ययोः नवान्नमासदोषादिग्रहणं च
द्रसूर्ययोः पवित्रपर्वदेवोत्थिप्रारंभेन शुभे दिने चैत्रनिष्कलकेशेषंनीरजा
यनलोचने वैशाखेविद्रोमलाभाशुज्येष्ठेचमरणश्रावण आषाढेवेपुनाशाश्च
श्रावणेवर्षलायुष्मम् द्वयोभाद्रपदेमासि प्रार्थिवेनेरत्नसंपदः कार्तिकेनृम
वेलक्ष्मीमार्गशीर्षेयनेमहत् पौषेन्नसकलान्बोगान्माघेसंपत्तिशर्मणा फा
ल्गुणेसर्वकार्याणिजानीहिपरमेश्वरि ज्योषस्य प्रथमानेहिशृत्योवासव
शिशिरे नामसंकल्पयेद्देविमनोहरमनिंदिते श्रीविद्याहृदयेनस्यन्नासदा
चयत्रांपितानिम् ज्योष्ठस्याहणेकर्णेवेदेह्ययोघानैः प्रिये श्रीविद्यान्नवर्षाणि
नयरंवर्षाणिविस्मये उत्केलवनेनीलयथाभवतिपार्वति तस्मादुधसमयो
विद्धिसर्वशास्त्रेषुगोपितम् मोतुर्याणांमहाविद्याविश्वरूपावरानने इति
श्रीत्रानार्णवेनित्यानंदेशीलाविधिरेकविंशतितमः पटलः २१ श्रीईश्वरउ
रमनारायणंवह्नेसाधकानांहितायच सर्वतत्त्वस्तनामजायेमहाणिमव

श्री· त्रिये तपोभंगाय मदनो मम शैले भव यदा भस्मीभूतस्तदा पत्नी रतिः प्रीति
ला· श्च दुःखिता नवेत्रवारिसंप्लावस्मनासुता मवेन तत्सौरसंचेतो भागेमर
७५ हार्षीन्मलोचने तेन मंत्रस्वृहकृदयवदरोलोमयाश्रिये दसैषा भवेत् तस्मा
त्तु हमनः प्रकटीकृतः इमनेन चयोमंत्री वर्षमध्ये न पूजयेत् तस्य संवत्स
रीपूजा मदनाय भविष्यति इति तत्र सो वरोदनो मयेयं वसन्तसंबे दिने पून्यथा
नत्कलेवं षेटत्रिकामायजायते गौनत्रांवित्र संयोषेटमत स्पलतामनः
कामस्य प्राप्यिवामनस्पूर्वकम् सम्तले दमनेदेविशेषयोनानु केवलम
यमनेन त्वयाऊर्जाल्पजयेन तदनंतरं प्रान्तेसैसवरबोनतनोभिमेन सुंद
रि प्रानेदैसवबीजेन नवयाविरून्नासहा नवप्रकारं संभिन्नामदने पूज
येन्नमान प्रसत्रेगारहलाणअर्थान्कवनेनलनः परम् । बहुतारिफलस्तस्मान्
आमये हमनोपारि वेत्रेसिन नन्ददर्शनाय मनारोपणं भवेत् प्रयोरावेष ।
याय । श्याद सभिषं चैनमेव हि सर्वाक्षं । याद हिणाप्या दिशी सिहामनोक्षे ७५

75

या श्रीचिंतागुरुकर्ण्डैरवर्पिकामेवकाश्येन प्रथमे हिवसेकृद्धपिवासनुग्रमम
सुघोपिवासिनेवाथिव थेपूजार्थसिद्धये प्रातःकालेचतुर्दश्यांनिस्वानेन
वेनत: नवकोणं विरच्याद्यसिंदूरेणामहाप्रभम कलशान्नवसंस्थाप्य मू
मवन्नादिसुविनान् एकैवाकलशंवमंस्थाप्यपयेदृशाकोनमः दीहिनीमंडले
हृवाउं ऊमायेविविधिनाम् प्रत्येकनकमालिख्यत्रिकोणमंडलेलिखिव
नेमयोपूजयेत्कामंनकर्णेवाकर्णप्रभम् वकुवसुरकमध्येवामदक्षियोः
श्रिये रतिप्रीतिविशेभाह्लादंपंचबाणाधउर्धवं वसंतमदहिनेकामंप्रजये
त्क्लिहृहेनवे वामभवप्रवेनेशान्नीश्रियंकामकतथा कामायनमग्राभलि
श्यविघयंनववर्णिनी कामबीजयुग्यंचोकाकरोमान्मकथुश्चवेन रंग्य
मनश्याहवर्णोरतिविद्यावरानने प्रीतिंवेदेद्रतिस्थानेप्रीत्यमंत्रोष्टवर्णकः
गौरयामरतिप्रीतीकुमेत्तमार्गाभ्यघेण पद्मनालुलहस्लेवरकवस्त्रविमा
जिते दिव्याभरणभूषेवपुष्पदामविराविराजिते वामदक्षिणयोर्व्योयो

श्री [illegible]
ला [illegible]
७९ [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] ७९
[illegible]
[illegible]
[illegible]

ज्ञाणविज्ञाणिप्रपूजयेत् पञ्चहृदयेपिज्ञास्यस्तुत्रंश्चमष्टमीदिनी नवमंगावव
नृदंशकपवित्राणेपणं भवेत् स्ववर्णगोयुनास्वाणांनवसूत्राणि संहरि काः
णांस्वसंभावान्येवपञ्चसूत्रमग्रुद्ध्वम् त्रिगुणीकृमरीस्तुत्रमंगुनेपद्मवुलकलसे
भवेम् दर्भग्रुजणाणोइनेपवित्रायप्रकल्पयेत् प्रणवग्रुद्धमावाङ्गिवेश्यनाग्रो
गुरुरवि: महाशय:सर्वदेवाप्पनवनेनवपुपूजयेत् शिरोमंत्रेणाभिमंत्र्यदे
मंत्रेणनन:परम् प्रक्षाल्यवनयाहेमग्रहमंत्रेणदेशिकः अवकुञ्चाननो
हेणगुण्ठितंकवचेनतु रोचनाकुंकुमाभ्यांचरंजयेदनचंदनैः कस्तुरीकुं
कुमाद्यैस्तुकर्पूरैर्विमलैरपि गोरोकाद्यैः पवित्रंवकारयेन्मनोहरं सूल
मंत्रेणवासूत्रस्थापयेत्तवकोणके पवित्रंहृदमकलशंडेगत्वापवित्रं
कृत्वातुसर्वंदिवसेचदृष्यापनमेवच प्रक्षामवधाने:सूत्रैर्मंत्रेणपरिकाल्पि
ते: उत्तमंतुपवित्रंहिनद्यर्थमथ्यमंसकृतम् नद्यर्थमथमंदेवित्रिवियंकुर्या
तेरिये ग्रथावासनवेलायांयावद्धिसायंसवने वकुयावासिनेनत्रगुणं

श्री॰ सं॰ ७७

त्रिष्वेकैकशः पवित्राणि विचित्राणि पंचाशन्नसूत्रसूत्रये: रंजितान्यम
ले: पंचरत्नैः सर्वौषधीगणैः नवसूत्रगतेनाथ तन्तुमासाद्य पक्षके देवी
कंमंत्रितेष्वाष्ट्रमूर्तिचामीकरादिभि: देवमावाह्य कुंभे वमत्मलमंत्रेणाहूज
येत् ततः कुंभमध्यस्थं पवित्रार्पणमाचरेत् श्रीविद्यायः पवित्राणिगुर
ते ततः कुंभमध्येन पवित्रं गुरुवेदयादभ्यक्तेनदनेनवसु गुरुभ्योऽपिवि
शेषेणास्त्रावदैशिकः पवित्रगुरुवेदयादभ्य त्रिधा विन्यासेनाचपवित्राणि ये ज्ञेयानि
येभ्यश्च पवित्राण्यर्पयेद्बुधः त्रिधाविन्यासेनांवपवित्रादिपवित्राणि येजेत् त
ववकेभ्यो नायाश्चवकेशोनवकायच गणेशाय क्षेत्रपालाय देवीभ्यः शिवाभ्यश्च
वकम पवित्रकंसमर्प्याथ गुरुसंतोषयेदस्मिंयेत् स्वर्णालंकारवस्त्रेषु ना
नारत्नसमन्वितः तस्मादाता पवित्रंवधारयेमदनेनवस्मु नरंगहोमानि
वेन्द्य पवित्रार्पणमर्पयेत् कुमारीपूजनंकुर्यात्ततः स्ववासिनीगणम्
योगिन्यो योगिनश्चैव वस्त्राणि विविधानि च पूजाद्विपरमेशानि यत्नी
यत्नतुरुसमंदेवि पवित्रारोपणं महत् योनावेय
योगिनीशिमान्मनः

श्री॰ ज्ञा॰ ७८

78

नार्चयेद्विषमस्थोऽनलात्संक्रामितेऽपि वा पवित्रं नार्पयेत्पूर्वं तस्य पूजाफलं
नहि तस्मात्सर्वप्रयत्नेन पवित्रेण समर्चयेत् इति नैकार्थिनं सर्वं पूजा
क्रमं सर्वदेवि ज्ञानार्णवाख्येन तेन चाख्यातेन गोपयेद्बुधः इति श्रीज्ञा
नार्णवे नित्यातन्त्रे महापवित्रारोहणमेवमष्टाविंशः पटलः समाप्तं चेदं
ज्ञानार्णवाख्यं महातन्त्रं त्रैलोक्यमोहनं मे चेति शिवाय श्रेयान्मायकानां सर्व
गुरुभक्तानाम् ॥ ॥ ॥ ॥

ज्ञानार्णव

८०

८०